ശ്രീ

തന്ത്രസമുച്ചയം

ഭാഷാവ്യാഖ്യാനസഹിതം

പ്രഥമപടലം

വിശ്വേശേശാച്യുതാംബാഗുഹഗണപതിശാ-
   സ്ത്രാഖ്യയാ ഖ്യാതമൂർത്തിം
നത്വാത്മാനം പരം തം ശ്രുതിശിരസി ഗതം
   സച്ചിദാനന്ദരൂപം
ശ്രീമന്നാരായണാഖ്യദ്വിജവരവിദുഷൈ-
   കത്ര തന്ത്രം സമുച്ചി-
ത്യാബദ്ധം വ്യാകരിഷ്യാമ്യഹമിഹ വിദുഷാം
   ഭാഷയാ തോഷണായ.

വന്ദിച്ചു വാരണമുഖം വിരവോടു വാണീം
   കുന്ദപ്രഭാം ഭഗവതീം ഗുരുനാഥനേയും
ചെമ്മേ സമുച്ചയമതിന്നിഹ ഭാഷയായി
   നിർമ്മിപ്പതിന്നു വിവൃതിം തുനിയുന്നഹോ ഞാൻ.

[1]ശ്രീചർമ്മശൈലനിലയൻ ശശിമൌലി താനും
   ശ്രീവല്ലഭേശ്വരനുമിങ്ങനുകമ്പയോടെ
ശ്രീഭദ്രകാളി പരദേവതയും നമുക്കു
   ശ്രീഭദ്രസന്തതികൾ നല്കുക സാർവ്വകാലം.

ഇല്ലെങ്കിലും മതിബലം മമ തെല്ലുപോലു-
   മുല്ലാസമാർന്ന ഗുരുനാഥകൃപാബലത്താൽ
മെല്ലെന്നുരപ്പതിനു പാരമൊരുമ്പെടുന്നേൻ
   നല്ലോരു സജ്ജനമനുഗ്രഹമേകിടേണം.

ഇവിടെ തന്ത്രസമുച്ചയത്തെ ചമപ്പാൻ തുടങ്ങുന്ന ആചാര്യൻ നടേ അതിന്റെ അവിഘ്നപരിസമാപ്തിക്കായിക്കൊണ്ടു സകലദേവതകൾക്കും

---

1. ചർമ്മശൈലാ = തോലശ്ശേരി

കാരണമായിരിക്കുന്ന പരമാത്മാവിനെ ഉദ്ദേശിച്ചും വിഷയപ്രയോജന സംബന്ധാധികാരികളെ അർത്ഥാൽ സൂചിപ്പിച്ചും

'ആശീർനമസ്ക്രിയാ വസ്തുനിർദ്ദേശോ വാപി തന്മുഖം'

എന്ന വചനമുണ്ടാകയാൽ ആശീർവാദത്തിനു ഗ്രന്ഥാരംഭത്തിങ്കൽ യോഗ്യത ഉണ്ടാകഹേതുവായിട്ടു ശിഷ്ടന്മാരാലാചരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ആശീർവാദരൂപമായിരിക്കുന്ന മംഗളത്തെ ആചരിച്ച് ആയതിനെ ശിഷ്യന്മാരുമീവണ്ണം ചെയ്യണമെന്നു വിചാരിച്ചു ഗ്രന്ഥത്തിലെഴുതുന്നു.

ശ്രീമത് ഷഡ്ഗുണസംഭൃതം വപുരധി-
ഷ്ഠായാനുഗൃഹ്ണാതി യഃ
ശ്രദ്ധാഭക്തിപവിത്രിതോപഹരണൈഃ
സ്വാരംഭഭൂതാത്മകൈഃ
പൂർണ്ണാനന്ദരസാനുഭൂരപി സദാ
സന്തർപ്പിതോ യജ്വന-
സ്തം ദേവം നിഗമാഗമാദ്യധിഗതം
നിത്യം സമാരാധ്നുയാം. 1

അഹം തം ദേവം നിത്യം സമാരാധ്നുയാം = ഞാൻ ആ സ്വതന്ത്രനായിരിക്കുന്ന പരമാത്മാവിനെ എല്ലാ സമയത്തിങ്കലും വഴിപോലെ പൂജിക്കണമേ എന്നു പറകകൊണ്ട് പരമാത്മസ്വരൂപമായിട്ടു തീരണമെന്നു താത്പര്യം. യഃ സദാ പൂർണ്ണാനന്ദ രസാനുഭൂഃ അപി ശ്രീമത് ഷഡ്ഗുണ സംഭൃതം വപുഃ അധിഷ്ഠായ സ്വാരംഭഭൂതാത്മകൈഃ ശ്രദ്ധാഭക്തിപവിത്രിതോപഹരണൈഃ സന്തർപ്പിതഃ യജ്വനഃ അനുഗൃഹ്ണാതി = യാതൊരു പരമാത്മാവ്, എല്ലാ സമയത്തിങ്കലും നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പരമാനന്ദത്തെ അനുഭവിക്കുന്നു എങ്കിലും ഏറ്റവും ശോഭയോടുകൂടി

"ജ്ഞാനസന്തോഷനിത്യത്വസ്വാതന്ത്ര്യാവിഘ്നവൈഭവൈഃ
ഹൃദയാദിഗുണൈർയുക്തഃ സകലോ/നുഗ്രഹാദികൃത് ".

ഇങ്ങനെ ആഗമങ്ങളിൽ ചൊല്ലപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ആറു ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ശരീരത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ട് തന്റെ ഉത്ഭവത്തിനു കാരണഭൂതങ്ങളായി പൃഥിവ്യാദിപഞ്ചഭൂതങ്ങളാകുന്ന സ്വരൂപങ്ങളോടുകൂടി ശ്രദ്ധകൊണ്ടും ഭക്തികൊണ്ടും ശുദ്ധിവന്നിരിക്കുന്ന ജലഗന്ധപുഷ്പധൂപാദിപൂജാദ്രവ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രസാദിച്ചിട്ടു പൂജിക്കുന്നവരെ അനുഗ്രഹിക്കുന്നു. ആ ദേവനെ പൂജിക്കേണമെന്നു സംബന്ധം. പൂജാദ്രവ്യങ്ങൾ ശുദ്ധങ്ങളെങ്കിലും ഭക്തിശ്രദ്ധാവിശ്വാസബഹുമാനാദികൾകൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിലേ ശുദ്ധിവരൂ എന്നു താല്പര്യം.

"ഭക്ത്യൈവ പരയാ തുഷ്ടോ ദേവദേവഃ സ യോഗിനാം
പൂജാദ്യനുഗ്രഹായാദൌ രൂപം ഭേജേ ചതുർഭുജം."

എന്നുണ്ടാകകൊണ്ട് ഭക്തിയോടുകൂടി പൂജിച്ചാൽ വേഗേന ദേവനു പ്രീതിയും അതുകൊണ്ട് അനുഗ്രഹവും ഉണ്ടാകുമെന്നു സൂചിപ്പിച്ചു. ഇവിടെ അനുഗ്രഹം സാധകങ്കൽ ദേവനു തങ്ങളിലൈക്യം വരുവോളമുള്ള പ്രീതി. ദേവൻ എവിടെ എന്നുള്ളതിനെ പറയുന്നു—നിഗമാഗമാദ്യധിഗതം. അങ്ങനെയുമിരുന്നും ദേവൻ. വേദങ്ങളിലും വിഷ്ണുസംഹിതാദ്യാഗമങ്ങളിലും വ്യാപ്തനായിരുന്നു. വേദങ്ങളിലും ആഗമങ്ങളിലും പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നു പൊരുൾ. ആദിശബ്ദംകൊണ്ട് സദാചാരത്തേയും പ്രമാണമായി പറയപ്പെട്ടു. നിത്യമെന്നു പറകകൊണ്ട് ജനനമരണരഹിതൻ എന്നും സമാരാധ്യയാം എന്നതുകൊണ്ടു ഈ പ്രബന്ധത്തിങ്കൽ ദേവപൂജാ വിഷയമെന്നും അനുഗൃഹ്ണാതി എന്നതുകൊണ്ട് ദേവാനുഗ്രഹം പ്രയോജനമെന്നും യജ്വനഃ എന്നതുകൊണ്ടു പൂജകന്മാർ അധികാരികൾ എന്നും അഭിധായകാഭിധേയഭാവം സംബന്ധം എന്നും സൂചിപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

കൃത്വാ ഗുരൂൻ മനസി തന്ത്രസമുച്ചയത്തിൽ-
ത്തച്ചായ പദ്യമിഹ വേറെയെടുത്തുകൊണ്ട്
ശബ്ദസ്യ മാർഗ്ഗമറിയാത്ത ജനത്തിനിഷ്ട-
മെന്നോർത്തു തത്പൊരുളു ഭാഷയിലേഷ ലിഖ്യേ (?)

തന്ത്രസമുച്ചയത്തെ ചമപ്പാൻ തുടങ്ങുന്ന ആചാര്യൻ നടേ ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഇഷ്ടദേവതാനമസ്കാരത്തെ ചെയ്യുന്നു. ഇഷ്ടദേവതാനമസ്കാരം തുടങ്ങി കലശോത്സവപര്യന്തമുള്ള കർമ്മങ്ങളിൽ തച്ചിന്നുപയോഗമായുള്ള ശ്ലോകങ്ങളേയും അതിന്നുള്ള വ്യാഖ്യാനഭാഷകളേയും ചൊല്ലുന്നു.

ശ്രീമത്... സമാരാധ്യയാം അസ്യാർത്ഥഃ = വേദശാസ്ത്രപുരാണാദികളിൽ അധിഗതനായി അപരിച്ഛേദ്യനായി ഇരിക്കുന്ന ഈശ്വരനെ വിടാതെ സമീചീനമാംവണ്ണം ആരാധിക്കണമേ. ശ്രദ്ധാ, ഭക്തി എന്നിവറ്റേക്കൊണ്ടു ശുദ്ധങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഉപഹരണങ്ങളുണ്ടല്ലോ അപ്പ്, പൃഥിവീ, ആകാശം, വായു, തേജസ്സ് എന്നീ ഭൂതമയങ്ങളായിരിക്കുന്നു ജലഗന്ധപുഷ്പ (ധൂപ) ദീപ നിവേദ്യങ്ങൾ. അവറ്റേക്കൊണ്ടു പൂർണ്ണമായിരിക്കുന്ന ആനന്ദാനുഭവത്തെ അനുഭവിക്കുന്നൊരുത്തനെങ്കിലും സന്തുഷ്ടനായിട്ടു തേജോമയനായി ജ്ഞാനസന്തോഷനിത്യ(ത്വ) സ്വാതന്ത്ര്യാവിഘ്നങ്ങളേക്കൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ദേഹത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു വിധിക്കുതക്കവണ്ണം പൂജിക്കുന്നവന്നേ അനുഗ്രഹിക്കുന്നത്, ആ ഈശ്വരന്നേ എന്നു താല്പര്യം.

അനന്തരം ഗുരുവിനെ സ്മരിച്ചു ചെയ്യുവാൻ ഇച്ഛിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതിനെ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യുന്നു -

ഗുരുദിവാകരഭദ്രകടാക്ഷരുക്
സ്മരിതഹൃത്കമലോദരസംഭൃതം
ലിഖിതയാമ്യഥ തന്ത്രസമുച്ചയം
ഗുണനികാവിധിസാധനസിദ്ധയേ. 2

അഹം തന്ത്രസമുച്ചയംലിഖിതയാമി = ഞാൻ തന്ത്രസമുച്ചയമെന്നു പേരോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ഗ്രന്ഥത്തെയെഴുതുന്നു. എന്തിനായിക്കൊണ്ട് എന്നാൽ ഗുണനികാവിധിസാധനസിദ്ധയേ. ഗുണനികാ അഭ്യാസം, വിധിപ്രകാരം അഭ്യാസത്തെ ചെയ്യുന്നതിനു സാധനം ഉണ്ടാക്കുന്നതിനായിക്കൊണ്ട്, ഈ ഗ്രന്ഥകരണം പരാർത്ഥമെന്നു താല്പര്യം. തന്ത്രസമുച്ചയമെങ്ങനെയിരിക്കുന്നു — ഗുരുദിവാകരഭദ്രകടാക്ഷരുക്സ്മരിതഹൃത്കമലോദരസംഭൃതം = ഗുരുവാകുന്ന ആദിത്യന്റെ പ്രസന്നങ്ങളായിരിക്കുന്ന കടാക്ഷങ്ങളാകുന്ന രശ്മികളെക്കൊണ്ടു വിടർന്നിരിക്കുന്ന എന്റെ ഹൃദയമാകുന്ന താമരപ്പൂവിന്റെ ഉള്ളിൽ സംഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. ഗുരുകടാക്ഷംകൊണ്ട് മനസ്സിൽ തോന്നിയിരിക്കുന്നത് എന്നു താല്പര്യം. അതത് ആഗമങ്ങളിൽ വെവ്വേറെയിരിക്കുന്ന തന്ത്രങ്ങൾ സമുച്ചയിക്കപ്പെടുന്നു (കൂടുന്നു) ഇതിങ്കൽ എന്നതുകൊണ്ട് സമുച്ചയമെന്നുള്ള പേരും യഥാർത്ഥമായിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ 'ഗുരുദിവാകര' എന്നുള്ള പ്രയോഗംകൊണ്ട് ദിവാകരൻ എന്നു ഗുരുവിന്റെ പേരും രവി എന്നതു പിതാവിന്റെ പേരും സൂചിതമായി. ഗുരുവിങ്കൽ ദിവാകരത്വാരോപണം ഹേതുവായിട്ടു തേജസ്വിത്വവും സകലജനസേവ്യത്വവും ദർശിതമായി. അത്രയുമല്ല, ഹൃത്കമലോദരസംഭൃതം എന്നു പ്രയോഗിക്കയാൽ ഇതു തന്ത്രസമുച്ചയത്തിങ്കൽ മധുത്വാരോപണം സിദ്ധിക്കയാൽ ആത്മാ(ഭ?രാധ)കന്മാർക്ക് ആനന്ദകരമാവൂ എന്നുള്ള ധർമ്മവും സിദ്ധമായി. ഗുരുദിവാകരേത്യാദിരൂപകാലങ്കാരപ്രയോഗംകൊണ്ടും, ലിഖിതയാമി, ഗുണനികാ ഈ വ്യാകരണപ്രയോഗംകൊണ്ടും ഈ പ്രബന്ധത്തിങ്കൽ അലങ്കാരപ്രയോഗവും വ്യാകരണപ്രയോഗവും ഉണ്ടാകകൊണ്ടു പഠിക്കുന്നവർക്കു വ്യുത്പത്തിക്കു ദൃഢതയും പണ്ഡിതന്മാർക്കു ഹൃദയാഹ്ലാദവും വരുമെന്നും വ്യഞ്ജനാദ്വാരേണ അറിയിക്കപ്പെട്ടു. വ്യഞ്ജനകൊണ്ട് ഉത്തമകാവ്യത്വവും സിദ്ധമായി.

"ഇദ്ദമുത്തമമതിശയിനി
വ്യംഗ്യേ വാച്യാദ് ധ്വനിർബുധൈഃ കഥിതഃ"

എന്ന വചനമുണ്ട്.

അനന്തരം അധികരിക്കുന്ന ദേവതദകളേയും ക്രിയ പറയുന്ന പ്രകാ

രത്തേയും പറയുന്നു :–

ശ്രീശേശസേശഹരിസുംഭജിദാംബികേയ–
വിഘ്നേശഭൃതപതിനാമവിഭിന്നഭൂമ്നഃ
വക്ഷ്യേ പരസ്യ പുരുഷസ്യ സമാനരൂപ–
മർച്ചാവിധിം സഹ പൃഥക് ച വിശേഷയുക്തം. 3

അഹം ശ്രീശേശസേശഹരിസുംഭജിദാംബികേയവിഘ്നേശഭൃതപതിനാമവിഭിന്നഭൂമ്നഃ പരസ്യ പുരുഷസ്യ സമാനരൂപം അർച്ചാവിധിം സഹ വിശേഷയുക്തം പൃഥക് ച വക്ഷ്യേ. ഞാൻ വിഷ്ണു, ശിവൻ, ശങ്കരനാരായണൻ, ദുർഗ്ഗ, സുബ്രഹ്മണ്യൻ, ഗണപതി, ശാസ്താവ് ഇങ്ങനെ നാമങ്ങളേക്കൊണ്ടു വേർപ്പെട്ടു വലുതായ സ്വരൂപത്തോടും കൂടിയിരിക്കുന്ന പരമാത്മാവിന്റെ തുല്യമായിരിക്കുന്ന ക്രിയകളെ ഒന്നായിട്ടും വിശേഷമുള്ള ക്രിയകളെ വേർവിട്ടും പറയാൻ ഭാവിക്കുന്നു. വിഷ്ണ്വാദികളായ ഏഴു ദേവന്മാരുടേയും ഭൂപരിഗ്രഹാദിതീർത്ഥസ്നാനാന്തമുള്ള ക്രിയകളെ പറയുന്നു എന്നു പൊരുൾ. വിഷ്ണ്വാദികൾക്കും പരമാത്മാവിനും നാമമാത്രമേ ഭേദമുള്ളു എന്നു താത്പര്യം.

അനന്തരം യജമാനലക്ഷണം മുമ്പായിട്ടു ക്രിയകളെ പറയുന്നതിന്ന് ആരംഭിക്കുന്നു :–

വർണ്ണാശ്രമാധികൃതകർമ്മരതസ്തദുക്ത–
ന്യായാത്തവിത്തനിചയഃ പരമസ്യ പുംസഃ
നിത്യാർച്ചനാദിവിധയേ പ്രതിമാപ്രതിഷ്ഠാ–
കർമ്മോന്മനാ ഗുരുമഥ[2] പ്രഥമം വൃണീത. 4

അഥ വർണ്ണാശ്രമാധികൃതകർമ്മരതഃ = അനന്തരം ബ്രാഹ്മണാദിജാതികൾക്കും ബ്രഹ്മചര്യാദ്യാശ്രമങ്ങൾക്കും വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കർമ്മങ്ങളിൽ താത്പര്യവാനായും, തദുക്തന്യായാത്തവിത്തനിചയഃ = അതതു ജാതികൾക്കു വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ന്യായത്തെ അനുസരിച്ചു സമ്പാദിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ബഹുദ്രവ്യത്തോടുകൂടിയവനായും, പരമസ്യ പുംസഃ നിത്യാർച്ചനാദിവിധയേ പ്രതിമാപ്രതിഷ്ഠാകർമ്മോന്മനാഃ = പരമാത്മസ്വരൂപമായിരിക്കുന്ന വിഷ്ണ്വാദിദേവന്റെ നിത്യപൂജാദി ചെയ്യുന്നതിന്നായിക്കൊണ്ടു ബിംബപ്രതിഷ്ഠ ചെയ്യുന്നതിനു ഉദ്യോഗത്തോടുകൂടിയവനായും ഇരിക്കുന്ന യജമാനൻ. പ്രഥമം ഗുരും വൃണീത = മുമ്പിലാചാര്യനെ വരിക്കണം.

2. 'വരം' മുദ്രിതപാഠം

അനന്തരം ആചാര്യലക്ഷണത്തെ പറയുന്നു : -

വിപ്രഃ കുലീനഃ കൃതസംസ്കൃിയൌഘഃ
സ്വധീതവേദാഗമതത്ത്വവേത്താ
വർണ്ണാശ്രമാചാരപരോ/ധിദീക്ഷോ
ദക്ഷസ്തപസ്വീഗുരുരാസ്തികോ/സ്തു. 5

ഗുരുഃ വിപ്രഃ അസ്തു = ആചാര്യൻ എല്ലാ ജാതികൾക്കും ബ്രാഹ്മണൻതന്നെ പ്രതിഷ്ഠാദികർമ്മങ്ങളെ ചെയ്യുവാൻ. കുലീനഃ = ബ്രാഹ്മണരിലും ഉത്തമകുലത്തിങ്കൽ ജനിച്ചിരിക്കണം. കൃതസംസക്രിയൌഘഃ = ഉത്തമകുലത്തിങ്കലും വിവാഹം ചെയ്തു ഗർഭാധാനാദി അഗ്ന്യാധാനാന്തമുള്ള ഷോഡശക്രിയകളെ ചെയ്തിരിക്കണം. സ്വധീതവേദാഗമതത്ത്വവേത്താ = അവരിലും നല്ലവണ്ണം അധീതിബോധാദികളെ ചെയ്തിരിക്കുന്ന വേദങ്ങളുടേയും ആഗമങ്ങളുടേയും താത്പര്യത്തെ അറിഞ്ഞിരിക്കണം. വർണ്ണാശ്രമാചാരപരഃ = ബ്രാഹ്മണാദി നാലു ജാതികളുടേയും ബ്രഹ്മചര്യാദി നാല് ആശ്രമങ്ങളുടേയും ആചാരങ്ങളിൽ താത്പര്യവാനായുമിരിക്കണം. അധിദീക്ഷഃ = മന്ത്രദീക്ഷാവിധിയെ ചെയ്തിരിക്കണം. ദക്ഷഃ = സകലകർമ്മങ്ങളിലും സമർത്ഥനായുമിരിക്കണം. തപസ്വീ = തപഃശക്തി ഉണ്ടായിരിക്കണം. ആസ്തികഃ = ഈശ്വരബുദ്ധി ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഇങ്ങനെ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഗുണങ്ങളോടുകൂടി ഇരിക്കുന്നവരെ ഗുരുമൂർത്തിപന്മാരായിട്ടു വരിപ്പൂ.

അനന്തരം പന്ത്രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളെക്കൊണ്ടു വരണക്രിയകളെ പറയുന്നു : -

സ്നാത്വാചമാഥ ദേവാലയഗുരുനിലയാ-
[3]ദൌ സ്വമന്ത്രാഞ്ചിതാത്മാ
ഭൂമിം സംശോദ്ധ്യ സോദശപടയുഗദ-
ർഭാസനേഷൂപവേശ്യ
[4]കർത്താ സ്നാതാൻ യഥാർഹം ഗുരുമഥ തദ്ദങ്-
മൂർത്തിപാൻ വിഘ്നമിഷ്ട്വാ
ദീപഞ്ചാമൂൻ പ്രവന്ദ്യേശ്വരദിശി പുരതോ-
ർഘ്യാദി സമ്പാദയേച്ച. 6

3. ദ്വേഷ്യ സമ്മാർജനാദ്യൈർഭൂമിം.
4. 'ആചാര്യം മൂർതിപാലാനപി മന്ദമഹിതാത്മേഷ്ടവിഘ്നാധിരാജഃ സംവന്ദ്യൈതാന്നിദധ്യാച്ഛിവദിശി യജമാനോ/ർഘ്യപാദ്യാദികാനി.'

അഥ കർത്താ സ്നാത്വാ ആചമ്യ = അനന്തരം യജമാനൻ കുളിച്ചു കോടിവസ്ത്രമുടുത്തു ആചമിച്ച്. ദേവാലയഗുരുനിലയാദൌ സ്വമന്ത്രാഞ്ചിതാത്മാ = മറ്റൊരു ക്ഷേത്രത്തിൽ താൻ ആചാര്യഗൃഹത്തിങ്കൽ താൻ സ്വഗൃഹതത്തിങ്കൽ താനിരുന്നു ഇഷ്ടദേവന്റെ മൂലമന്ത്രംകൊണ്ടു ദേഹശുദ്ധി ശംഖപൂരണം ആത്മാരാധനം ചെയ്ത്, ഭൂമിം സംശോദ്ധ്യ = മൃഷ്യാദികളേക്കൊണ്ടു പറയുന്ന സ്ഥലശുദ്ധിയും ചെയ്ത്, സോദഗശപടയുഗദർഭാസനേഷു യഥാർഹം സ്നാതാൻ ഗുരും തദ്ഗദങ് മൂർത്തിപാൻ ച ഉപവേശ്യ = അവിടെ പ്രാങ്മുഖങ്ങളായിട്ടു വേണ്ടുന്ന പലകകളിൽ വടക്കഗ്രം വരുമാറ് ഈരണ്ടു വസ്ത്രങ്ങളും വിരിച്ച് പുല്ലുമിട്ട് അതിങ്കൽ യഥായോഗ്യം അഭ്യംഗസ്നാനാദി ചെയ്തിരിക്കുന്ന ആചാര്യനേയും ആചാര്യന്റെ വടക്ക് വേണ്ടിടത്തോളം പരികർമ്മികളേയും കൈപിടിച്ചിരുത്തി, വിഘ്നം ദീപം ച ഇഷ്ട്വാ = സ്വസ്തികത്തിൽ ഗണപതിയേയും ദീപത്തേയും പൂജിച്ചു നിവേദിച്ച് പ്രസന്നപൂജയും ചെയ്ത്, അമൂൻ പ്രവന്ദ്യ പുരതഃ ഈശദിശി അർഘ്യാദി സമ്പാദയേത് = ഈ ആചാര്യാദികളേ വന്ദിച്ചു മുമ്പിൽ ഈശകോണിൽ അർഘ്യാദിദ്രവ്യങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കു.

ന്യക് പാത്രാണി നിധായ ദർഭനിചയേ
വസ്ത്രാദ്യപി പ്രോക്ഷണീ-
തോയൈഃ പ്രോക്ഷ്യ സുസംസ്കൃതൈരഥ സമു-
ത്താനേഷു പാത്രേഷ്വഥ.[5]
കൂർച്ചം ന്യസ്യ[6] **യഥാസ്വമർഘ്യമപി പാ-**
ദ്യാചാമകേ[7] **യോജയി-**
ത്വാഭ്യർച്ച്യാഭിമൃശേത് സ്വമൂലമനനാ
മൂർത്ത്യാഹ്വയൈർവ്വാംഗകൈഃ 7

ദർഭനിചയേ ന്യക് പാത്രാണി വസ്ത്രാദി അപി നിധായ = പ്രാഗഗ്രങ്ങളായി മൂന്നു പുല്ലിട്ടതിൽ പ്രോക്ഷണീസ്ഥാലിയും അർഘ്യപാദ്യാചമനങ്ങൾക്കു മൂന്നു പാത്രങ്ങളെ കമുത്തിയും ഈരണ്ടായ വസ്ത്രങ്ങളും സ്വർണ്ണംകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ പവിത്രങ്ങളും കുണ്ഡലങ്ങളും ഉപവീതങ്ങളും ഗന്ധപുഷ്പമാലകളും അവർക്കു കൊടുപ്പാൻ വേണ്ടതിനെ വച്ച്, സുസംസ്കൃതൈഃ പ്രോക്ഷണീതോയൈഃ പ്രോക്ഷ്യ സമുത്താനേഷു പാത്രേഷു = പ്രോക്ഷണീപാത്രമെടുത്തു വെള്ളമുണ്ടാക്കി പ്രോക്ഷണിസംസ്കാരം ചെയ്തിരിക്കുന്ന വെള്ളംകൊണ്ടു തളിച്ചു പാത്രാദികൾ മലത്തി തളി

5. 'ഷ്വപി' മുദ്രിതപാഠം.
6. 'സ്യതു താരതോƒർഘ്യ' 7. 'മകം'

ച്ചാൽ, കൂർച്ചം ന്യസ്യ = പാത്രങ്ങളിൽ ഈ കൂർച്ചത്തെ വച്ച്, യഥാസ്വം അർഘ്യം പാദ്യാചാമകേ യോജയിത്വാ = തനിക്കു തനിക്കു പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന അർഘ്യപാദ്യാചമനദ്രവ്യങ്ങളെ ന്യസിച്ചു വെള്ളംകൊണ്ടു പാത്രങ്ങൾ മൂന്നും നിറച്ച് ശോഷണാദി ചെയ്ത്, സ്വമൂലമന്ത്രനാ മൂർത്ത്യാഹ്വയൈഃ അഭ്യർച്ച്യ അഭിമൃശേത് = ദേവന്റെ മൂലംകൊണ്ടും വാസുദേവാദി മൂർത്തിമന്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടും പൂജിച്ചു തൊട്ടു ജപിപ്പൂ. അംഗകൈഃ വാ = ഇവിടെ പരികർമ്മികളുടെ അവസ്ഥപോലെ അംഗങ്ങളെക്കൊണ്ടും വിഷ്ണ്വാദി എട്ടുകൊണ്ടും കേശവാദി പന്ത്രണ്ടുകൊണ്ടും പൂജിക്കലുമാകാം.

വിഷ്ണൌ മാഷപയോഽധികം സ്മൃതമിഹാ-
ർഘ്യം പത്മപത്രാദിഭി[8]-
സ്താന്യാച്ഛാദ്യ ഗുരും [9]സ്വമൂർത്തിപയുതം
സംവന്ദ്യ ദദ്യാത് ക്രമാത്
പാദ്യാചാമകമർഘ്യകം സ്വമന്ത്രതോ
ഹൃച്ഛീർഷശൈഖൈസ്തുവാ
വസ്ത്രേ ദ്വേ കവചാണുനാസ്ത്രമന്ത്രനാ
സ്വർണ്ണാംഗുലീയം തഥാ. 8

ഇഹ വിഷ്ണൌ അർഘ്യം മാഷപയഃ അധികം സ്മൃതം = ഇവിടെ വിഷ്ണുവിങ്കൽ അർഘ്യദ്രവ്യം ഉഴുന്നും പാലുമധികമായിട്ടു കൂട്ടണം, ശേഷമൊക്കെയും തങ്ങളുടെ കലശത്തിങ്കൽ പറയുന്നപോലെ താനി പത്മപത്രാദിഭിഃ ആച്ഛാദ്യ = പിന്നെ അർഘ്യപാദ്യാചമനങ്ങളെ താമരയിലകൊണ്ട് താൻ വാഴയിലകൊണ്ടു താനടച്ചേപ്പൂ. ഗുരും സ്വമൂർത്തിപയുതം സംവന്ദ്യ = ആചാര്യനേയും പരികർമ്മികളേയും വന്ദിച്ച്, സ്വമന്ത്രതഃ പാദ്യാചാമകം അർഘ്യകം ദദ്യാത് = മൂലംകൊണ്ടും മൂർത്തിമന്ത്രങ്ങളേക്കൊണ്ടും പാദ്യത്തേയും ആചാമകത്തേയും അർഘ്യത്തേയും കൊടുപ്പൂ. ഹൃച്ഛീർഷശൈഖൈഃ തു വാ = ഹൃദയമന്ത്രംകൊണ്ടു പാദ്യത്തേയും ശിരോമന്ത്രംകൊണ്ട് ആചമനീയത്തേയും ശിഖാമന്ത്രംകൊണ്ട് അർഘ്യത്തേയും കൊടുപ്പിക്കലും ആകാം. കവചാണുനാ ദ്വേ വസ്ത്രേ അസ്ത്രമന്ത്രനാ തഥാ സ്വർണ്ണാംഗുലീയം ച = കവചമന്ത്രംകൊണ്ടു രണ്ടു വസ്ത്രത്തേയും അസ്ത്രംകൊണ്ടു സ്വർണ്ണപവിത്രമോതിരത്തേയും കൊടുപ്പൂ.

ദത്ത്വാസ്തതഃ കുണ്ഡലയജ്ഞസൂത്ര-
ഭൂഷാസ്തതഃ സ്വാണുഭിരർച്ചയിത്വാ

8. 'ദിഭൈ' 9. 'സമൂർത്തിപയുതം മുദ്രിതപാഠം.

അർഘ്യം ച ദത്ത്വാ[10] സംഘൃതം പയോന്നം
സംഭോജയേത്[11] തം സഹമൂർത്തിപാലം. 9

അസ്ത്രതഃ കുണ്ഡലയജ്ഞസൂത്രഭൂഷാഃ ദത്ത്വാ = പിന്നെ അംഗാസ്ത്രം കൊണ്ട് കുണ്ഡലങ്ങളേയും സ്വർണ്ണോപവീതത്തേയും ഗന്ധപുഷ്പമാലക ളേയും കൊടുപ്പൂ. തതഃ സ്വാണുഭിഃ അർച്ചയിത്വാ = പിന്നെ തന്റെ തന്റെ മൂലംകൊണ്ട് ഗുരുവിനേയും മൂർത്തിമന്ത്രംകൊണ്ട് പരികർമ്മികളേയും ജലഗന്ധപുഷ്പദീപങ്ങളെക്കൊണ്ട് പൂജിച്ച്, അർഘ്യം ച ദത്ത്വാ = അർ ഘ്യം കൈയിൽ കൊടുപ്പൂ. സഹമൂർത്തിപാലം തം സംഘൃതം പയോന്നം സംഭോജയേത് = പിന്നെ അവരുടെ മുമ്പിലിലയും വച്ച് പാൽപ്പായസവും ചോറും വിളമ്പി നെയ്യും കൂട്ടി മൃഷ്ടാന്നമായി ഭുജിപ്പിപ്പൂ.

ഭുക് ത്വാചാന്തേഭ്യോ[12] വസാനീയമർഘ്യം
ദത്ത്വാ തേഭ്യോ ഭുക്തസത്കാരപൂർവ്വം
ആലിപ്യോർവ്വീം താൻ പ്രണമ്യാഭിവാദ്യ
പ്രാർത്ഥ്യാനേനാലംബ്യപാണൌ വൃണീത. 10

ഭുക്ത്വാ ആചാന്തേഭ്യഃ തേഭ്യഃ അവസാനീയം അർഘ്യം ദത്ത്വാ = ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞ് കയ്യും കഴുകി ആചമിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന അവർക്കാ യിക്കൊണ്ട് അവസാനീയാർഘ്യത്തെയും കൊടുത്ത്, ഭുക്തസത്കാര പൂർവ്വം ഉർവ്വീം ആലിപ്യ = വത്സതാംബൂലാദികളേക്കൊണ്ട് അവർക്ക് ദക്ഷിണയും ചെയ്ത് എച്ചിലെല്ലാമെടുത്തു തളിച്ചു ശുദ്ധമാക്കിയാൽ, താൻ പ്രണമ്യ അഭിവാദ്യ = ഗുർവാദികളെ വെവ്വേറെ ഓരോരിക്കൽ നമസ്കരി ച്ച് അഭിവാദ്യവും ചെയ്ത്, അനേന പ്രാർത്ഥ്യ പാണൌ ആലംബ്യ വൃണീ ത = ഈ മന്ത്രംകൊണ്ട് പ്രാർത്ഥിച്ച് കൈയിന്മേൽ പിടിച്ചു വരിപ്പൂ.

മയാ സംപൂജിതൈരത്ര
ദക്ഷിണാഭിശ്ച തോഷിതൈഃ
ക്രിയതാം വിഷ്ണുയാഗോ മേ
പ്രാർത്ഥയാമി പ്രസീദത. 11

ഇങ്ങനെ പ്രാർത്ഥനാമന്ത്രം.

സ്വസ്വദോഃസമവലംബനേ വദ-
ന്ത്വോം തഥേതി ഗുരുമൂർത്തിപാലകാഃ

---

10. 'സഹമൂർത്തിപാലം സം', 11. 'സാജ്യമമും പയോന്നം'
12. 'ന്തേഷ്വേഷു ദത്ത്വാവസാനീയാർഘ്യം തേ' മുദ്രിതപാഠം.

ഇത്യഭാഷി ഹരിസംഭവിദ്വിഷോഃ
സംഗ്രഹേണ വരണക്രിയാക്രമഃ. 12

ഗുരുമൂർത്തിപാലകാഃ = ആചാര്യനും പരികർമ്മികളും, സ്വസ്വദോഃ സമവലംബനേ ഓം തഥാ ഇതി വദന്തു = യജമാനൻ തങ്ങളുടെ കൈപിടിച്ചു വരിക്കുമ്പോൾ ഓം തഥാ എന്നിങ്ങനെ ചൊല്ലണം, ഇതി ഹരിസംഭവിദ്വിഷോഃ വരണക്രിയാക്രമഃ സംഗ്രഹേണ അഭാഷി = ഇങ്ങനെ വിഷ്ണുവിന്റേയും ദുർഗ്ഗയുടേയും വരണക്രിയയുടെ ക്രമം ചുരുക്കീട്ട് എന്നാൽ പറയപ്പെട്ടു.

പാദ്യാദ്യംഗാനി ക്രമാത് സ്വാഭിഷേകേ
വക്ഷ്യേ മൂലം സ്യാദ് ഗുരോർമൂർത്തിപാനാം
മന്ത്രാഃ സ്വേ സ്വേ മൂർത്തിമന്ത്രാഃ ശിവാദി-
ഷ്വിഷ്ടേ പാദ്യാദിക്രമാന്ന്യാസദാനേ. 13

അഹം പാദ്യാദ്യംഗാനി ക്രമാത് സ്വാഭിഷേകേ വക്ഷ്യേ = ഞാൻ പാദ്യാർഘ്യചന്ദനദ്രവ്യങ്ങളെ ക്രമേണ കലശത്തിങ്കൽ പയുന്നുണ്ട്. ഗുരോഃ മൂലം (സ്യാദ്) മൂർത്തിപാനാം സ്വേ സ്വേ മൂർത്തിമന്ത്രാഃ മന്ത്രാഃ = ആചാര്യന്റ മൂലവും പരികർമ്മികൾക്കു വാസുദേവാദികളായ തന്റെ തന്റെ മൂർത്തിമന്ത്രങ്ങളും പൂജയിങ്കൽ മന്ത്രങ്ങൾ, ശിവാദിഷു ന്യാസദാനേ പാദ്യാദിക്രമാൻ ഇഷ്ടേ = ശിവാദികളിൽ ചാതിക്കുന്നേടത്തും കൊടുക്കുന്നേടത്തും പാദ്യം മുമ്പായിട്ടു ക്രമങ്ങളെ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ശർവ്വായ ക്ഷിത്യാദിപ്രഭിന്നാത്മവർണ്ണോ
ങേനത്യന്തഃ സ്യാന്മൂർത്തിപാണർമ്മഹേശേ
തേഷാം നത്യാം ക്ഷിത്യാദിമന്ത്രാ ഗുരോസ്തു
ശൈവീ ഗായത്രീ ത്ര്യംബകായേത്യണർവാ. 14

മഹേശേ ശർവായ ക്ഷിത്യാദിപ്രഭിന്നാത്മവർണ്ണഃ ങേനത്യന്തഃ മൂർത്തിപാണഃ സ്യാത് = ശിവങ്കൽ വരികിൽ നാലാകുമ്പോൾ തത്പുരുഷാദി നാലും, എട്ട് ആകുമ്പോൾ 'ശർവായ' ഇത്യാദി എട്ടിലും ക്ഷിത്യാദി എട്ടുംകൂട്ടി ആത്മാ എന്നുള്ളത് ചതുർത്ഥ്യേകവചനാന്തമായി നാമോന്തമായി കൂട്ടി എട്ടു മന്ത്രങ്ങളുമുദ്ധരിപ്പൂ. 'ശർവായ ക്ഷിത്യാത്മനേ നമഃ' ഇത്യാദി.

എട്ടും പറയുന്നു.

ശർവ്വോ രുദ്രഃ പശുപതിരഥേശാന-
യുക്തോ[13] ഭവോഗ്രൌ
പ്രോക്തഃ ശർവാദയ ഇതി മഹാ
ദേവഭീമൌ ച തേ സ്യുഃ
ക്ഷിത്യഗ്ന്യാദ്യൌ ത്രിപുരജയിനോ
യജ്ഞസൂര്യൌ ജലാഖ്യം
വായും സോമം സമഭിദധതേ
വ്യോമ ചാപ്യഷ്ടമൂർത്തീഃ. 15

ത്രിപുരജയിനഃ പരമേശ്വരന്ന്, ശർവഃ രുദ്രഃ ക്ഷിത്യഗ്ന്യാദ്യൌ പശുപതിഃ ഈശാനയുക്താഃ യജ്ഞസൂര്യൌ ഭവോഗ്രൌ ജലാഖ്യം വായും മഹാദേവഭീമൌ സോമം വ്യോമ ച = 'ശർവായക്ഷിത്യാത്മനേ നമഃ' 'രുദ്രായാഗ്ന്യാത്മനേ നമഃ' 'പശുപതയേ യജ്ഞാത്മനേ നമഃ' 'ഈശാനായ സൂര്യാത്മനേ നമഃ' 'ഭവായ ജലാത്മനേ നമഃ' ഉഗ്രായ വായ്വാത്മനേ നമഃ' 'മഹാദേവായ സോമത്മാനേ നമഃ' 'ഭീമായ വ്യോമാത്മനേ നമഃ ഇതി (തേ) ശർവാദയഃ അഷ്ടമൂർത്തയഃ പ്രോക്താഃ = ഇങ്ങനെ ശർവാദികളെട്ടും പറയപ്പെട്ടു. ക്ഷിത്യാദികളായ അഷ്ടമൂർത്തികളും പറയപ്പെട്ടു.

തേഷാം നത്യാം ക്ഷിത്യാദിമന്ത്രാഃ = പരികർമ്മികളെ നമസ്കരിപ്പാൻ ക്ഷിത്യാദികളായ എട്ടു മന്ത്രങ്ങൾ. ഗുരോഃ തു ശൈവീ ഗായത്രീ ത്ര്യംബകായ ഇതി വാ അണഃ = ഗുരുവിനെ നമസ്കരിപ്പാൻ ശിവഗായത്രി താൻ ത്ര്യംബകാനുഷ്ടുപ്പ് താൻ മന്ത്രം വേണം. ഇത് പൂർവ്വശ്ലോകത്തിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധമാകുന്നത്.

ക്ഷിതിർവൈ ധാര്യതേ ലോകാൻ
ലോകാഃ ക്ഷിതിമയാഃ സ്മൃതാഃ
സർവഗം ക്ഷിതിരൂപാ തേ
ക്ഷിതിമൂർത്തേ നമോ/സ്തു തേ. 16.

ആദിയിലത്തേ മന്ത്രം. രണ്ടാമതു തുടങ്ങി ഏഴിന്റെ ആദി മാത്രം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ശേഷമൂഹിച്ചു ചൊല്ലൂ. 'അഗ്നിർവൈ ധാര്യതേ ലോകാൻ', 'യജ്ഞോ ധാരയതേ ലോകാൻ', 'സൂര്യോ ധാരയതേ ലോകാൻ', ജലം വൈ ധാര്യതേ ലോകാൻ', വായുർദ്ധരയതേ ലോകാൻ', സോമോ

13. 'ക്തൌ' മുദ്രിതപാഠം.

ധാരയതേ ലോകാൻ', വ്യോമധാരയതേ ലോകാൻ' ഇങ്ങനെ ആദ്യപാഠങ്ങൾ.[14]

സ്വസ്വനാമ വരണാണവിഷ്ണുശ-
ബ്ദാസ്പദേƒത്ര സുയുനക്തു യുക്തിതഃ
വാസ്തുസംഗ്രഹപുരസ്സരാണനാ
ബാഹുലേയവിഷയേ വൃണീത താൻ. 17

അത്ര വരണാണവിഷ്ണുശബ്ദാസ്പദേ സ്വസ്വനാമ യുക്തിതഃ സുയുനക്തു = ഇവിടെ വരണമന്ത്രത്തിങ്കൽ വിഷ്ണു എന്നുള്ള പദത്തിങ്കൽ ശിവ ഇത്യാദി തന്റെ തന്റെ നാമങ്ങൾ യുക്തിപോലെ ചേർത്തുകൊള്ളണം. 'ക്രിയതാം ശിവയാഗോ മേ' ഇത്യാദി. ബാഹുലേയവിഷയേ വാസ്തുസംഗ്രഹപുരസ്സരാണനാ താൻ വൃണീത = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ 'വാസ്തുസംഗ്രഹമാരഭ്യ' ഇത്യാദിമന്ത്രംകൊണ്ട് അവരെ വരിക്കണം.

വാസ്തുസംഗ്രഹമാരഭ്യ
തീർത്ഥസ്നാനാവസാനികം
ക്രിയതാം സ്കന്ദയാഗോ മേ
പ്രാർത്ഥയാമി പ്രസീദത. 18

ഇതു പ്രാർത്ഥനാ മന്ത്രം.

ഈ മന്ത്രങ്ങളുടെ മറ്റംശങ്ങൾ താഴെ പറയും പ്രകാരമാകുന്നു.

14. അഗ്നിർവൈധാര്യതേ ലോകാൻ ലോകാ അഗ്നിമയാ സ്മൃതാഃ
സർവഗം അഗ്നിരൂപം തേ അഗ്നിമൂർത്തേ! നമോƒസ്തു തേ.
യജ്ഞോ ധാരയതേ ലോകാൻ ലോകാ അഗ്നിമയാഃ സ്മൃതാഃ
സർവഗം യജ്ഞരൂപം തേ അഗ്നിമൂർത്തേ! നമോƒസ്തു തേ.
സൂര്യോ ധാര്യതേ ലോകാൻ ലോകാഃ സൂര്യമയാഃ സ്മൃതാഃ
സർവഗം സൂര്യരൂപം തേ സൂര്യമൂർത്തേ! നമോƒസ്തു തേ.
ജലം വൈ ധാര്യതേ ലോകാൻ ലോകാ ജലമയാഃ സ്മൃതാഃ
സർവഗം ജലരൂപം തേ ജലമൂർത്തേ! നമോƒസ്തു തേ.
വായുർധാര്യതേ ലോകാൻ ലോകാ വായുമയാഃ സ്മൃതാഃ
സർവഗം വായുരൂപം തേ വായുമൂർത്തേ! നമോƒസ്തു തേ.
സോമോ ധാരയതേ ലോകാൻ ലോകാഃ സോമമയാഃ സ്മൃതാഃ
സർവഗം സോമരൂപം തേ സോമമൂർത്തേ! നമോƒസ്തു തേ.
വ്യോമ ധാരയതേ ലോകാൻ ലോകാ വ്യോമമയാഃ സ്മൃതാഃ
സർവഗം വ്യോമരൂപം തേ വ്യോമമൂർത്തേ! നമോƒസ്തു തേ.

ഏവം ഗുരും ഗുരുനിയോഗകൃതോ വിനീതാൻ
വിപ്രാൻ വിധാനകുശലാനപി മൂർത്തിപാലാൻ
സർവേഷ്വപീഹ ചതുരോ ദ്വിഗുണാൻ വൃണീത
ഷഡ്വാ തഥാ സ്വഹവനാദ്യനുസൃത്യ കർത്താ. 19

കർത്താ ഏവം ഗുരും = യജമാനൻ ഈവണ്ണം തന്ത്രിയേയും, ഗുരു നിയോഗകൃതഃ വിനീതാൻ വിധാനകുശലാൻ വിപ്രാൻമൂർത്തിപാലാൻ അപി = ആചാര്യൻ പറയുന്നതിനെ ഒക്കെയും പ്രവർത്തിക്കുന്നവരായും വിനയത്തോടുകൂടിയവരായും പ്രവൃത്തികളിൽ സാമർത്ഥ്യയുക്തന്മാരായും ഇരിക്കുന്ന ബ്രാഹ്മണരെ പരികർമ്മികളായിട്ടും, സ്വഹവനാദി അനുസൃത്യ = ഹോമാദികളുടെ സംഖ്യയെ അനുസരിച്ചിട്ട്, ചതുരഃ വാ ദ്വിഗുണാൻ വാ ഷഡ്വാ വൃണീത = നാല് എങ്കിലും എട്ട് എങ്കിലും ആറ് എങ്കിലും പന്ത്രണ്ട് എങ്കിലും ആളുകളെ തന്ത്രിയോടു കൂടെ വരിക്കണം.

യിയക്ഷുണാചാര്യവരോ വൃതോ/ഥ
സമൂർത്തിപഃ കർമ്മ സമാതനോതു
പ്രതിശ്രുതംഭൂമി പരിഗ്ര/ഹാദി
തീർത്ഥാഭിഷേകാവധികം ക്രമേണ. 20.

യിയക്ഷുണാ വൃതഃ ആചാര്യവരഃ സമൂർത്തിപഃ = യജമാനനാൽ ഇപ്രകാരം വരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ആചാര്യൻ പരികർമ്മികളോടും കൂടിട്ട്, പ്രതിശ്രുതം ഭൂമിപരിഗ്രഹാദിതീർത്ഥാഭിഷേകാവധികം കർമ്മ ക്രമേണ സമാതനോതു = പ്രതിശ്രുതമായിരിക്കുന്ന ഭൂപരിഗ്രഹം തുടങ്ങി ഉത്സവാവസാനത്തിൽ ആറാട്ടുവരെയും ചെയ്‌വാനുള്ള ക്രിയകളെ ഒക്കെയുമാരംഭിപ്പൂ.

നടെ ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ടു ഇവിടെ ഗുരുവിന്നു കർത്തൃത്വമെന്നു ചൊല്ലുന്നു.

യിയക്ഷുണേതി = അനന്തരം ത്രൈലോക്യനാഥനായയിരിക്കുന്ന ഈശ്വരനെ തന്റെ ഇഷ്ടദേവതാരൂപേണ പൂജിക്കയിലിച്ഛയോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന യജമാനനാൽ വരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഗുരുമൂർത്തിപന്മാരോടും ശില്പികളോടും കൂടെ വരണസമയത്തുങ്കൽ തന്നാൽ പ്രതിജ്ഞചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഭൂപരിഗ്രഹം തുടങ്ങി തീർത്ഥസ്നാത്തോളമുള്ള ക്രിയകളെ ക്രമത്താലേ ചെയ്ക.

അനന്തരം ക്ഷേത്രം ഉണ്ടാക്കുവാനുള്ള സ്ഥാനങ്ങളെ പറയുന്നു : -

തീർത്ഥാന്തേ തടിനീതടേ ജലനിധേ-
സ്തീരേ സരിത്സംഗമേ

ശൈലാഗ്രേ/ദ്രിതടേ വനോപവനയോ-
രുദ്യാനദേശേ തഥാ
സിദ്ധാദ്യായതനേഷു വാ ഗുരുവരോ
ഗ്രാമേ പുരേ പത്തനേ
ദേശേ/ന്യത്ര മനോരമേ സുരസമിജ്യാ-
യൈ ക്ഷിതിം കല്പയേത്. 21

തീർത്ഥാന്തേ = പുണ്യതീർത്ഥങ്ങളുടെ അടുക്കലും, തടിനീതടേ = പുഴയുടെ വക്കത്തും, ജലനിധേഃ തീരേ = സമുദ്രത്തിന്റെ അടുക്കലും സരിത്സംഗമേ = രണ്ടു പുഴകൾ കൂടുന്നതിന്റെ അടുക്കലും, ശൈലാഗ്രേ = പർവ്വതത്തിന്റെ മുകളിലും, അദ്രിതടേ = പർവ്വതത്തിന്റെ താഴ്വയുള്ളിടത്തും, വനോപവനയോഃ = വനത്തിങ്കലും ഉപവനത്തിങ്കലും, ഉദ്യാനദേശേ = ഉദ്യാനത്തിങ്കലും, തഥാ സിദ്ധാദ്യയതനേഷു വാ = സിദ്ധന്മാരുടെ ആശ്രമങ്ങളിലും, ഗ്രാമേ പുരേ പത്തനേ = ഗ്രാമത്തിങ്കലും ഭവനത്തിങ്കലും രാജധാനിയിങ്കലും (നഗരത്തിന്റെ അരുകിലും) അന്യത്ര മനോരമേ ദേശേ = വേറിട്ടു മനോഹരമായിരിക്കുന്ന ദേശത്തിങ്കലും, ഗുരുവരഃ സുരസമിജ്യായൈ ക്ഷിതിം കല്പയേത് = ആചാര്യൻ ദേവപ്രതിഷ്ഠ ചെയ്യാനായിക്കൊണ്ടു ഭൂമിയെ കല്പിപ്പൂ.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ടു സാമാന്യേന ദേവപ്രതിഷ്ഠയ്ക്കു ഉചിതമായിരിക്കുന്ന ദിക്കുകളെ ചൊല്ലുന്നു.

തീർത്ഥാന്തേ ഇതി ... അസ്യാർത്ഥഃ. അനന്തരം ഗുരുവരൻ ഭൂമിയെ അന്വേഷിച്ചു തീർത്ഥങ്ങളുടെ സമീപത്തുങ്കൽതാൻ നദീതീരത്തുങ്കൽ താൻ ജലനിധിയിങ്കൽ വലിയ കുളങ്ങൾ നെടുങ്കണികളുടെ സമീപം ഇവറ്റിന്റെ തീരങ്ങളിൽതാൻ കല്പിക്ക, സമുദ്രതീരത്തുങ്കൽതാൻ നദികൾ തങ്ങളിൽ കൂടുന്നേടത്തുതാൻ നദിയും സമുദ്രവും തങ്ങളിൽ കൂടുന്നേടത്തുതാൻ പെരുവഴി സമീപത്തുങ്കൽ താൻ വ്രീഹിക്ഷേത്രസമീപത്തുങ്കൽതാൻ പർവതങ്ങളുടെ മുകൾപ്പരപ്പിൽതാൻ പർവ്വതങ്ങളുടെ താഴ്വരയിങ്കൽതാൻ മഹാവനങ്ങളിൽതാൻ ഗ്രാമത്തിന്നടുത്തുതാൻ ഉദ്യാനോപവനങ്ങളിൽതാൻ നട്ടുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്ന പുഷ്പവനങ്ങളിൽതാൻ ഋഷികൾ തുടങ്ങിയുള്ള ഭക്തന്മാരുടെ ആശ്രമങ്ങളിൽതാൻ ഗ്രാമം എന്ന ബ്രാഹ്മണരുടെ ദേശം അവിടെത്താൻ പുരം എന്ന രാജധാനി അവിടെത്താൻ പത്തനമെന്ന നഗരങ്ങൾ അവിടെ സമീപത്തുങ്കൽതാൻ മറ്റും പുണ്യജനാശ്രമാദിസുഖമുള്ള പ്രദേശങ്ങളിൽ ഒരിടത്തുതാൻ ദേവപ്രതിഷ്ഠയ്ക്കു ഭൂമിയന്വേഷിക്ക. നടേത്തേതു നടേത്തേതിന്നു എത്ര പ്രാധാന്യമെന്നു സൂചിച്ചത്.

അനന്തരം ഗ്രാമാദികളിലെ സ്ഥലനിയമത്തെ പറയുന്നു-

പ്രാചി പ്രതീചി ച ഹരൌ നിജദിശ്യുമേശേ
വായൌ നിസുംഭജിതി താരകജിത്യുദീച്യാം
ഗ്രാമാദികേഷു നിരൃതൌ ഗണപാര്യയോശ്ച[15]
ഗൃഹ്ണാതു ഭൂമിമഖിലേഷ്വപി മദ്ധ്യതോ വാ. 22

ഗ്രാമാദികേഷു = ഗ്രാമത്തിങ്കലും രാജഗൃഹത്തിങ്കലും ഭവനത്തിങ്കലും ക്ഷേത്രമുണ്ടാക്കുമ്പോൾ, ഹരൌ പ്രാചി പ്രതീചി ച = വിഷ്ണുവിങ്കൽ കിഴക്കും പടിഞ്ഞാറുമാം, ഉമേശേ നിജദിശി = ശിവങ്കൽ ഈശകോണിൽ സ്ഥാനം, നിസുംഭജിതി വായൌ = ദുർഗ്ഗയിങ്കൽ വായുകോണിൽ സ്ഥാനം, താരകജിതി ഉദീച്യാം = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ വടക്കു സ്ഥാനം, ഗണപാര്യയോഃ നിരൃതൌ = ഗണപതിക്കും ശാസ്താവിനും നിരൃതികോണിൽ സ്ഥാനം, അന്യ ക്ഷേത്രങ്ങളിലുമിങ്ങനെത്തന്നെ സ്ഥാനം, അഖിലേഷു അപി മദ്ധ്യതോ വാ = എല്ലാവർക്കും നടുവിൽ തന്നെയും, ഭൂമിം ഗൃഹ്ണാതു = ഭൂമിയെ കല്പിക്കാം.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഗ്രാമം പുരം പത്തനം എന്നുള്ളവറ്റിന്റെ ഇന്നഭാഗത്ത് എന്നും ഇന്നമൂർത്തിയെ പ്രതിഷ്ഠിക്കേണ്ടുവെന്നും ചൊല്ലുന്നു.

പ്രാചിപ്രതീചി അസ്യാർത്ഥഃ വിഷ്ണുവിനെ പ്രതിഷ്ഠിക്കുന്നുവെങ്കിൽ അതിനു ഗ്രാമം തുടങ്ങിയുള്ളവറ്റിന്റെ കിഴക്കുതാൻ പടിഞ്ഞാറുതാൻ നടേ അതിനേ അനുസരിച്ചു ഭൂമിയെ അന്വേഷിച്ചു പരിഗ്രഹിക്കണം. ശിവനെങ്കിൽ ഈശാനകോണിൽ ദുർഗ്ഗയെങ്കിൽ വായുകോണിൽ സുബ്രഹ്മണ്യനെങ്കിൽ വടക്കു ഗണപതിതാൻ ശാസ്താവുതാനെങ്കിൽ നിരൃതികോണിൽ ഇവയ്ക്കെല്ലാരും വിഷയമമ്പോളും മദ്ധ്യപ്രദേശത്തുങ്കൽ ഭൂമിയെ പരിഗ്രഹിക്ക.

അനന്തരം ഭൂമിയുടെ ലക്ഷണത്തെ പറയുന്നു-

ഗോമർത്ത്യൈഃ ഫലപുഷ്പദുഗ്ധതരുഭി-
ശ്ചാഢ്യാ സമാ പ്രാക്പ്ലവാ
സ്നിഗ്ധാ ധീരരവാ പ്രദക്ഷിണജലോ-
പേതാശുബീജോദ്ഗമാ
സംപ്രോക്താ ബഹുപാംസുരക്ഷയജലാ
തുല്യാ ച ശീതോഷ്ണയോഃ
ശ്രേഷ്ഠാ ഭൂരധമാ സമുക്തവിപരീ-
താ മിശ്രിതാ മദ്ധ്യമാ. 23

15. 'നാമ്ലോർഗ്ഗ' മുദ്രിതരൂപം.

ഗോമർത്ത്യൈഃ ഫലപുഷ്പദുഗ്ധതരുഭീഃ ച ആഢ്യാ = പശുക്കളും മ നുഷ്യരും വളരെയുള്ള പ്രദേശവും കായും പൂവുമുള്ള വൃക്ഷങ്ങളോടും പാ ലുള്ള മരങ്ങളോടും കൂടിയിരിക്കുന്ന പ്രദേശവും, (സമാ-) സമഭൂമിയായു ള്ളിടവും, പ്രാക്പ്ലവാ = കിഴക്കു താണപ്രദേശവും, സ്നിഗ്ധാ ധീരരവാ = കണ്ടാൽ മനോഹരമായിരിക്കുന്നിടവും നല്ല ശബ്ദമുള്ള പ്രദേശവും, ആ ശുബീജോദ്ഗമാ = നട്ടാൽ വേഗം മുളയ്ക്കുന്ന പ്രദേശവും, പ്രദക്ഷിണജ ലോപേതാ = പ്രദക്ഷിണമായി വെള്ളമൊഴുകുന്ന സ്ഥലവും, ബഹുപാം സുഃ = ഒരു കുഴിയിൽനിന്നു മണ്ണെടുത്തു അക്കുഴിയിൽത്തന്നെ നിറച്ചാൽ അധികം മണ്ണു കാണുന്നിടവും, അക്ഷയജലാ = വേനൽക്കാലത്തും വെ ള്ളമുണ്ടായിരിക്കുന്ന ദേശവും, ശീതോഷ്ണയോഃ തുല്യാ ച = തണുപ്പും ഉ ഷ്ണവും തുല്യമായിരിക്കുന്ന പ്രദേശവും, ഏവം ഭൂതാ ഭൂഃ ശ്രേഷ്ഠാ സമ്പ്രോ ക്താ = ഈ പറഞ്ഞ ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ഭൂമി ഉത്തമമായിട്ട് ഉള്ളത് ആകുന്നു, സമുക്തവിപരീതാ അധമാ = ഈ ഗുണങ്ങളൊന്നുമി ല്ലാതെയും വേർവിട്ടുള്ള ദോഷങ്ങളുണ്ടായിരിക്കുന്നതും അധമയായ ഭൂമി, മിശ്രിതാ മദ്ധ്യമാ = ഗുണങ്ങളും ദോഷങ്ങളും കൂടിയിരിക്കുന്ന ഭൂമി മദ്ധ്യ മയായുമിരിക്കും.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ടു ഉത്തമാധമമദ്ധ്യമമായുള്ള ഭൂമിയെ ചൊ ല്ലുന്നു.

ഗോമർത്ത്യൈഃ ഇതി. പശുക്കളാലും മനുഷ്യരാലും ആശ്രയിക്കപ്പെ ട്ടിരിക്കുന്ന ഭൂമിയും കുന്നും കുഴിയും കൂടാതെ നിരന്നു സമനിലമായിയും നേരേ പടിഞ്ഞാറേ ഭാഗം പൊങ്ങിയും കിഴക്കു താണും മണ്ണുമിനിത്തും ചവിട്ടിയാൽ ഗംഭീരമായുള്ള ഒച്ചയോടുകൂടിയും സമീപത്തുകൽ ആറ്, തോട്, വയൽ എന്നിത്തരമുണ്ടെങ്കിൽ അവറ്റിലേ വെള്ളം പ്രദക്ഷിണ മായി വലത്തൊഴിഞ്ഞിട്ടും നിലത്തു വിത്തുകൾ വിതച്ചാൽ മൂന്നു രാത്രി കൊണ്ടു മുളയ്ക്കുന്നേടവും ആ ഭൂമിയുടെ നടുവിൽ ഒരു കുഴി കുഴിച്ചാൽ ആ മണ്ണുകൊണ്ടുതന്നെ ഇട്ടു കുഴി ത്തൂർത്താൽ മണ്ണു ശേഷിക്കയും കുളം കിണ റ് എന്നിവറ്റിലെ വെള്ളം വലിയ വേനല്ക്കാലം വറ്റിപ്പോകാതെ ഇരിക്ക യും ശീതോഷ്ണങ്ങൾ ഒന്നിനൊന്ന് ഏറ്റം കൂടാതെ ഇരിക്കയും ഇങ്ങനെ എല്ലാമിരിക്കുന്ന ഭൂമി ഉത്തമമെന്നു ചൊല്ലുന്നു.

വൃത്താർദ്ധേന്ദുനിഭാ ത്രിപഞ്ചരസ-
കോണാ ശൂലശൂർപ്പാകൃതിർ-
മത്സ്യാനേകപകൂർമ്മ [16]പൃഷ്ഠകപി-
ലാവക്ത്രോപമാ മേദിനീ

16. 'കോലപ്പ്',

ഭസ്മാംഗാരതുഷാസ്ഥികേശ[17]
ചിതിവല മീകാദിഭിഃ സംയുതാ
വർജ്യാ മദ്ധ്യനതാ സഗർഭകുഹരാ
വിസ്രാ വിദിക്സ്ഥാപി ച. 24

വൃത്താ അർദ്ധേന്ദുനിഭാ = വട്ടത്തിലിരിക്കുന്നതും അർദ്ധചന്ദ്രനേപ്പോലെ ഒരു പുറം ചതുരവും മൂന്നു പുറം വൃത്തവും ആയി ഇരിക്കുന്നതും, ത്രിപഞ്ചരസകോണാ = മൂന്നുകോണായതും അഞ്ചു കോണായതും ആറുകോണായതും, ശൂലശൂർപ്പാകൃതിഃ = ശൂലം പോലെയും മുറംപോലെയുമിരിക്കുന്നതും, മത്സ്യാനേകപകൂർമ്മ പൃഷ്ഠകപിലാവക്ത്രോപമാ = മത്സ്യത്തിന്റെയും ആനയുടെയും ആമയുടെയും പുറംപോലെ ഉയർന്നിരിക്കുന്നതും, പശുവിന്റെ മുഖംപോലെ കൂർത്തിരിക്കുന്നതും, ഭസ്മാംഗാരതുഷാസ്ഥികേശചിതിവല്മീകാദിഭിഃ സംയുതാ = കിളച്ചാൽ ഭസ്മവും കരിക്കട്ടകളും ഉമിയും അസ്ഥികളും (തലമുടിയുമുണ്ടായിരിക്കുന്നതും) ശ്മശാനപ്രദേശമായിക്കാണുന്നതും, മദ്ധ്യനതാ = നടുവു താണിരിക്കുന്നതും, സഗർഭകുഹരാ = ഉള്ളിൽ പൊത്തുകളായിരിക്കുന്നതും, വിസ്രാദുർഗന്ധയുക്തയായിരിക്കുന്നതും, വിദിക്സ്ഥാ = കോണുനോക്കിയിരിക്കുന്നതും, അപിമേദിനീ വർജ്യാ = ഇങ്ങനെയുള്ള ലക്ഷണത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന പറമ്പ് ദേവപ്രതിഷ്ഠയ്ക്കു കൊള്ളരുത്.

ഇച്ചൊല്ലിയാത്ത ഭൂമിയെ ചൊല്ലുന്നു-

വൃത്താർദ്ധേന്ദുനിഭാ ഇതി = സ്വതഃ തന്നെ വട്ടത്തിലിരിക്കുന്ന ഭൂമിയും അർദ്ധചന്ദ്രനേപ്പോലെ ഇരിക്കുന്ന ഭൂമിയും മൂന്നുതാൻ അഞ്ചുതാൻ ആറുതാൻ കോണുകളുള്ള ഭൂമിയും മത്സ്യപൃഷ്ഠംപോലെ രണ്ടു ശിഖരമായുള്ള ഭൂമിയും ആനപ്പുറംപോലെ ഉരുണ്ടിരിക്കുന്ന ഭൂമിയും നടുവ് ഉയർന്നിരിക്കുന്ന ഭൂമിയും കൊമ്പുമുറംപോലെ രണ്ടു കോണുള്ള ഭൂമിയും ഇങ്ങനെ എല്ലാമിരിക്കുന്ന ഭൂമി ഒന്നിനുമാകാ.

പിന്നെ ഭൂമിക്കു ഗുണദോഷങ്ങൾ പലതുമുണ്ടെന്നിരിക്കിലും സംസർഗ്ഗദോഷംകൊണ്ടുമാകാതെ വരും. കുഴിച്ചാൽ വെണ്ണീറ്, കരിക്കട്ട, ഉമി, എല്ല്, തലമുടി എന്നിവ ഉണ്ടാകിലും ശ്മശാനഭൂമിയും വലിയ പുറ്റ് എന്നിവ ഒക്കെയും ആദിശബ്ദംകൊണ്ടു സൂചിക്കുന്നു. വിഷമരങ്ങൾ അമംഗലമൃഗാദികൾ ഭൂതപ്രേതപിശാചുക്കൾ ദുഷ്ടപതംഗങ്ങൾ എന്നിവറ്റോടു കൂടിയിരിക്കുന്ന ദിക്കും ഗർഭം എന്നു ഭൂമിക്കുള്ളിൽ കൂടുവച്ചിരിക്കുന്നേടവും കുഹരങ്ങൾ ഭൂമിയിൽ വഴുതുകൾ ഉണ്ടാക മണ്ണു ഘ്രാണിച്ചാൽ ദുർഗന്ധമായിരിക്കയും ഇങ്ങനെ എല്ലാമിരിക്കുന്ന ഭൂമി സംസർഗ്ഗദോഷംകൊണ്ട്

17. "കൃമിപ' മുദ്രിതപാഠം

ഒന്നിനും കൊള്ളരുത്. ഇവറ്റിൽ കൊള്ളുക സംസർഗ്ഗദോഷം.

അനന്തരം ബ്രാഹ്മണാദി നാലു ജാതികൾക്കും വെവ്വേറെ വേണ്ടുന്ന ഭൂമിയുടെ ലക്ഷണത്തെ പറയുന്നു-

വിപ്രാദിക്രമതഃ കുശേഷുവന-
ദൂർവാകാശയുക്താ ഭുവ-
സ്തുല്യാതാനവിതാനസിന്ധുരരസാ-
ബ്ധ്യംശാധിദീർഘാ അപി
ശ്വേതാപാടലപീതമേചകരുച-
ശ്ചാജ്യാസൃഗന്നാസവാ-
മോദാഃ സ്വാദുകഷായതിക്തകടുകാ-
സ്വാദാന്വിതാശ്ച സ്മൃതാഃ 25

വിപ്രാദിക്രമതഃ ഭുവഃ = ബ്രാഹ്മണാദിവർണ്ണക്രമേണ ഭൂമികൾ, കുശേഷുവനദൂർവാകാശയുക്താഃ = ബ്രാഹ്മണന്നു കുശയോട്ട് ഇരിക്കയും ക്ഷത്രിയന്ന് അമയോട്ടുകൂടിയിരിക്കുകയും വൈശ്യന്നു കറുകയോട്ടുകൂടിയിരിക്കുകയും ശൂദ്രന്നു ആറ്റുദർഭയോട്ടുകൂടിയിരിക്കുകയും വേണം, തുല്യാതാനവിതാനസിന്ധുരരസാബ്ധ്യംശാധിദീർഘാഃ = ബ്രാഹ്മണന്നു ദീർഘവിസ്താരം തുല്യമായിട്ടും ക്ഷത്രിയന്നു എട്ടൊന്നു ദീർഘം അധികമായിട്ടും വൈശ്യന്നു ആറൊന്നു നീളമേറിയും ശൂദ്രന്നു നാലൊന്നു നീളമേറിയും ഇരിക്കണം, ശ്വേതാപാടലപീതമേചകരുചഃ = പിന്നെ ഈ ക്രമേണ വെളുത്തനിറമായും ചുകന്ന നിറമായും മഞ്ഞ നിറമായും കറുത്ത നിറമായുമിരിക്കണം, ആജ്യാസൃഗന്നാസവാമോദാഃ = പിന്നെയുമീക്രമേണ നെയ്യുടെ സൌരഭ്യമായും ചോരയുടെ സൌരഭ്യമായും ചോറ്റിന്റെ സൌരഭ്യമായും മദ്യത്തിന്റെ സൌരഭ്യമായും ഇരിക്കണം, സ്വാദുകഷായതിക്തകടുകാസ്വാദാന്വിതാഃ ച സ്മൃതാഃ = തിന്നു നോക്കിയാൽ മധുര രസമായും കയ്പു രസമായും ചവർപ്പു രസമായും എരിവു രസമായുമിരിക്കണം, ഇങ്ങനെ നാലു ജാതികൾക്കുമുള്ള ഭൂമിയുടെ ലക്ഷണങ്ങൾ ഉക്തങ്ങളായി.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ബ്രാഹ്മണാദി നാലു വർണ്ണങ്ങൾക്കും ഉചിതമായ ഭൂമിയെ വെവ്വേറെ ചൊല്ലുന്നു-

വിപ്രാദിക്രമത ഇതി വിപ്രാദിക്രമേണ കുശാദികളോട് യുക്തങ്ങളായിയും തുല്യാതാനവിതാനസ്വരൂപകളായിയും ഇരിക്കുന്ന ഭൂമികൾ വീതിയോടൊത്ത സമചതുരങ്ങളായി മണ്ണു വെളുത്ത നിറമായി നെയ്യുപോലെ നിറമുണ്ടായി മധുരിച്ച രസത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ഭൂമി ബ്രാഹ്മണർക്കു നന്ന്, അമങ്കൂട്ടം അമ്പുകെട്ടുന്ന കരിമ്പനക്കൂട്ടം ഇവ താനേ ഉണ്ടായി വീതിയിലെട്ടൊന്നു നീളമേറി മണ്ണു ചുവന്നനിറമായിട്ടു ചോരപോലെ

നാറ്റമുണ്ടായി മണ്ണു തിന്നുകണ്ടാൽ ചവർപ്പുണ്ടായിരിക്കുന്ന ഭൂമി ക്ഷത്രിയർക്കു നന്ന്, കറുക വളരെയുണ്ടായി വീതിയിലാറൊന്നു നീളമേറി മണ്ണ് മഞ്ഞൾനിറമായി ചോറുപോലെ നാറ്റമുണ്ടായി കയ്ക്കുന്ന ഭൂമി വൈശ്യന്മാർക്കു നന്ന്, ആറ്റു ദർഭ വളരെയുണ്ടായി വീതിയിൽ നാലൊന്നു നീളമേറി മണ്ണ് കറുത്ത നിറമായി സുരപോലെ നാറ്റമുണ്ടായിരിക്കുന്ന ഭൂമി ശൂദ്രന് നന്ന്, ഇങ്ങനെ പല വർണ്ണവശാൽ വിധിക്കപ്പെട്ടു.

സങ്കീർണ്ണരൂപാ വസുധാത്ര വർണ്ണൈർ-
ഗന്ധൈ രസൈർവാഖിലവർജ്ജനീയാ
ഏനാമനാലക്ഷിതവർണ്ണചിഹ്നാ
നക്തം പരീക്ഷേത നിമിത്തതശ്ച. 26

അത്ര വസുധാവർണ്ണൈഃ ഗന്ധൈഃ രസൈഃ സങ്കീർണ്ണരൂപാ ചേത് = ഇവിടെ ഭൂമി ഒരുത്തരുടെ നിറവും മറ്റൊരുത്തരുടെ സൌരഭ്യവും അന്യന്റെ രസവും ഇങ്ങനെ മിശ്രമായിട്ടു ലക്ഷണം കണ്ടാൽ, അഖിലവർജ്ജനീയ = എല്ലാവർക്കും വർജ്യംതന്നെ, അനാലക്ഷിതവർണ്ണചിഹ്നാം ഏനാം നക്തം നിമിത്തതഃ പരീക്ഷേത = ജാതിലക്ഷണം തികഞ്ഞിരിക്കാതെയുള്ള ഭൂമിയെ രാത്രിയിൽ 'നിമിത്തം ബ്രൂഹീ'ത്യാദികൊണ്ടു പരീക്ഷിച്ചുകൊള്ളൂ.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഈ പറഞ്ഞ ഗുണങ്ങൾ സംക്രമിച്ചിട്ടുള്ളത് ആർക്കും കൊള്ളരുത്. അതിനെ പറയുന്നു.

സങ്കീർണ്ണരൂപാ ഇതി. ഈ ഭൂമി ഇവിടെ നിറം നാറ്റം ആകാരം സ്വാദുകൾ ച ശബ്ദംകൊണ്ടു പലവറ്റേയും സൂചിക്കുന്നു. വൃക്ഷങ്ങളേക്കൊണ്ടും വിസ്താരദീർഘങ്ങളേക്കൊണ്ടും ഇവറ്റാൽ സങ്കീർണ്ണരൂപയെന്നാവൂ ഇരിപ്പതെങ്കിൽ എല്ലാവരാലും വർജ്ജിക്കപ്പെട്ടുവാൻ യോഗ്യം, സങ്കീർണ്ണരൂപയെന്നത് ഇടകലർന്ന് ഇരിക്ക, ഒരുത്തന്റെ സ്വാദ്, ഒരുത്തന്റെ നിറം, മറ്റൊരുത്തന്റെ സൌരഭ്യം മറ്റൊരുത്തന്റെ വീതി നീളം മറ്റൊരുത്തന്റെ വൃക്ഷം ഇങ്ങനെ എല്ലാമിരിക്കുന്ന ഭൂമി ആർക്കും കൊള്ളരുത്. പിന്നെ വിസ്താരായാമങ്ങളും വൃക്ഷങ്ങളും ഇവയൊക്കെപ്പകർത്തികൊള്ളുകയുമാമെല്ലോ എന്നിട്ടു വർണ്ണൈർഗ്ഗന്ധൈഃ രസൈഃ എന്നു ചൊല്ലി. പിന്നെ ഈ ഭൂമിയെ നിറം സൌരഭ്യം സ്വാദുകൾ എന്നിവറ്റേക്കൊണ്ടു വ്യക്തത ഇല്ലായ്കകൊണ്ടും ബുദ്ധിശക്തിപോരായ്കകൊണ്ടും ഇന്നജാതിയെ സംബന്ധിച്ചിരുന്നൊന്ന് ഈ ഭൂമിയെന്നറിവാൻ വശമല്ലായ്കിൽ രാത്രിയിങ്കൽ ഒരു നിമിത്തംകൊണ്ടു പരീക്ഷിച്ചുകൊള്ളുക.

അന്തരം ഭൂപരീക്ഷയെ പറയുന്നു-

ഉപലിപ്യ മഹീതലേഽവടേ

ഘടമാമം ഭൃതധാന്യകം ന്യസേത്,
തദുപര്യപി വർദ്ധമാനകം
ന്യസതു പ്രാഗ്വദനോ മൃദാത്മകം. 27

മഹീതലേ അവടേ ഉപലിപ്യ = അവിടെ ഭൂമിയിങ്കൽ മുട്ടോളം താത്തു ഒരു കുഴിയുണ്ടാക്കി ദേഹശുദ്ധ്യാദിചെയ്തു ഗണപതിയും നിവേദിച്ച കുഴിയിൽ മെഴുകി കുറുമ്പുല്ലുമിട്ടു പത്മമാത്രം പീഠം പൂജിച്ച്, ഭൃതധാന്യകം ആമം ഘടം ന്യസേത് = ഒരു പച്ചക്കലത്തിൽ നെല്ലുമിട്ട് അതിനെ കുഴിയിൽ വയ്പൂ, തദുപരി മൃദാത്മകം വർദ്ധമാനകമപി പ്രാഗ്വദനഃ ന്യസതു = ആ നെല്ലിന്റെ മുകളിൽ മണ്ണുകൊണ്ടു ശരാവത്തേയും വച്ച് കിഴക്കോട്ടു തിരിഞ്ഞിരുന്ന് ശോഷണാദിത്രയം ചെയ്തു മൂലമന്ത്രംകൊണ്ടു പാത്ര പൂജയും ചെയ്‌വൂ.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ആ നിമിത്തപരീക്ഷ ചൊല്ലുന്നു.

ഉപലിപ്യേതി. ഈ സംശയമുള്ള ഭൂമിയുടെ നടുവിൽ ഒരു കുഴി കുഴിച്ചതിൽ നല്ലൊരു മുഹൂർത്തത്തുന്നേരത്തു ഒരുക്കോൽ സമചതുരത്തിൽ കുഴിച്ച കുഴിയിൽ ഗുരു ആ കുഴിയുടെ പടിഞ്ഞാറെ കരയിന്മേൽ കിഴക്കു നോക്കിയിരുന്നു ഗണപതിനിവേദിച്ച മെഴുകി ഗണപതി നിവേദിച്ച സ്വസ്തികമിട്ടു പീഠം വിരിച്ച ഒരു പച്ചക്കലം (ചുടാത്തകലം) മലർത്തിവച്ച് അതിൽ നെല്ലു നിറച്ച് അതിന്റെ മീതെ ഒരു മണ്ണുകൊണ്ടു ചുട്ടുണ്ടാക്കിയ വക്കില്ലാത്ത കലം ശരാവം മലർത്തി വച്ചാൽ,

കപിലാഘൃതമാത്മമൂലതഃ
ശതസഞ്ജപ്തമമുത്ര സിഞ്ചതു
ചതസൃഷ്വപി ദിക്ഷു വർത്തികാ-
സ്തനയാദ്വർണ്ണവശാത്സിതാദികാഃ. 28

അമുത്ര ആത്മമൂലതഃ ശതസഞ്ജപ്തം കപിലാഘൃതം സിഞ്ചതു = ആ ശരാവത്തിങ്കൽ തന്റെ മൂലമന്ത്രം നൂറ്റെട്ടു ഉരു ജപിച്ച നെയ്യിനേ നിറപ്പൂ, ചതസൃഷു ദിക്ഷു അപി വർണ്ണവശാത് സിതാദികാഃ വർത്തികാഃ തനുയാത് = കിഴക്കുതുടങ്ങി നാലുദിക്കുകളിലും ബ്രാഹ്മണാദിവർണ്ണക്രമേണ വെളുത്തും ചുകന്നും മഞ്ഞയും കറുപ്പും നിറമായ തിരികളേയും വയ്പൂ.

കപിലേത- ആത്മജ്ഞാനത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ഗുരു ആ ശരാവത്തിൽ പശുവുംനെയ്യു വിധിക്കുതക്കവണ്ണം ജപിച്ച വീത്തു. പിന്നെ കിഴക്കുതുടങ്ങി നാലു ദിക്കിലും ക്രമത്താലേ നാലു ദിക്കിലും ബ്രാഹ്മണാദി വർണ്ണത്തെക്കല്പിച്ച വെളുത്തും ചുവന്നും മഞ്ഞളിച്ചും കറുത്തുമുള്ള നൂൽ കൊണ്ടു തിരിയിട്ടു വിധിക്കുതക്കവണ്ണം പൂജിച്ചുകൊളുത്തി പ്രാർത്ഥിപ്പൂ.

പ്രജ്വാല്യദിശ്യസ്വകമൂർത്തിഭിസ്താ-
സ്തതഃ സമഭ്യർച്ചയതു ക്രമേണ
ദേവം നിജം വാഥ ദിവാകരം വാ
വിജ്ഞാപയേച്ചൈനമനേന മന്ത്രീ. 29

മന്ത്രീ = മൂർത്തിമന്ത്രങ്ങളെ അറിഞ്ഞിരിക്കുന്ന ആചാര്യൻ ദിശ്യ സ്വകമൂർത്തിഭിഃ താ പ്രജ്വാല്യ = അതതു ദിക്കിലെ വാസുദേവാദിമൂർത്തി മന്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ട് ആ തിരികളെ നാലിനേയും കൊളുത്തി, തതഃ ക്രമേണ സമഭ്യർച്ചയതു = പിന്നെ മൂർത്തിമന്ത്രങ്ങളേക്കൊണ്ടു വർത്തികളെ പൂജിപ്പൂ. അഥ നിജം ദേവം വാ ദിവാകരം വാ = പിന്നെ അവിടെ മൂലംകൊണ്ട് ദേവനേത്താൻ ആദിത്യനേത്താൻ ആവാഹിച്ചു പൂജിച്ചു നിവേദിച്ചു പ്രസന്നപൂജയും ചെയ്‌വൂ, അനേന ഏനം വിജ്ഞാപയേത് ച = പിന്നെ ഈ മന്ത്രംകൊണ്ട് പൂജിച്ച് ദേവനെ പ്രാർത്ഥിപ്പൂ.

നിമിത്തം ബ്രൂഹി മേ ദേവ!
കല്പപ്രോക്തം ദ്വിജാദികം
വർണ്ണാർത്ഥന്തു പ്രയുക്തേ/സ്മിംസ്തതോ
വർത്തിചതുഷ്ടയേ. 30

ഇതു പ്രാർത്ഥനാമന്ത്രം.

ആച്ഛാദ്യ നീതേ/ത്ര മുഹൂർത്തമാത്രേ
യസ്യോജ്ജ്വലേദ്വർത്തിരമുഷ്യ സാ ഭൂഃ
ദീപ്താസു സർവാസ്വനുവർണ്ണയോഗ്യാ
ത്യാജ്യാ വിശീർണ്ണാസു സമസ്തവർണ്ണൈഃ. 31

ആച്ഛാദ്യ മുഹൂർത്തമാത്രേ നീതേ = പിന്നെ വേറിട്ട് ഒരു പാത്രം കൊണ്ട് ആ ശരാവത്തെ തിരികളോടും കൂടെ അടച്ചു രണ്ടു നാഴിക അവിടെത്തന്നെ ദേവനേ ധ്യാനിച്ച് ഇരുന്ന് അടച്ചതിനേ എടുപ്പൂ. യസ്യ വർത്തിഃ ഉജ്ജ്വലേദ് അമുഷ്യ സാ ഭൂഃ = അപ്പോൾ യാതൊരു ജാതിയുടെ വർത്തി കെടാതെയിരിക്കുന്നു അവർക്ക് ആ ഭൂമി കൊള്ളാം. സർവാസു ദീപ്താസു അനുവർണ്ണയോഗ്യാ = എല്ലാ തിരികളും കെടാതെ ജ്വലിച്ചു ഇരുന്നാലാഭൂമി എല്ലാവർക്കും കൊള്ളാം. സർവാസു വിശീർണ്ണാസു സമസ്തവർണ്ണൈഃ ത്യാജ്യാ = എല്ലാ തിരികളും കെട്ടുപോകിൽ എല്ലാവർക്കുമാ ഭൂമി കൊള്ളരുത്. ഇങ്ങനെ ഭൂപരീക്ഷാവിധി.

ആച്ഛാദ്യേതി = പിന്നെ ആ കുഴി അടച്ചേച്ചു വാങ്ങി മുഹൂർത്തകാലം രണ്ടു നാഴികനേരം പാർത്താൽ പിന്നെ ചെന്നു തുറന്നുനോക്കൂ. അ

പ്പോളേഉ തിരി ജ്വലിച്ച നില്ക്കുന്നത് എന്നാൽ അവനേയാ ഭൂമി കൊള്ളാവൂ. നാലും ജ്വലിച്ച നിൽക്കുന്ന എങ്കിൽ നാലു വർണ്ണത്തിനും കൊള്ളാം. ഒക്കെ കെട്ടുപോയി എങ്കിലോ ഒരു വർണ്ണത്തിനും കൊള്ളരുത്.

ഇനി ഭൂലക്ഷണത്തെത്തന്നെ പറയുന്ന നാലു ശ്ലോകങ്ങളേക്കൊണ്ട്.

കർപ്പൂരാഗരുനാളികേരതിലകൈ-
ർദർഭൈഃ കദംബാർജ്ജുനൈ-
ർമാലേയൈഃ ക്രമുകേക്ഷുകേതകകുശൈഃ
കുന്ദാരവിന്ദോല്പലൈഃ
പൂർവോദക് പ്ലവശാലിനീ ബഹുജലാ
വാ യാ ദരീദൃശ്യതേ
സേയം ശാന്തികരീ സുരേശയജനേ
സൂക്താ സുപത്മാ മഹീ. 32

കർപ്പൂരം കർപ്പൂരവൃക്ഷം അഗരു അകിലുമരം നാളികേരം തെങ്ങ് തിലകം മൈലെള്ള് ദർഭകൾ ദർഭപ്പുല്ലുകൾ കദംബം കടമ്പ് അർജ്ജുനം മരുത് മാലേയം ചന്ദനമരം ക്രമുകം കവുങ്ങ് ഇക്ഷു കരിമ്പ് കേതകം കൈത കുശ കുശപ്പുല്ല് കുന്ദം കുറുമൊഴി അരവിന്ദം താമര ഉല്പലം ചെങ്ങഴിനീർക്കുവ ഇവറ്റകളോടുകൂടിയിരിക്കുന്നതും, പൂർവോദക്പ്ലവശാലിനി = കിഴക്കും വടക്കും താണസ്ഥലങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കയും, ബഹുജലാവാ = വളരെ വെള്ളം ഉള്ളേടവും യാ ദരീദൃശ്യതേ = യാതൊരു ഭൂമി ഈ വണ്ണം ദർശിക്കപ്പെടുന്നു, സാ ഇയം സുപത്മാ സൂക്താ = ആ ഈ ഭൂമി സുപത്മാവെന്നു പേരുപറയുന്നു, സുരേശയജനേ ശാന്തികരീ = ഈ ഭൂമിയിങ്കൽ ദേവനേ പ്രതിഷ്ഠിച്ചു പൂജിച്ചാൽ ദുരിതരോഗാദ്യനർത്ഥങ്ങളേ നശിപ്പിക്കും.

ഇനി സുപത്മയെന്നും ഭദ്രയെന്നും പൂർണ്ണയെന്നും ധൂമ്രയെന്നും ഇങ്ങനെ നാലു ഭൂമിയാകുന്നു. അതിൽ ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ടു സുപത്മയെന്നു പേരാകുന്ന ഭൂമിയുടെ ലക്ഷണത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

കർപ്പൂരേതി. കർപ്പൂരം, അകിൽ, തേങ്ങാ, മയിലെള്ള്, ദർഭ, കടമ്പ്, മരുത്, ചന്ദനം, അടയ്ക്കാമരം, കരിമ്പ്, പൂക്കൈത, കുശക്കരുന്ന്, ചെന്താമര, നൈതൽ എന്നിവറ്റോടുകൂടിയിരിക്കുന്നേടവും കിഴക്കുതാൻ വടക്കേദിക്കുതാൻ താണിരിക്കുന്നേടവും കിണറുകുളം എന്നിവറ്റിൽ വെള്ളം വളരെ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നേടവും. വേനൽക്കാലത്തു വെള്ളമില്ലെന്നു പറഞ്ഞാലും പോരുന്താനും. ഈവണ്ണമെല്ലാം കാണപ്പെടുന്നതായൊരു ഭൂമി, ആ ഭൂമിയെ സുപത്മയെന്നു പൂർവശാസ്ത്രങ്ങളിൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്നു. അവിടെ

ദേവനെ പ്രതിഷ്ഠിച്ച പൂജിച്ചകൊണ്ടാൽ ദുരിതം രോഗം അനർത്ഥം എ ന്ന തുടങ്ങിയുള്ളവറ്റിന്റെ ശാന്തിയെ വരുത്തുന്നോനാകയുമുണ്ട്.

തീരം വാരിനിധേഃ ശ്രിതാഥ സരിത-
സ്തീർത്ഥസ്യ വാ ദക്ഷിണേ
വ്രീഹിക്ഷേത്രവിചിത്രിതാപ്യദിശി യ-
ജ്ഞാർഹാംഘ്രിപൈരങ്കിതാ
കീർണ്ണാ പൂർണ്ണഫലപ്രസൂനതരുഭി-
ർയോദ്യാനഹൃദ്യാപി വാ
ഭദ്രാ സാ പരിഗീയതേ വസുമതീ
പ്രീതിപ്രദാ യജ്വനാം. 33

വാരിനിധേഃ തീരം ശ്രിതാ = സമുദ്രത്തിന്റെ തീരപ്രദേശത്തു ആ യിരിക്കയും, സരിതഃ തീർത്ഥസ്യ വാ ദക്ഷിണേ = പുഴയുടേയും തീർത്ഥ ത്തിന്റേയും വലത്തുഭാഗത്ത് ആയിരിക്കുകയും, ആപ്യദിശി വ്രീഹിക്ഷേ ത്രവിചിത്രിതാ = പടിഞ്ഞാറേ ഭാഗത്തു നെല്ലുവിതയ്ക്കുന്ന പ്രദേശത്തോ ടുകൂടി ഇരിക്കയും, യജ്ഞാർഹാംഘ്രിപൈഃ അങ്കിതാ = യാഗയോഗ്യ ങ്ങളായ പ്ലാശ് നാല്പാമരം ഇത്യാദി വൃക്ഷങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കുകയും, പൂർണ്ണഫലപ്രസൂനതരുഭിഃ കീർണ്ണാ = പുഷ്പങ്ങളും ഫലങ്ങളും ഉള്ള മര ങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കുകയും, ഉദ്യാനഹൃദ്യാ = ഉദ്യാനംപോലെ മനോഹ രമായിരിക്കുന്നതും സാ വസുമതീ ഭദ്രാ പരിഗീയതേ = ഈ ലക്ഷണങ്ങ ളോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ഭൂമി ഭദ്രയെന്നു ചൊല്ലുന്നു, യജ്വനാം പ്രീതിപ്രദാ = പൂജകന്മാർക്കു സന്തോഷത്തെ കൊടുക്കുന്നതാകുന്നു.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഭദ്രയാകുന്ന ഭൂമിയുടെ ലക്ഷണത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

തീരമിതി അനന്തരം യാതൊരു ഭൂമി സമുദ്രത്തിന്റെതാൻ പുണ്യ നദികളുടെതാൻ പ്രസിദ്ധങ്ങളായുള്ള തീർത്ഥങ്ങളുടെ തീരത്തുങ്കൽതാൻ മിഴാല് ആശ്രയിച്ചിരിക്കുകയും തെക്കേപ്പുറത്തു നെല്ലുവിളയുന്ന കണ്ട ങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കയും പടിഞ്ഞാറേപ്പുറത്തു പ്ലാശു തുടങ്ങിയുള്ള വൃക്ഷ ങ്ങൾ യജ്ഞയോഗ്യങ്ങളായുള്ള വൃക്ഷങ്ങളേക്കൊണ്ട് അടയാളപ്പെട്ടിരി ക്കുകയും എല്ലാനാളും കായെങ്കിലും പൂവെങ്കിലും ഉള്ള വൃക്ഷങ്ങളാൽ ഇ ടകലരപ്പെട്ടിരിക്കയും എന്നിയേ ഉദ്യാനംകൊണ്ടു മനോഹരയായിരിക്കു കയും ചെയ്യുന്ന ഭൂമിക്കു ഭദ്ര എന്നു പേരാകുന്നു എന്നു തന്ത്രാഗമങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധയായിട്ടു ചൊല്ലപ്പെട്ടു. അവിടെ ദേവനെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചു പൂജിക്കുന്ന ജനങ്ങൾക്കു അഭീഷ്ടത്തെ ദാനം ചെയ്യുന്നോനാകയുമുണ്ട്.

പ്ലക്ഷന്യഗ്രോധനിംബാർജ്ജുനബകുളകുല-
സ്ഥാസനാശോകനിഷ്പാ-
വാങ്കോലൈർമാലതീചമ്പകതിലഖദിരൈഃ
കോദ്രവൈർമുദ്രിതാ വാ
ഭൂമിർയാ ഭൂധരാധീശ്വരശിഖരഗതാ
പാർശ്വസംസ്ഥാഥവാദ്രേഃ
പൂർണ്ണാ സാ പുഷ്ടിദാത്രീ സുരനിലയസമാ-
കല്പനേ സ്വല്പതോയാ. 34

പ്ലക്ഷം = ഇത്തി, ന്യഗ്രോധം = പേരാൽ, നിംബം = വേപ്പ്, അർജ്ജുനം = മരുത്, ബകുളം = ഇലഞ്ഞി, കുലസ്ഥം = മുതിര, അസനം = വേങ്ങ, അശോകം = അശോകംതന്നെ, നിഷ്പാവം = തുവര, അങ്കോലം = അഴിഞ്ഞിൽ, ഇവറ്റേക്കൊണ്ടും, മാലതീ = മുല്ല, ചമ്പകം അതുതന്നെ, തിലം = എള്ള്, ഖദിരം = കരിങ്ങാലി, ഇവറ്റേക്കൊണ്ടും, കോദ്രവൈഃ = വരകുകളേക്കൊണ്ടും, മുദ്രിതാ = ശോഭിച്ചിരിക്കയും, ഭൂധരാധീശ്വരശിഖരഗതാ = പർവതത്തിന്റെ മുകളിലായിരിക്കയും, അഥവാ അദ്രേഃ പാർശ്വസംസ്ഥാ = എന്നിയേ പർവതത്തിന്റെ താഴ്ന്ന പ്രദേശത്തായിരിക്കുകയും, സ്വല്പതോയാ = വെള്ളം കുറഞ്ഞ് ഇരിക്കുകയും, യാ ഭൂമിഃ = ഇങ്ങനെയാതൊരു ഭൂമി കാണുന്നു, സാ പൂർണ്ണാ = ആ ഭൂമിക്കു പൂർണ്ണയെന്നു പേര്, സുരനിലയസമാകല്പനേ = ദേവപ്രതിഷ്ഠയിങ്കൽ, പുഷ്ടിദാത്രീ = ധനധാന്യാദികളെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് പൂർണ്ണയാകുന്ന ഭൂമിയുടെ ലക്ഷണത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

പ്ലക്ഷേതി. യാതൊരു ഭൂമി ഇത്തി, പേരാല്, വേപ്പ്, മരുത്, ഇലഞ്ഞി, മുതിര, വേങ്ങ, അശോകം, തുവര, അഴിഞ്ഞിൽ എന്നിവറ്റേക്കൊണ്ടുതാൻ മുല്ല ചമ്പകം എള്ള് കരിങ്ങാലി വരക് എന്നിവറ്റേക്കൊണ്ടുതാൻ അടയാളപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്, പ്രസിദ്ധമായിരിക്കുന്ന പർവ്വതങ്ങളുടെ മുകൾപ്പരപ്പിൽതാൻ താഴ്വരയിങ്കൽതാൻ ആയിരിക്കയും വെള്ളം ചുരുങ്ങിയിരിക്കയും ചെയ്യുന്ന ഭൂമിയെല്ലോ പൂർണ്ണയാകുന്നത്. അവിടെ ദേവനെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചു പൂജിക്കുന്നവർക്കു ധനധാന്യങ്ങളെ ദാനംചെയ്യു ശീലമായുള്ളോനാകയുമുണ്ട്.

അർക്കൈർവേണുവിഭീതകൈഃ സ്നുഹിയുതൈഃ
ശ്ലേഷ്മാകൈ പീലുഭിഃ
സങ്കീർണ്ണാ ബഹുശർക്കരാ ച കഠിനാ
ഗർഭാന്വിതാ സോഷരാ

ഗൃദ്ധ്രശ്യേനവരാഹവായസശിവാ-
ശാഖാമൃഗൈഃ സന്തതം
ജുഷ്ടാ യഷ്ടുരനിഷ്ടദാ നിഗദിതാ
ധൂമ്രാ മഹീ സൂരിഭിഃ 35

അർക്കൈ = എരുക്കുകളോടും, വേണുവിഭീതകൈ = മുളകളോടും താന്നിമരങ്ങളോടും, സ്നുഹിയുതൈഃ = കള്ളിപ്പാലകളോടും, ശ്ലേഷ്മാരു കൈ = നർവരികളോടും, പീലുഭിഃ = ഉകകളോടും, സങ്കീർണ്ണാ = ഈ വൃക്ഷങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കുന്നതും, ബഹുശർക്കരാ വളരെ ചരലോടുകൂടിയിരിക്കുന്നേടവും, കഠിനാ കഠിനസ്ഥലമായതും, ഗർഭാന്വിതാ = പൊത്ത് ഉള്ളേടവും, സോഷരാ = ഓരുള്ളേടവും, ഗൃദ്ധ്രം = കഴുകൻ, ശ്യേനം = പരുന്ത്, വരാഹം = പന്നി, വായസം = കാക്ക, ശിവാ = കുറുനരി, ശാഖാമൃഗം = കുരങ്ങ്, ഈ ജന്തുക്കളാൽ, സന്തതം ജുഷ്ടാ = എല്ലായ്പ്പോഴും വസിക്കുന്ന പ്രദേശവും, യഷ്ടുഃ അനിഷ്ടദാ = പൂജകന്മാർക്കു അനിഷ്ടത്തെ കൊടുക്കുന്നത്, സൂരിഭിഃ മഹീ ധൂമ്രാ നിഗദിതാ = വിദ്വാന്മാരാൽ ഈ ഭൂമി ധൂമ്രയെന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ധൂമ്രയാകുന്ന ഭൂമിയുടെ ലക്ഷണത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

അർക്കൈരിതി. യാതൊരു ഭൂമി പിന്നെ എരുക്ക്, മുള, താന്നി, കള്ളി, നരിവരി, ഉങ്ങ് എന്നിവ ഓരോന്നേ വളരെയുണ്ടായി അവറ്റാൽ സങ്കീർണ്ണയായിരിക്കുന്ന ഭൂമിയും, ചരലുപെരുത്തിരിക്കയും കർക്കശയായിരിക്കയും അന്തർഭാഗത്ത് പാതാളമുണ്ടായി അവറ്റിൽ ജന്തുക്കളുണ്ടായിരിക്കയും ഉറമണ്ണിനോടു കൂടിയിരിക്കയും ചെയ്യുന്ന ഭൂമിയും എന്നിയേ, കഴുക്, പരുന്ത്, പന്നി, കാക്ക, കുറുനരി, കുരങ്ങ് എന്നിവ എല്ലായ്പ്പോഴും വളരെ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നേടവും ആ ഭൂമി അറിവുള്ള ജനങ്ങളാൽ ധൂമ്രയാകുന്ന ഭൂമി എന്നു ചൊല്ലപ്പെട്ടു. അവിടെ ദേവപ്രതിഷ്ഠ ചെയ്തു പൂജിച്ചാൽ യജമാനനു ദോഷത്തെ ദാനം ചെയ്യുന്നോനാകയുമുണ്ട്.

അനന്തരം ഭൂപരിഗ്രഹത്തെ പറയുന്നു.

ആചാര്യോ/ഥ യഥോചിതാം വസുമതീം
ലബ്ധ്വാ നിശായാം സമി-
ഷ്ടാത്മാഭ്യർച്ച്യ ഗണേശമസ്ത്രമനനാ-
രാദ്ധ്യ സ്വധിത്യാദികം
പ്രാകാരാവധികാം പ്രകല്പ്യ പരിത-
സ്താം ദേവതാഭ്യോണനാ
മദ്ധ്യേ/ഷ്ടാസു ച ഭൂതക്രൂരഹവിഷാ-

ദിക്ഷു പ്രദദ്യാദ് ബലിം. 36

ഇതി അഥ ആചാര്യഃ യഥോചിതാം വസുമതീം ലബ്ധ്വാ = അനന്തരം ആചാര്യൻ യഥായോഗ്യമായിരിക്കുന്ന ഭൂമിയെ നിശ്ചയിച്ചാൽ, നിശായാം സമിഷ്ടാത്മാ ഗണേശം അഭ്യർച്ച്യ = നല്ല ദിവസം രാത്രിയിൽ ദേഹശുദ്ധ്യാദി ആത്മാരാധനാന്തം ചെയ്ത് സ്വസ്തികത്തിൽ ഗണപതിയേയും പൂജിച്ച്, അസ്ത്രമന്ത്രനാസ്വധിത്യാദികം ആരാദ്ധ്യ = സ്വസ്തികപത്മത്തിൽ വെട്ടുകത്തി, കോടാലി, ഉമ്പായ് ഇവറ്റേ വച്ച് തന്റെ അസ്ത്രംകൊണ്ട് അതിങ്കലാവാഹിച്ച് പൂജിച്ച് പ്രസന്നപൂജാന്തം ചെയ്ത്. ഗണപതിയേയുമുദ്വസിച്ച്, താം പ്രാകാരവധികാം പ്രകല്പ്യ = ആ ഭൂമിയെ അളന്ന കണ്ട് മതിൽ സ്ഥാനംവരെയും നിശ്ചയിച്ച്, മദ്ധ്യേ പരിതഃ അഷ്ടാസു ദിക്ഷു ച ദേവതാഭ്യോണ്ണനാ ഭൂതക്രൂരഹവിഷാബലിം പ്രദദ്യാത് = നടുവിലും മതിൽസ്ഥാനത്ത് എട്ടു ദിക്കിലും ദേവതാഭ്യ ഇത്യാദി മന്ത്രം കൊണ്ട് മഞ്ഞൾ, തൈര്, മലര്, അരിവറുത്തത്, എള്ള് വറുത്തത് ഈ ഭൂതക്രൂരംകൂടി ഇരിക്കുന്ന ഹവിസ്സുകൊണ്ടു ബലിയേ തൂകു.

ദേവതാഭ്യഃ പിതൃഭ്യോഽഥ
ഭൂതേഭ്യഃ സഹ ജംഗമൈഃ
ഏതത് സ്ഥാനനിവാസിഭ്യഃ
പ്രയച്ഛാമി ബലിം നമഃ 37

ഇതു ബലി മന്ത്രം.

ആചമ്യ മന്ത്രീ സകളീകൃതാത്മാ
കൃതാത്മരക്ഷോ രചിതാഞ്ജലിഃ സൻ
മദ്ധ്യേ സ്ഥിതസ്തത് സ്ഥിതഭൂതജാതം
പ്രവാസയേതേതി നിവേദയാസ്ത്രിഃ. 38

മന്ത്രീ ആചമ്യ സകളീകൃതാത്മ = മന്ത്രജ്ഞനായിരിക്കുന്ന ആചാര്യൻ കാലും കഴുകി ആചമിച്ച് പിന്നെയും ദേഹശുദ്ധിചെയ്ത് കൃതാത്മരക്ഷഃ = ആത്മാവിനെ രക്ഷിച്ച്, രചിതാഞ്ജലിഃ സൻ മദ്ധ്യേ സ്ഥിതഃ = അഞ്ജലിബന്ധം ചെയ്ത് നടുവിൽനിന്ന് ഇതി ത്രിഃ നിവേദയൻ = വക്ഷ്യമാണമന്ത്രങ്ങളേക്കൊണ്ട് മൂന്ന പ്രാവശ്യം പ്രാർത്ഥിച്ചിട്ട്, തതസ്ഥിതഭൂതജാതം പ്രവാസയേത = തദ്ദേശസ്ഥിതമായിരിക്കുന്ന ഭൂതസമൂഹത്തെ പുറത്തു കളവൂ.

ഭൂതാനി രാക്ഷസാ വാപി യേഽത്ര തിഷ്ഠന്തി കേചന
തേ സർവേ വ്യപഗച്ഛന്തു സ്ഥാനം കുര്യാമഹം ഹരേഃ. 39

ഇതു വിഷ്ണുവിങ്കലേ പ്രാർത്ഥനാമന്ത്രം.

യദ്യദർത്ഥമിഹ ഗൃഹ്യതേ മഹീ
തത്പദം ഹരിപദേ/ത്ര യോജയേത്
സ്കന്ദഭൂതപതിസുംഭജിത്സു യേ-
യേ/ത്ര ദേവമനുഭിർനിവേദയേത്. 40

ഇഹ യദ്യദർത്ഥം മഹീ ഗൃഹ്യതേ അത്ര ഹരിപദേ തത്പദം യോജയേത് = ഇവിടെ യാതൊരു ദേവനായിക്കൊണ്ട് ഭൂമിയെ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു എന്നാലവിടെ ഹരേഃ എന്നുള്ള പദത്തുങ്കൽ 'സ്ഥാനം കുര്യാം പിനാകിനഃ' ഇത്യാദി അതതു ദേവന്മാരുടെ പേരും കൂട്ടിക്കൊള്ളണം, സ്കന്ദഭൂതപതിസുംഭജിത്സു യേയേ/ത്ര ദേവമനുഭിഃ നിവേദയേത് = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ 'യേ വസന്തീ'ത്യാദികൊണ്ടും ശാസ്താവിങ്കൽ 'യേ/ത്ര ശുഭകരാഃ' ഇത്യാദികൊണ്ടും ദുർഗ്ഗയിങ്കൽ 'ദേവദാനവ' ഇത്യാദികൊണ്ടും പ്രാർത്ഥിക്കണം.

യേ വസന്തി വനേ ത്വത്ര ഭൂതാഃ പ്രേതാശ്ച രാക്ഷസാഃ
കുശ്മാണ്ഡാശ്ച പിശാചാശ്ച വേതാളാ ബ്രഹ്മരാക്ഷസാഃ. 41

നിർഗച്ഛന്ത്വന്യതഃ ശീഘ്രമിതഃ ക്രൂരാഃ സുഖം പുനഃ
ഭവനം കുർമ്മഹേ ത്വത്ര ഗുഹസ്യ പരമാത്മനഃ. 42

ഇതു രണ്ടും സുബ്രഹ്മണ്യങ്കലേ പ്രാർത്ഥനാമന്ത്രങ്ങൾ.

യേ/ത്രാശുഭകരാഃ സന്തി ഭൂതവേതാള രാക്ഷസാഃ
വ്യപഗച്ഛന്തു തേ ശാസ്തുഃ കുർമ്മഹേ ഭവനം ത്വിഹ. 43

ഇതു ശാസ്താവിങ്കലേ പ്രാർത്ഥനാമന്ത്രം.

ദേവദാനവഗന്ധർവ്വപിശാചാശ്ചാപി രാക്ഷസാഃ
നാഗഃ സർപ്പാസ്തഥാ കീടാ യേ/ത്ര തിഷ്ഠന്തി ജന്തവഃ. 44

തേ സർവ്വേ/ന്യ ച ജാനന്തഃ പ്രയാന്ത്വസ്മാദ്യഥാസുഖം
ദേവ്യർത്ഥം പ്രതിഗൃഹ്ണാമി സാസ്മാകം ക്ഷമ്യാതാമിതി.
45

ഇതു രണ്ടും ദുർഗ്ഗയിങ്കലേ പ്രാർത്ഥനാമന്ത്രങ്ങൾ.

തദ് വൃക്ഷഗുല്മാദികമിഷ്ടശസ്ത്രൈ-

രുച്ഛിദ്യ സംശോദ്ധ്യ നിജാസ്ത്രജാപീ
ക്ഷമാം ക്ഷമീകൃത്യ ദിശശ്ചസമ്യഗ്
ജ്ഞാത്വേഷ്ടയുക്ത്യാ പ്രമിമീത ചൈനാം. 46

നിജാസ്ത്രജാപീ ഇഷ്ടശസ്ത്രൈഃ തദ് വൃക്ഷഗുല്മാദികം ഉച്ഛിദ്യ = തന്റെ അസ്ത്രമന്ത്രത്തെ ജപിച്ചുംകൊണ്ട് ആചാര്യൻ പൂജിച്ചിരിക്കുന്ന ശസ്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു കാട്ടുമുറിച്ചാൽ, ശേഷം മരങ്ങൾ തുടങ്ങിയതിനെ മുറിപ്പിച്ചു കുറ്റികളും പറിച്ച് ക്ഷമാം സംശോദ്ധ്യ ക്ഷമീകൃത്യ = ഭൂമിയെ നല്ലവണ്ണം ശോധനചെയ്തു സമനിലമാക്കി, ദിശഃ സമ്യക് ജ്ഞാത്വാ = ശങ്കുസ്ഥാപനാദികൊണ്ട് ദിക്കുകൾ നാലും സൂക്ഷ്മമാക്കി അറിഞ്ഞ്, ഇഷ്ടയുക്ത്യാ ഏനാം പ്രമിമീത ച = തന്റെ ഇച്ഛയ്ക്കു തക്കവണ്ണം പ്രാസാദമണ്ഡപങ്ങളുടെ പഞ്ചപ്രാകാരങ്ങളേയുമളന്നു നിശ്ചയിച്ചു ശങ്കുസ്ഥാപനത്തെച്ചെയ്‌വൂ.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഭൂപരിഗ്രഹപ്രകാരത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

തദ്വൃക്ഷ ഇതി. ഇങ്ങനെ പരീക്ഷിച്ച് ഇന്ന ഭൂമി ഇതിന്നു കൊള്ളാമെന്നറിഞ്ഞാൽ അതു തനിക്കുള്ളതല്ലായ്കിൽ വിലകൊടുത്തുകൊണ്ടെങ്കിലും യജമാനൻ തനിക്കു ആക്കിയാൽ ഗുരു കുളിച്ച് ദേഹത്തെ അലങ്കരിച്ച് അവിടെ ഇരുന്നു കാട്ടു വെട്ടുവാനുള്ള ശസ്ത്രങ്ങളെ വച്ചു പൂജിച്ച് അവറ്റെക്കൊണ്ട് അവിടെയുള്ള കാട്ടും മരങ്ങളും എല്ലാം നല്ലനല്ല മന്ത്രങ്ങൾ ജപിച്ച് വെട്ടിവാരിക്കളഞ്ഞ് ഭൂമിയെ നിരത്തി ശങ്കുനാട്ടി ദിക്കിന്റെ നേരും വരുത്തിയാൽ പിന്നെയവിടം പണി ചെയ്യാനിരിക്കുന്ന പ്രാസാദത്തെ ഇന്ന ദിക്കിലെന്നു കല്പിച്ച് അതിന്റെ പഞ്ചപ്രാകാരങ്ങളേയും അവധി കല്പിച്ച് ഇവറ്റേ ഒക്കെ ചെയ്‌വൂ.

പുന്നാഗൈകതരൂദ്ഭവാൻ കരമിതാം-
സ്തത്പാദനാഹാൻ ദൃഢാ-
ഞ്ഛംകൂൻ പ്രാഗ്വദനോऽസ്ത്രമന്ത്രമഹിതാ-
ന്മദ്ധ്യാദിശർവാന്തിമം
കൃത്വാ കല്പിതസാലസീമ്നി പരിതഃ
ശംകുദ്വിസംവേഷ്ടിതം
സ്വാസ്ത്രേണ പ്രവിസാര്യ സൂത്രമപി ഗൃ-
ഹ്ണാതു ക്ഷിതിം സർവതഃ. 47

പുന്നാഗൈകരുദ്രദ്ഭവാൻ = പുന്ന എന്നു പേരായ മരത്തിന്റെ കാതൽ കൊണ്ടുവന്നു, കരമിതാൻ തത്പാദനാഹാൻ = ഒരു കോൽ നീളമായും ആറംഗുലം ചുറ്റുമായും ഉരുണ്ട് ഇരിക്കുമാറും, ദൃഢാൻ ശംകൂൻ = ഉറപ്പായിരിക്കുന്ന ഒമ്പതു ശങ്കുക്കളെ ഉണ്ടാക്കിച്ച്, പ്രാഗ്വദനഃ അസ്ത്രമ

ന്ത്രമഹിതാൻ = കിഴക്കോട്ട് ഇരുന്ന ദേഹശുദ്ധ്യാദി ഗണപിതപൂജാന്തം ചെയ്തു സ്വസ്തികത്തിൽ ശങ്കുക്കളെ ഒമ്പതിനേയും നൂലും പൂൽക്കയറും കൂട്ടിവച്ച് ശോഷണാദി ചെയ്തു അസ്ത്രംകൊണ്ട് പൂജിച്ച്, കല്പിതസാലസീമ്നി മദ്ധ്യാദിശർവാന്തിമം കൃത്വാ = കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന മതിലിന്റെ അവസാനത്തുങ്കൽ നടുവിലും കിഴക്കുതുടങ്ങി ഈശകോണാന്തം എട്ടുദിക്കിലും അസ്ത്രമന്ത്രംകൊണ്ട് ശങ്കുക്കളെ ഒമ്പതിനേയും നാട്ടി ഇടിച്ചു ഉറപ്പിച്ച്, ശങ്കുദ്വിസംവേഷ്ടിതം സൂത്രം പരിതഃ സ്വാസ്ത്രേണ പ്രവിസാര്യ അപി സർവതഃ ക്ഷിതിം ഗൃഹ്ണാതു = പിന്നെ നൂലും ദർഭമാലയും നടുവിലേ ശങ്കുവിൽ കെട്ടി കിഴക്കേ ശങ്കുവിൽ ചുറ്റി അവിടെനിന്നും അഗ്ന്യാദീശാന്തം എല്ലാ ശങ്കുക്കളേയും കെട്ടു. ഇങ്ങനെ അസ്ത്രംകൊണ്ട് നൂലും മാലയും ചുറ്റി എല്ലാ ദേവന്മാർക്കും ഭൂമി പരിഗ്രഹിപ്പൂ. പിന്നെ നല്ല മുഹൂർത്തമുണ്ടായാൽ കർഷണത്തെച്ചെയ്‌വൂ.

ഇനി ഭൂമിയെ കല്പിപ്പാൻ ചൊല്ലുന്നു.

പുന്നാമൈകതരുദ്ഭവാനിതി. സ്ഥാനങ്ങളെ ഒക്കെ കല്പിച്ചാൽ പുന്നയാകുന്ന മരം ഒന്നിനാൽ ഒരിക്കോൽ നീളത്തിൽ കാൽക്കോൽ ചുറ്റമായി ഒമ്പതു കുറ്റികളെ അഗ്രം മേലായി ചുവടുകൂർപ്പിച്ചു പണിചെയ്ത് മഞ്ഞൾ കൂട്ടിയ നൂലും എല്ലാം ഒരേടത്തുവച്ച് പൂജിച്ച്, പിന്നെ ഗുരു അവറ്റാൽ ഒരു കുറ്റിയും എടുത്തുകൊണ്ടു നടേ കല്പിച്ച പ്രാസാദമദ്ധ്യപ്രദേശത്തുങ്കൽ കിഴക്കു നോക്കിനിന്ന് ആ കുറ്റിയെ കാഷ്ഠാദികളെന്നിയ ലോഹകൂടാദികളെക്കൊണ്ട് തട്ടിത്താഴ്ത്തി ഉറപ്പിപ്പൂ. പിന്നെ ഒരു കുറ്റി എടുത്തുകൊണ്ട് രണ്ടാമതിൽ കല്പിച്ചേടത്തു കിഴക്കു തെക്കു തറപ്പൂ. പിന്നത്തേത് ഇതിന്റെ അഗ്നികോണിൽ തറപ്പൂ. പിന്നത്തേത് തെക്കു തറപ്പൂ. പിന്നത്തേത് നിരൃതികോണിൽ തറപ്പൂ. പിന്നത്തേത് നേരേ പടിഞ്ഞാറു തറപ്പൂ. പിന്നത്തേത് വായുമൂലയിൽ തറപ്പൂ. പിന്നത്തേത് നേരേ വടക്കു തറപ്പൂ. പിന്നത്തേത് ഈശാനകോണിലും തറപ്പൂ. ഇങ്ങനെ ഒമ്പതു കുറ്റിയും ക്രമത്താലേ തറച്ചാൽ ആ നൂലെടുത്ത് അതിന്റെ വിധിക്കു തക്കവണ്ണം മന്ത്രങ്ങളേയും ജപിച്ച് നടുവിൽ തുടങ്ങി ഓരോ കുറ്റിയിന്മേൽ ഈരണ്ടു ചുറ്റു വരുമാറ് മൂലപ്രദക്ഷിണമായി ചുറ്റിയാൽ അതിന്നകം ഈ ക്ഷേത്രമെന്നു കല്പിപ്പൂ. ഇങ്ങനെ എല്ലാടവും ഭൂപരിഗ്രഹം ചെയ്തു കൊള്ളുക.

ഇനി ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ട് കുറ്റി നാട്ടുവാൻ ചൊല്ലുന്നു.

[18]**സാക്ഷേ ശംകുമിനാംഗുലൈഃ സമതലേ**
കൃത്വാ പൃഥക്കാലജ-
ച്ഛായാഗ്രാരചിതത്രിവിന്ദുപിരവൃ-

18. ഈ ശ്ലോകം അച്ചടിച്ച തന്ത്രസമുച്ചയത്തിൽ കാണുന്നില്ല.

ത്യോല്പാദ്യ മത്സ്യദ്വയം
തത്സൌഷുമ്നിസിരോത്ഥസൂത്രയുഗയോ-
ഗാച്ഛങ്കുനാഡ്യന്തിമം
സൂത്രം ന്യസ്യ സുസാധയേദ്യമധനേ-
ശാശേ തതശ്ചേതരേ. 48

സാക്ഷ ഇതി. ലങ്കയിൽനിന്ന് വടക്കുള്ള ദേശം സാക്ഷദേശമാകുന്നു. ആ ദിക്കിൽ കിഴക്ക പടിഞ്ഞാറ് എന്നു തുടങ്ങിയുള്ള ദിക്കുകളുടെ വ്യവസ്ഥ വരുത്തുവാനായിക്കൊണ്ട് ഉദയാസ്തമനം വെയിലുള്ള പ്രദേശത്തു ഭൂമിയെ ജലാദികളേക്കൊണ്ടു സമമാക്കി അവിടെ നല്ലൊരു ദിവസത്തുന്നാൾ ആദിത്യോദയകാലത്തുങ്കൽ ദ്വാദശാംഗുലശങ്കുവിനെ നേരേ നാട്ടി ഉറപ്പിച്ച പിന്നെ ആ ശങ്കുവിന്റെ നിഴൽ കാണ്മാറായാൽ ആ ഛായാഗ്രം കേന്ദ്രമായിട്ടു യുക്തിക്കു തക്കവണ്ണം ഒരു വൃത്തം വരപ്പൂ. പാർത്തിരുന്ന് ആ വൃത്തത്തിന്റെ കിഴക്കേ നേമിമേൽ ഛായാഗ്രം തട്ടുമ്പോളവിടം കേന്ദ്രമായിട്ടും നടേത്തേ വൃത്തത്തോട്ടു തുല്യമായിരിപ്പൊരു വൃത്തത്തെ വരപ്പൂ. പിന്നെ ആ വൃത്തത്തിന്റെ കിഴക്കേ നേമിന്മേൽ തട്ടുമ്പോളവിടം അവിടം കേന്ദ്രമായിട്ടും നടേപ്പോലെ ഒരു വൃത്തം വരപ്പൂ. ഇങ്ങനെ മൂന്നു വൃത്തം വരയ്ക്കുമ്പോൾ രണ്ടു മത്സ്യമുണ്ടാം. അവ രണ്ടിന്റേയും സുഷുമ്നാനാഡിയുടെ ഓരോ സൂത്രം നടുകേ പിടിച്ചാൽ ഒരു ദിക്കിൽ പോകുന്ന സൂത്രം തങ്ങളിലകന്ന് അകന്നു ഇരിക്കും. മറ്റേ ദിക്കിൽ പോകുന്ന സൂത്രങ്ങൾ തങ്ങളിൽ അടുത്തിരിക്കും. എന്നാൽ തങ്ങളിലടുത്തടുത്തു ഒരെടത്തു ചെന്നുകൂടും. ആ കൂടുന്ന സന്ധിയിങ്കൽ ഓരോ ബിന്ദു ഇട്ട് ആ ബിന്ദുമദ്ധ്യത്തിൽനിന്ന് ശങ്കുമദ്ധ്യപ്രമാണമായി തെക്കുവടക്കു സൂത്രം പിടിച്ചാൽ അത് നേരെ തെക്കുവടക്കായിട്ടു വരും. എത്രയും സൂക്ഷ്മമാം താനും, പിന്നെ നാഡീസൂത്രത്തിന്റെ ബിന്ദുവും ശങ്കുനാഡിബിന്ദുവും കേന്ദ്രമായി അർദ്ധാധികമാനമായി തങ്ങളിലന്തർഭവിക്കുമാറ് ഓരോ വൃത്തം വരപ്പൂ എന്നു വരുമ്പോൾ കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറും ഒരു മത്സ്യമുണ്ടാം. അതിന്റെ സുഷുമ്നാനാഡിമദ്ധ്യസൂത്രം നേരെ കിഴക്കും പടിഞ്ഞാറും സൂക്ഷ്മമായിട്ടു വരും. യമധനേശാശേ തതശ്ചേതരേ എന്നതുകൊണ്ട് ചൊല്ലിയത്.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ചതുരശ്രമാക്കുവാൻ ചൊല്ലുന്നു.

[19]പ്രാഗഗ്രം സൂത്രമുർവ്യാമൃജുതരമുപക-
ല്പ്യാസ്യമൂലാഗ്രഗാഭ്യാം
സൂത്രാഭ്യാം മത്സ്യയുഗ്മം യമശശിഹരിതോഃ
കല്പയിത്വാത്ര സൂത്രം

19. ഈ ശ്ലോകം മുദ്രിതപുസ്തകത്തിൽ കാണുന്നില്ല.

കൃത്വാ ദിക്ഷ്വങ്കയിത്വാ സമമിഹ നിഹിതൈഃ
സൂത്രകൈഃ കോണമത്സ്യാൻ
കൃത്വാസ്ലാല്യൈഷു സൂത്രം രചയതു ചതുര-
ശ്രം പുരഃ ക്ഷേത്രക്ലപ്തൌ. 49

പ്രാഗഗ്രമിതി. ചതുരശ്രം വരുത്തേണ്ടും ദിക്കിന്നു നടേ കിഴക്കുപടി ഞ്ഞാറ് ഒരു സൂത്രത്തെ ഭൂമിയിങ്കൽ വരച്ചതിന്റെ മൂലാഗ്രങ്ങളിൽ ഓരോ കുറ്റി ഉറപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന കുറ്റിമദ്ധ്യം പ്രമാണമായി പൂർവാപരായതാർദ്ധാ ധികനീളമായി ഇരിപ്പൊരു കർക്കടകപാദംകൊണ്ടു വീചി രണ്ടു വൃത്ത മുണ്ടാക്കൂ. എന്നാൽ നേരേ നടുവേ ഒരു മത്സ്യമുണ്ടാം. ആ മത്സ്യമദ്ധ്യം തെക്കുവടക്ക് ഒരു സൂത്രം വരച്ചാൽ അതു നേരേ തെക്കുവടക്കായുള്ള സൂ ത്രം. നേരേ തെക്കുവടക്കും കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറും ഓരോ സൂത്രമിട്ടാൽ ആ സൂത്രയോഗ മദ്ധ്യത്തുങ്കൽനിന്നും നാലു ദിക്കിലും സമമായി വരച്ച് അട യാളമിട്ട് ആ അടയാളബിന്ദു കേന്ദ്രമാക്കി സ്പർശമായി നാലുവൃത്തം വ രപ്പൂ. എന്നാൽ കോണമത്സ്യമുണ്ടാം. ആ നാലുകോണമത്സ്യാഗ്രംതന്നെ നാലുകോണാകുന്നത്. അതു പ്രമാണമായി നാലു സൂത്രം വരപ്പൂ എന്നാൽ സമചതുരമാംവണ്ണം വരും.

[20]തതോ ഗുരുർമന്ത്രവിദഞ്ചിതാത്മാ
ശുഭേ/ഹനി സംസ്കൃത്യ വൃക്ഷൌ തു തുല്യൌ
അയുക്തപൂർവാവസനാദിക്ലപ്തം
ഹലാദി മുദ്ഗാദി ച ബീജജാതം. 50

തതഃ മന്ത്രവിത് ഗുരുഃ അഞ്ചിതാത്മാ = അനന്തരം മന്ത്രജ്ഞനായി രിക്കുന്ന ആചാര്യൻ ദേഹശുദ്ധ്യാദിചെയ്ത് ഗണപതിയും നിവേദിച്ച് ശു ഭേ അഹനി നല്ല മുഹൂർത്ത ദിവസത്തുങ്കൽ, അയുക്തപൂർവൌ തു തുല്യൌ വൃക്ഷൌ സംസ്കൃത്യ = മുമ്പിൽ നുകം വയ്ക്കാതേയും സമവയസ്സായുമിരിക്കു ന്ന രണ്ടു കാളകളെ കൊണ്ടുവന്ന് കുട്ടിക്കെട്ടി, അവസനാദിക്ലപ്ത ഹലാദി മുദ്ഗാദി ബീജജാതം ച സംസ്കൃത്യ = വേങ്ങകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ കല പ്പയും നുകവും പയറ് തുടങ്ങിയ നവധാന്യങ്ങളുമുണ്ടാക്കി ഇവ മൂന്നിനും തളിച്ചു രക്ഷിച്ചു ശോഷണാദിത്രയത്തെച്ചെയ്തു പൂജിപ്പൂ.

ബദ്ധ്വാലംകൃതയോർനവം യുഗഹലാ-
ദ്യുക്ഷ്ണോസ്തയോര്യോഗവി-
ത്തിഷ്ഠൻ പശ്ചിമതോ ത്ര ദർഭമയമാ-

20. ഈ ശ്ലോകവും അടുത്ത ശ്ലോകവും മുദ്രിതപുസ്തകത്തിൽ കാണുന്നില്ല.

ലാഭിഃ സുലഗ്നേ തതഃ
പ്രാഗാസ്യോ മിഹിരാർണ്ണതസ്ത്രിരഥവാ
കൃഷ്ട്വാ ക്ഷിതിം പഞ്ചധാ
ബീജാനീഹ സമുപ്യ മൂലമനുനാ
സിഞ്ചേജ്ജിതന്താണുനാ. 51

ദർഭമയമാലാഭിഃ അലംകൃതയോഃ തയോഃ (ഉക്ഷ്ണോഃ) നവം യുഗഹ ലാദി ബദ്ധ്വാ = ദർഭമാലകളെക്കൊണ്ട് അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കാളകളുടെ കഴുത്തിൽ പുത്തനായിരിക്കുന്ന കലപ്പയും നുകവും വച്ചുകെട്ടി ഉറപ്പിച്ചു. സുലഗ്നേ യോഗവിത് പശ്ചിമതഃ പ്രാഗാസ്യഃ തിഷ്ഠൻ = നല്ല മുഹൂർത്തത്തുങ്കൽ ദാനം ചെയ്ത് യോഗജ്ഞനായ ഗുരു പടിഞ്ഞാറുകിഴക്കോട്ടു നിന്നു, മിഹിരാർണ്ണതഃ ത്രി വാ പഞ്ചധാ വാ ക്ഷിതിം കൃഷ്ട്വാ = വിഷ്ണുവിങ്കൽ ദ്വാദശാക്ഷരമന്ത്രംകൊണ്ട് മൂന്നുപ്രാവശ്യം എങ്കിലും അഞ്ചുപ്രാവശ്യമെങ്കിലും ഭൂമിയെ കർഷണം ചെയ് വൂ. ഇഹ ബീജാനി (മൂലമനുനാ) സമുപ്യ = ഈ പൂട്ടിയിടത്തു പയറു തുടങ്ങിയ ധാന്യങ്ങളെ മൂലംകൊണ്ട് വിതപ്പൂ. ജിതന്താണുനാ സിഞ്ചേത് = ഉപചാരംകൊണ്ട് വെള്ളം തളിപ്പൂ. പിന്നെ എല്ലാടവും വിതപ്പിച്ചു വെള്ളവും തളിപ്പിപ്പൂ.

ചക്രേണ സംരക്ഷ്യ ഫലാന്വിതാനി
ഗോബ്രഹ്മസാത്കൃത്യ ച ഗാ നിവാസ്യ
ക്ഷ്മാം സാധയേദിത്യജിതേ വിധിഃ സ്യാ-
ത്തദന്യദേവേഷു ഭിദാം വദാമി. 52

ചക്രേണ സംരക്ഷ്യ = പിന്നെ സുദർശനംകൊണ്ട് രക്ഷിച്ചു വേലിയും കെട്ടിച്ച് നിത്യവും വെള്ളവും തളിപ്പിച്ചു സൂക്ഷിച്ച് ഇരിപ്പൂ. ഫലാന്വിതാനി താനി ഗോബ്രഹ്മസാത്കൃത്യ = പിന്നെ അവയൊക്കയും കായുണ്ടായി വിളഞ്ഞാൽ അവറ്റേപ്പറിപ്പിച്ച് ബ്രാഹ്മണർക്കും പശുക്കൾക്കും കൊടുപ്പൂ. ഗാഃ നിവാസ്യ = പിന്നെ ആ സ്ഥലത്തു മൂന്നുദിവസം പശുക്കളെ വസിപ്പിപ്പൂ. ഇതി ക്ഷ്മാം സാധയേത് = ഈവണ്ണം ഭൂമിയുടെ സംസ്കാരത്തെച്ചെയ്‌വൂ. അജിതേ വിധിഃ സ്യാത് = ഈ വിധി വിഷ്ണുവിങ്കലേക്കുള്ളത്. തദന്യദേവേഷു ഭിദാം വദാമി = ഞാൻ ശിവാദികളുടെ ഭേദത്തെ മാത്രം പറയുന്നു.

സദ്യവാമബഹുരൂപശിവാസ്യൈഃ
കർഷബീജവപനോക്ഷണരക്ഷാഃ
സ്പർശനം ച ഗിരിശേ നിജമൂലേ-
നാഖിലം തദിതരേഷു വിദദ്ധ്യാത്. 53.

ഗിരിശേ സദ്യവാമബഹുരുപശിവാസ്യൈഃ കർഷബീജവ = പനോക്ഷണരക്ഷാഃ സ്പർശനം ച = ശിവങ്കൽ സദ്യോജാതനേക്കൊണ്ട് ഉഴകയും വാമദേവനേക്കൊണ്ട് ധാന്യങ്ങളെ വിതയ്ക്കയും അഘോരനെക്കൊണ്ടു വെള്ളം തളിക്കയും ഈശാനനെക്കൊണ്ട് രക്ഷിക്കുകയും തൽപുരുഷനെക്കൊണ്ട് ഫലങ്ങളെ കൊടുക്കയും ചെയ്‌വൂ. ഇതരേഷു നിജമൂലേന അഖിലം വിദദ്ധ്യാത് = ശേഷം ദുർഗ്ഗാദികൾക്കു കർഷണാദി അഞ്ചും തന്റെ തന്റെ മൂലംകൊണ്ടും ചെയ്‌വൂ.

ഹരീശേ/പി ഗിരീശോക്ത-
ക്രമാദ് ഗുഹ്യാണുഭിർനിജൈഃ
കർഷണാദിക്രിയാഃ പഞ്ച-
കുര്യാന്മൂലേന വാ ഗുരുഃ 54

ഹരീശേ ഗുരുഃ = ശങ്കരനാരായണങ്കൽ ആചാര്യൻ ഗിരീശോക്തക്രമാത് നിജൈഃ ഗുഹ്യാണുഭിഃ കർഷണാദിക്രിയാഃ പഞ്ച കുര്യാത് മൂലേന വാ = ശിവങ്കൽ പറഞ്ഞപോലെ തന്റെ പഞ്ചതത്ത്വങ്ങളെക്കൊണ്ടു കർഷണം തുടങ്ങി അഞ്ചു കൂട്ടത്തേയും ചെയ്‌വൂ. മൂലംകൊണ്ടും ചെയ്യാം.

അനന്തരം വാസ്തുബലിയെ പറയുന്നു.

ഖാത്വാ ക്ഷിതിം താം പുരുഷപ്രമാണം
ജലാന്തമശ്മാവധി വാ സുലഗ്നേ
പാദോനമാപൂര്യ വിശുദ്ധവേദ്യാം
രാത്രൗ യജേദ്ദിശ്യഥ വാസ്തുമൈശ്യാം. 55

താം ക്ഷിതിം പുരുഷപ്രമാണം ഖാത്വാ = പിന്നെ ആ ഭൂമിയെ പ്രാസാദസ്ഥാനത്തു ഒരു പുരുഷപ്രമാണം കുഴിപ്പൂ. ജലാന്തം വാ അശ്മാവധി വാ = കുഴിക്കുമ്പോൾ വെള്ളം കണ്ടാലും കല്ലുകണ്ടാലും മതി, സുലഗ്നേ പാദോനം ആപൂര്യ = പിന്നെ നല്ലൊരു ദിവസം ആ കുഴിയെ മുക്കാലും മണ്ണും കല്ലുംകൊണ്ട് നിറച്ച്, വിശുദ്ധവേദ്യാം ഐശ്യാം ദിശി രാത്രൗ വാസ്തും യജേത് = അവിടെ ഒരു തറയുണ്ടാക്കി മൃഷ്ട്യാദിദീപാന്തമുള്ള സ്ഥലശുദ്ധിയെച്ചെയ്തു രാത്രിയിങ്കൽ വാസ്തുബലിയേച്ചെയ്‌വൂ.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് പ്രതിഷ്ഠാപ്രദേശം കുഴിക്കേണ്ടു പ്രകാരത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

ഖാത്വാ ക്ഷിതിമിതി. ഈ നാലുചുറ്റിയതിന്നകം ഉഴുതുവിതച്ചു നനച്ചു രക്ഷിച്ചു ഫലമുണ്ടാക്കിയാൽ ബ്രാഹ്മണർക്കും പശുക്കൾക്കും കൊടുത്തു പശുക്കൂട്ടത്തെ അതിൽതന്നെ വസിപ്പിപ്പൂതും ചെയ്താൽ നടേ മുമ്പിൽ മൂത്രംവീഴ്ത്തുക ഉത്തമം. ചാണകമിടുക മദ്ധ്യമം അവിടെ പ്രതിഷ്ഠാസ്ഥാ

നം. പശുക്കൾ കിടക്കുന്നേടവും ബ്രാഹ്മണൻ ചെന്നുനിന്നേടവും പ്രതിഷ്ഠാസ്ഥാനം. ഇവയെല്ലാം അറിഞ്ഞശേഷം എന്ന് അഥ എന്നതിനെക്കൊണ്ട് എന്നർത്ഥം. പിന്നെ ഉത്തരായണകാലത്ത് ശുക്ലപക്ഷത്തിൽ നല്ലൊരു മുഹൂർത്തത്തിൻ നേരത്തുങ്കൽ നടേ കല്പിച്ചിരിക്കുന്ന പ്രാസാദത്തിന്റെ മേഖല അററം ഒരാൾ താഴ്ചയിൽ താൻ കുഴിച്ചു കോരിക്കളവൂ. വെള്ളം കാണ്മോളം താൻ കല്ലു കാണ്മോളമെന്നാകിലുമാം. ഒരിക്കോൽ താഴ്ചയിൽ കുഴിച്ചുകളഞ്ഞു ആ കുഴിയിൽ മുക്കാലും ശുദ്ധമായുള്ള മണ്ണു കൊണ്ട് നികത്തി മണലും കല്ലുമിട്ട് വെള്ളംവീത്തി ഇടിച്ചുറപ്പിപ്പൂ. പിന്നെ ഒരു ദിവസം രാത്രിയിൽ നല്ലൊരു നേരത്തു ഈ കുഴിയുടെ ഈശാന്തകോണിൽ ഒരു തറയുണ്ടാക്കി അതിന്മേൽ വാസ്തുബലി തുവൂ.

ക്ഷേത്രേ രന്ധ്രപുടേ പ്രകല്പ്യ നവകം
മദ്ധ്യേ/സ്യ ബാഹ്യാവൃതൌ
ഷട്കം ദിക്ഷു വിദിക്ഷു യുഗ്മയുഗളം
ചൈകൈകശസ്തദ് ബഹിഃ
തസ്മിന്നർപ്പിതപീഠകേ മഹിതപീഠേ
സാദിവാംവാസ്തുനാ
വാസ്തും പ്രാക് പുരുഷേണ ങേനതിമതാ
വാമാദികാംഗൈര്യജേത്. 56

രന്ധ്രപുടേ ക്ഷേത്രേ = ഒമ്പതു പുടമിട്ടതിൽ എൺപത്തൊന്നു പദമുണ്ടായിരിക്കുന്ന പത്മത്തുങ്കൽ. മദ്ധ്യേ നവകം ദിക്ഷു ഷട്കം വിദിക്ഷു യുഗ്മയുഗളം തദ്ബഹിഃ ഏകൈകശഃ ച പ്രകല്പ്യ = നടുവിൽ ഒൻപതുപദംകൊണ്ടു സ്വസ്തികത്തേയും അതിന്റെ നാലു ദിക്കിലും ആറാറു പദങ്ങളെ ഒന്നായിട്ടും അഗ്നിവായുകോണുകളിൽ കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറായി ഈ രണ്ടുപദം കൂടി ഈരണ്ടു പദങ്ങളും നിരൃതികോണിൽ ദക്ഷിണോത്തരമായി ഈരണ്ടു പദമുണ്ടാക്കി രണ്ടുപദവും അതിനു പുറത്ത് ഓരോന്നായി മുപ്പത്തിരണ്ടു പദവും പിന്നെ പത്മത്തിന്റെ എട്ടു ദിക്കിലും ഓരോ പദങ്ങൾ കൂട്ടിയുണ്ടാക്കു, ഇങ്ങനെ പത്മമിട്ടു. തസ്മിൻ അർപ്പിതപീഠകേ മഹിത പീഠേ = പത്മത്തിൽ അക്ഷതവും കുറുമ്പുല്ലുമിട്ടു പീഠം പൂജിച്ചു പ്രാക്സാദിവാംവാസ്തുനാ ങേനതിമതാ പുരുഷേണവാസ്തുമാവാഹ്യ വാമാദികാംഗൈഃ യജേത് = മുമ്പിൽ പ്രണവത്തോടും വാസ്തു എന്നും പുരുഷഃ എന്നും ഒടുക്കം ചതുർത്ഥി വിഭക്തിയും നമഃ എന്നുംകൂടി ഇരിക്കുന്ന 'ഓം വാം വാസ്തുപുരുഷായ നമഃ' എന്ന മന്ത്രംകൊണ്ട് വാസ്തുപുരുഷനെ ആവാഹിച്ചു 'വാം ഹൃദയായ നമഃ'. ഇത്യാദി അംഗങ്ങളോടുംകൂടി പൂജിച്ച് അർഘ്യം കൊടുത്ത് മാനസപൂജയും ചെയ്വൂ.

ഇനി ആറു ശ്ലോകംകൊണ്ട് വാസ്തുദേവതകളെ ചൊല്ലുന്നു.

ക്ഷേത്രേ ഇതി. വാസ്തുദേവതകളെ ഏതൊരു ക്ഷേത്രത്തിങ്കലേക്കു അറിയേണ്ടു എന്നാൽ ആ ക്ഷേത്രത്തെ ഒമ്പതിറ്റൊമ്പതെൺപ്പത്തൊന്നു പദമാക്കി അവിടെ എല്ലായിലും നടുവിൽ ഒൻപതുപദം കൂട്ടീട്ട് ഒരു പദമെന്ന് കല്പിപ്പൂ. അതിന്റെ പുറമെ കിഴക്കും തെക്കും പടിഞ്ഞാറും വടക്കും മുമ്മൂന്നുപദം നീളവും ഈരണ്ടുപാദം വീതിയുമായി ആറുപദംകൂട്ടി ഒന്നായി അഴിപ്പൂ. ഇതിന്റെ കോണുനാലും നാലുപദം. ശേഷിച്ചതിനെ ഈരണ്ടുപദം കൂടി ഓരോ പദമാക്കി അഴിപ്പൂ. എന്നാൽ നാലുകോണിലുമീരണ്ടു പദമുണ്ടാം. അവിടെ ഈശാന്തകോണിലും നിരൃതികോണിലും ഉള്ളവ കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറ് നീണ്ടും അഗ്നിവായുകോണിൽ തെക്കുവടക്കു നീണ്ടും ഇരിക്കും. പിന്നെ ഇതിനുപുറമേ നാലു ദിക്കിലും എട്ടു പദമുള്ളത് അതുതന്നെ ഓരോ പദമായിതന്നെ ഇരിക്കവേണ്ടു. ഇങ്ങനെ ബ്രഹ്മത്തിന്റെ ഒരു ദേവത, ദൈവത്തിൽ പന്ത്രണ്ടു ദേവത, മാനുഷത്തിൽ മുപ്പത്തിരണ്ട് ദേവത. ഇവിടെ ക്ഷേത്രത്തിന്നു പുറമേ പൈശാചകത്തിന്മേൽ എട്ടു ദേവത. ഇങ്ങനെ വാസ്തുപുരുഷന്റെ ദേഹത്തിന്മേൽ അമ്പത്തിമൂന്ന് ദേവതകളുടെ സ്ഥാനം വിധിപ്പൂ.

ഇവിടെ വാസ്തുബലിക്കാണെങ്കിൽ ഈശാന്തകോണിൽ തന്മൈൽ ഈവണ്ണം അരിപ്പൊടികൊണ്ട് പത്മമിട്ട് കുറുംപുല്ലും അക്ഷതവുമിട്ട് പീഠപൂജാദി വാസ്തുപുരുഷനെ പൂജിച്ച് പിന്നെ ആ വാസ്തുപുരുഷന്റെ ദേഹത്തുങ്കൽ നടുവിലേ പദത്തിൽ ബ്രഹ്മാവിനേയും പൂജിച്ച് പിന്നെ കിഴക്കാദി ദൈവികാദി ആര്യകാദികളായുള്ള പരിവാരദേവതകളേയും ക്രമേണ പൂജിച്ചാൽ ശില്പികളാകിൽ പൂവും ചന്ദനവും നെല്ലുമരിയുമായി ബ്ബലികൊള്ളൂ. ബ്രാഹ്മണർക്ക് ഹവിസ്സുകൊണ്ട് ശില്പികളുടെ ബലി അസുരപ്രീതി. ബ്രാഹ്മണൻ ദേവപ്രീതി. ശില്പികൾ അസുരപ്രീതിക്കു സുരമാംസാദികൾ ചെയ്യുന്നു എന്നു താത്പര്യം.

തത്സന്നമഃപ്രപുടിതം നിജനാമ ങേന്തം
താരാദികം നിജപദാംഗകമർക്കവർണ്ണ
ബ്രാഹ്മം മനും വിദുരഥ പ്രണവപ്രണാമ-
പൂർവ്വം സ്വനാമ രസവർണ്ണകമക്ഷരാംഗം 57.

തത്സന്നമഃപ്രപുടിതം താരാദികം ങേന്തം നിജനാമ നിജപദാംഗകം അർക്കവർണ്ണം ബ്രാഹ്മം മനും വിദുഃ = തത്സന്നമഃ എന്നു രണ്ടു പുറത്തും കൂടിയും പ്രണവം ആദിയിങ്കലും കൂടി ചതുർത്ഥിയോടുകൂടിയ ബ്രഹ്മാ എന്നുള്ള പദം 'ഓം തത്സന്നമോ ബ്രഹ്മണേ തത്സന്നമഃ' എന്നു ദ്വാദശാക്ഷരമായ ബ്രഹ്മാവിന്റെ മൂലം അതിന്റെ പദങ്ങൾ ആറുകൊണ്ടും

ഹൃദയാദിഷഡംഗവുമറിഞ്ഞുകൊള്ളൂ. അഥ പ്രണവപ്രണാമപൂർവം രസ വർണ്ണകം സ്വനാമാക്ഷരാംഗം = പ്രണവവും നമഃ എന്നുകൂടി ബ്രഹ്മണേ എന്നു കൂട്ടുമ്പോൾ ഓന്നമോ ബ്രഹ്മണേ എന്നു ഷഡക്ഷരമായ മൂലം അ തിന്റെ അക്ഷരങ്ങളേക്കൊണ്ട് ഷഡംഗവും ആകുന്നു.

തത്ര വാസ്തുതനുക്ലൃപ്തവിഷ്ടരേ/-
ഥാര്യകാദിവൃതമാത്മസംഭവം
സന്നിധാപ്യമനുനോദിതേന തം
സ്വാംഗഷട് കസഹിതം സമർച്ചയേത്. 58

വാസ്തുതനുക്ലൃപ്തവിഷ്ടരേ തത്ര = വാസ്തുപുരുഷന്റെ ശരീരംകൊണ്ട് കല്പിച്ചിരിക്കുന്ന പീഠത്തുങ്കൽ. ഉദിതേന മനുനാ ആര്യകാദിവൃതം ആ ത്മസംഭവം സന്നിധാപ്യ = ഈ പറഞ്ഞ മൂലങ്ങളിൽ ഒന്നുകൊണ്ട് ആ ര്യകാദിപരിവാരങ്ങളോട്ടുംകൂടി ബ്രഹ്മാവിനെ ആവാഹിപ്പൂ. ഹിരണ്യഗർ ഭായ വിദ്മഹേ ശതാനന്ദായ ധീമഹി തന്നോ ബ്രഹ്മാ പ്രചോദയാത് = ഇതു ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഉപചാരം. പ്രജാപതിഃ ഋഷിഃ പങ്ക്തി ച്ഛന്ദഃ ബ്രഹ്മാ ദേവതാ = ഇത് ഷഡക്ഷരമൂലത്തിന്റെ ഋഷിച്ഛന്ദോദേവതകൾ. ദ്വാദശാ ക്ഷരമൂലത്തിന്നു ച്ഛന്ദസ്സു ഗായത്രിയാകുന്നു. വ്യാപകാദിചെയ്തു ഉപഹാര ങ്ങളെ കൊടുത്ത്, സ്വാംഗഷട്കസഹിതം തം സമർച്ചയേത് = പ്രണ വോപചാരമൂലാംഗങ്ങളോട്ടും ആര്യകാദിപരിവാരങ്ങളോട്ടുകൂടി ബ്രഹ്മാ വിനേ പൂജിപ്പൂ.

ആര്യകസാവിത്രാഖ്യൌ
സവിതാ സവിവസ്വദിന്ദ്രജയ ഇന്ദ്രഃ
മിത്രോ രുദ്രജയാഭിധ-
രുദ്രമഹീധരയുതാപവത്സാപാഃ. 59

ആര്യകായ നമഃ സാവിത്രായ നമഃ സവിത്രേ നമഃ വിവസ്വതേ നമഃ ഇന്ദ്രജയായ നമഃ ഇന്ദ്രായ നമഃ മിത്രായ നമഃ രുദ്രജയായ നമഃ രുദ്രായ നമഃ മഹീധരായ നമഃ ആപവത്സായ നമഃ ആപായ നമഃ ഇങ്ങനെ പന്ത്ര ണ്ടു മന്ത്രങ്ങൾ.

ഇനി രണ്ടു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ദൈവികത്തിൽ പന്ത്രണ്ടു ദേവതകളു ണ്ട്, അവരുടെ പേരുകളെ ചൊല്ലുന്നു.

ആര്യക ഇതി. നേരേ നടുവിൽ ബ്രഹ്മാവിന്നു കിഴക്ക് ആറു പദമൊ ന്നാക്കിയതിൽ ആര്യകനാകുന്ന ദേവത. അഗ്നികോണു രണ്ടു പദമൊ ന്നാക്കിയതിൽ രണ്ടിലും സാവിത്രനും സവിതാവും. തെക്കു വിവസ്വാൻ നിരൃതികോണിൽ ഇന്ദ്രജയനും ഇന്ദ്രനും പടിഞ്ഞാറു മിത്രൻ വായുകോ

ണിൽ രുദ്രജയനും രുദ്രനും വടക്ക മഹീധരൻ ഈശാന്തകോണിൽ ആപവത്സനും ആപനും ഇങ്ങനെ പന്ത്രണ്ടു ദേവതകൾ.

പ്രാഗാദീശാന്തമമീ
ക്രമശഃ സ്യുരഥാപപൂർവയജനവിധൌ
കോണഗതദ്വിതയാനാം
സക്ഷേത്രാണാം ക്രമോ വിപര്യേയഃ. 60

അമീ പ്രാഗാദീശാന്തം ക്രമശഃ സ്യുഃ = ഈ മന്ത്രങ്ങൾ അകത്തേ വരിയിൽ കിഴക്ക തുടങ്ങി ഈശകോണ് അവസാനമായിട്ടുള്ള പദങ്ങളിൽ ക്രമേണ പൂജിപ്പൂ. അഥ ആപപൂർവ്വയജനവിധൌ കോണഗതദ്വിതയാനാം സക്ഷേത്രാണാം ക്രമഃ വിപര്യേയഃ = ശിവാദികളാൽ ആപായനാം എന്ന തുടങ്ങി പൂജിക്കുമ്പോൾ കോണുകളിലെ മന്ത്രങ്ങൾക്കും തത്പദങ്ങൾക്കും കൂടി ക്രമമൊന്നുമായി പൂജിക്കണം. അപ്പോൾ ആപായനമഃ അപവത്സായ നമഃ ഇതുരണ്ടും ഈശപദങ്ങളിൽ, കിഴക്ക ആര്യകായ നമഃ, അഗ്നിപദങ്ങളിൽ സവിത്രേ നമഃ സാവിത്രായ നമഃ, തെക്ക വിവസ്വതേ നമഃ, നിരൃതിയിങ്കൽ ഇന്ദ്രായ നമഃ ഇന്ദ്രജയായ നമഃ പടിഞ്ഞാറു മിത്രായ നമഃ, വായുവിങ്കൽ രുദ്രായ നമഃ രുദ്രജയായ നമഃ, വടക്ക മഹീധരായ നമഃ, ഇങ്ങനെ പന്ത്രണ്ടു മന്ത്രങ്ങളുടേയും ക്രമങ്ങൾ.

ഈശാനഃ പർജന്യോ
ജയന്ത ഇന്ദ്രഃ സസൂര്യസത്യഭൃശഃ
ഭൃയോ/ന്തരിക്ഷവഹ്നീ
പൂഷാ വിതഥോ ഗൃഹക്ഷതോ/ഥ യമഃ. 61

ഗന്ധർവഭൃംഗരാജൌ
മൃഗപിതൃദൌവാരികാഃ സസുഗ്രീവാഃ
അഥ പുഷ്പദന്തവരുണാ-
സുരശോഷാ രോഗവായുനാഗാശ്ച. 62

മുഖ്യോ ഭല്ലാടകസോ-
മാർഗ്ഗളകാദിത്യദിത്യപേതാഃ സ്യുഃ
ഈശാദ്യേകൈകപദേ
ദ്വാത്രിംശദ്ദേവതാ ബഹിഃ പ്രോക്താഃ. 63

ഈശാനായ നമഃ പർജന്യായ നമഃ ജയന്തായ നമഃ ഇന്ദ്രായ നമഃ ആദിത്യായ നമഃ സത്യായ നമഃ ഭൃശായ നമഃ അന്തരിക്ഷയ നമഃ അഗ്ന

യേ നമഃ പൂഷ്ണേ നമഃ വിതഥായ നമഃ ഗൃഹക്ഷതായ നമഃ യമായ നമഃ ഗന്ധർവായ നമഃ ഭൃംഗരാജായ നമഃ മൃഗായ നമഃ പിതൃഭ്യോ നമഃ ദൌവാരികായ നമഃ സുഗ്രീവായ നമഃ പുഷ്പദന്തായ നമഃ വരുണായ നമഃ അസുരായ നമഃ ശോഷായ നമഃ രോഗായ നമഃ വായവെ നമഃ നാഗായ നമഃ മുഖ്യായ നമഃ ഭല്ലാടായ നമഃ സോമായ നമഃ അർഗ്ഗളായ നമഃ അദിത്യൈ നമഃ ഉദിത്യൈ നമഃ ബഹിഃ ഈശാദ്യേകൈകപദേ ദ്വാത്രിംശദ്ദേവതാഃ പ്രോക്താഃ = ഇങ്ങനെ ഈശാനാദി പുറത്തേ വരിയിൽ മുപ്പത്തിരണ്ടു പദങ്ങളിൽ മുപ്പത്തിരണ്ടു ദേവതകളുടെ മന്ത്രങ്ങൾ പ്രോക്തന്ത്രങ്ങളായി.

ഇനി പുറത്തേതു മൂന്നാം ശ്ലോകം തുടങ്ങി ചൊല്ലുന്നു.

പുറത്തേപ്പന്തി - (ഈശാനൻ) മാനുഷപർജ്ജനിൻ ജയന്തൻ ഇന്ദ്രൻ സത്യകൻ ഭൃശകൻ അന്തരിക്ഷൻ ഇവ എട്ടും കിഴക്കേദിക്കിലെ ദേവതകൾ. പിന്നെ അഗ്നികോണിൽ അഗ്നി, പൂഷാവ്, വിതഥൻ, ഗൃഹക്ഷതൻ, യമൻ ഇവ അഞ്ചും തെക്ക് ശേഷം മൂന്നും നാലാം ശ്ലോകത്തിൽ ചൊല്ലുന്നു.

യമന്റെ പടിഞ്ഞാറു ഗന്ധർവൻ, ഭൃംഗരാജൻ, മൃഗൻ. ഇവ എട്ടും തെക്കേദിക്കിലെ ദേവതകൾ. നിരൃതികോണിൽ നിരൃതി. ദൌവാരികൻ, സുഗ്രീവൻ, പുഷ്പദന്തൻ, വരുണൻ, അസുരൻ, ശോഷൻ, രോഗൻ ഇവ എട്ടും പടിഞ്ഞാറേദിക്കിലെ ദേവതകൾ. പിന്നെ വായുകോണിൽ വായു, നാഗൻ ഇവ രണ്ടും വടക്ക്. ഇതിന്റെ കിഴക്കേതു മുഖ്യൻ, ഭല്ലാടൻ, സോമൻ, അർഗ്ഗളൻ, അദിതി, ഉദിതി ഇവ എട്ടും വടക്കേദിക്കിലെ ദേവതകൾ. ഇങ്ങനെ പുറത്തേപ്പന്തിയിൽ മാനുഷത്തിൽ മുപ്പത്തിരണ്ടു ദേവതകൾ ഈശാദി ഓരോരോ പദങ്ങളിൽ ചൊല്ലപ്പെട്ടു.

ഇതി ഹരിമഹിഷനിഹന്ത്ര്യോ-
രന്തബഹിരർച്ചനേ ക്രമോ ̓ന്യേഷു
ഈശാനാദിബഹിഷ്ഠാ-
പാദിധരാന്താന്തരാന്തരജനിഷ്ഠഃ. 64

ഹരിമഹിഷനിഹന്ത്ര്യോഃ ഇതി അർച്ചനേ അന്തഃ ബഹിഃ ച ക്രമഃ = വിഷ്ണുവിങ്കലും ദുർഗ്ഗയിങ്കലും പൂജയിങ്കൽ ഈവണ്ണം അകത്തും പുറത്തുമായിട്ടു ദേവതകളുടെ ക്രമം ഭവിക്കും. അന്യേഷു ഈശാനാദി ബഹിഷ്ഠാപാദിധരാന്താന്തരാ അന്തഃ അജനിഷ്ഠഃ ച ക്രമഃ = ശിവാദികളായ അഞ്ചു ദേവന്മാരിലും മുമ്പിൽ പുറത്ത് ഈശാനാദി മുപ്പത്തിരണ്ടു ദേവതകളും അതിനകത്ത് ആപായ നമഃ എന്നു തുടങ്ങി മഹീധരായ നമഃ എന്ന് അവസാനമായി മുമ്പിൽ പറഞ്ഞ ക്രമേണ പന്ത്രണ്ടു ദേവതകളും പിന്നെ അകത്തു ബ്രഹ്മാവും ഇങ്ങനെ പൂജയിങ്കലും ബലിദാനത്തുങ്കലും ക്രമം ഭ

വിക്കും. അവിടെ ബ്രഹ്മാവിനു മുമ്പിലും കൂടി വേണമെന്നു വരും.

ശർവ്വസ്കന്ദാര്യമണൌ
ജംഭകപിലിപിഞ്ഛകൌ ദിശി ബഹിസ്സ്യുഃ
വിദിശി ചരകീ വിദാരീ
പൂതനികാം പാപരാക്ഷസീശാദ്യം. 65

ബഹിഃ ദിശി = പുറത്തു നാലുദിക്കിലും, ശർവസ്കന്ദായ നമഃ, അര്യ മ്ണേ നമഃ, ജംഭകായ നമഃ, പിലിപിഞ്ഛായ നമഃ ഇങ്ങനെ നാലും വി ദിശി ഈശാദ്യം ചരക്യൈ നമഃ, വിദാര്യൈ നമഃ, പൂതനായൈ നമഃ, പാപരാക്ഷസ്യൈ നമഃ ഇങ്ങനെ നാലുംകൂടെ പൂജിക്കണം.

അഞ്ചാം ശ്ലോകത്തിൽ ക്ഷേത്രത്തിന്നു പുറമേ പൈശാചികത്തിൽ എട്ടു ദേവതകളെ ചൊല്ലുന്നു.

ക്ഷേത്രത്തിന്നു പുറമേ മതിലുകൽ നേരേ കിഴക്ക് പൈശാചിക ത്തിൽ ശർവസ്കന്ദൻ, തെക്ക് അര്യമാവ്, പടിഞ്ഞാറ് ജംഭകൻ, വടക്കു പിലിപിഞ്ഛകൻ, ഈശാന്തകോണിൽ ചരകി, അഗ്നികോണിൽ വിദാ രി, നിരൃതികോണിൽ പൂതന, വായുകോണിൽ പാപരാക്ഷസീ ഇങ്ങനെ അമ്പത്തിമൂന്നു ദേവതകളുടെ പേരുകളും സ്ഥാനങ്ങളും ചൊല്ലി.

അഥ ദേവാസുരഗന്ധർവയക്ഷ-
പിതരസ്സനാഗരാക്ഷസകാഃ
പൂർവ്വാദ്യഷ്ടദിശാസു ക്രമശഃ
സപിശാചകാ ഗ്രഹാഃ സകലേ. 66

അഥ പൂർവാദ്യഷ്ടദിശാസു ക്രമശഃ ദേവാസുരഗന്ധർവയക്ഷപിതരഃ സനാഗരാക്ഷസകാഃ സപിശാചകാഃ ഗ്രഹാഃ = ദേവഗ്രഹേഭ്യോ നമഃ, അ സുരഗ്രഹേഭ്യോ നമഃ, ഗന്ധർവഗ്രഹേഭ്യോ നമഃ, യക്ഷഗ്രഹേഭ്യോ നമഃ, പിതൃഗ്രഹേഭ്യോ നമഃ, നാഗഗ്രഹേഭ്യോ നമഃ, രാക്ഷസഗ്രഹേഭ്യോ നമഃ, പിശാചഗ്രഹേഭ്യോ നമഃ ഇങ്ങനെ കിഴക്കുതുടങ്ങി പ്രദക്ഷിണക്രമേണ എട്ടു ദിക്കുകളിലും പത്മത്തിന്റെ പുറത്തു കുറുമ്പുല്ലുമാത്രം ഇട്ട് അവിടെ യും പൂജിക്കുകയും സകലേ എന്നതുകൊണ്ട് എല്ലാ ദേവങ്കലും വേണം.

വിരിഞ്ചം ദ്വിപഞ്ചാശതാ ദേവതാഭി-
ർവൃതം [21] ചാഞ്ചയിത്വാ യഥോക്തക്രമേണ
അമുഷ്മൈ നിവേദ്യാഥ വിദ്വാൻ പ്രദദ്യാദ്-
ബലിം ചാഖിലാഭ്യോ/ഥ തദ്ദേവതാഭ്യഃ. 67

21. 'ചാർച്ചയി' എന്നു മുദ്രിതപാഠം.

യഥോക്തക്രമേണ ദ്വിപഞ്ചാശതാ ദേവതാഭിഃ വൃതം വിരിഞ്ചം അഞ്ചയിത്വാ = അവരവർക്കു പറഞ്ഞ ക്രമംപോലെ അമ്പത്തിരണ്ടു ദേവതകളോടും ദേവഗ്രഹാദിയോടും കൂടി ബ്രഹ്മാവിനെ പൂജിച്ചാൽ, അമുഷ്മൈ നിവേദ്യ = ബ്രഹ്മാവിനു ഹവിസ്സിൽ പാതിയേ നിവേദിച്ചാൽ, വിദ്വാൻ അഖിലാഭ്യഃ തദ്ദേവതാഭ്യഃ ബലിം പ്രദദ്യാത് = വിദ്വാനായിരിക്കുന്ന ആചാര്യൻ സകലദേവതകൾക്കായിക്കൊണ്ടു ബലിയേയും കൊടുപ്പൂ.

കുശപ്രസൂനാക്ഷതവാരിഹവ്യൈ-
സ്ത്രിശഃ കിരേദ്വാസ്തുചതുർമ്മുഖാഭ്യാം
സകൃത്സകൃത്തത് പരിതഃ പരേഭ്യോ
ബഹിർഗ്രഹേഭ്യോ/ഞ്ചിതപഞ്ചകുരൈഃ. 68

ഇതി. കുശപ്രസൂനാക്ഷതവാരിഹവ്യൈഃ വാസ്തുചതുർമ്മുഖാഭ്യാം ത്രിശഃ ബലിം കിരേത് = കുശയും പുഷ്പവും അക്ഷതവും വെള്ളവും കൂടിയിരിക്കുന്ന ഹവിസ്സുകൊണ്ട് വാസ്തുപുരുഷനായിക്കൊണ്ടും ബ്രഹ്മാവിനായിക്കൊണ്ടും മൂന്നുമുഷ്ടിയായി ബലിയേച്ചെയ്‌വൂ. തത്‌പരിതഃ പരേഭ്യഃ ബഹിഃ ഗ്രഹേഭ്യഃ ച അഞ്ചിതപഞ്ചകുരൈഃ (സകൃത്‌സകൃത്) ബലിം കിരേത് = അവരുടെ പുറത്തെ ആര്യകാദികളായ ദേവതകൾക്കും അവരുടെ പുറത്തേ ദേവഗ്രഹാദികൾക്കായിട്ടും ഓരോ മുഷ്ടിയായി മഞ്ഞൾ തയിരു്, മലരു്, തരിപ്പണം, എള്ളു് ഈ പഞ്ചകുരം കൂട്ടിയിരിക്കുന്ന ഹവിസ്സുകൊണ്ട് ബലിയേച്ചെയ്‌വൂ.

കൃത്വാ ബലിം സലിലമത്ര സകൃത് സകൃച്ച
ദത്ത്വാ പ്രസന്നയജനാ പ്രവിധായ ധാതുഃ
തദ്വാസ്തുദൈവതകദംബകൃതാവലംബം
പ്രാകാരമദ്ധ്യമവബുദ്ധ്യ കരോതു രക്ഷാം. 69

ബലിം കൃത്വാ സകൃത് സകൃത് സലിലം ദത്ത്വാ = ഈവണ്ണം ബലിയും തൂകി എല്ലാ ദേവതകൾക്കും ഓരോ പ്രാവശ്യം വെള്ളവുമർപ്പിപ്പൂ. അഥ ധാതുഃ പ്രസന്നയജനം പ്രവിധായ = അനന്തരം ബ്രഹ്മാവിന്റെ പ്രസന്നപൂജയും ചെയ്തു. തദ്വാസ്തുദൈവതകദംബകൃതാവലംബം പ്രാകാരമദ്ധ്യം അവബുദ്ധ്യ രക്ഷാം കരോതു = ഈ പറഞ്ഞ വാസ്തുദേവതാസമൂഹത്താൽ വ്യാപ്തമായും ആശ്രയമായും ഇരിക്കുന്ന മതില്ക്ക് അകം ഒക്കയും എന്നു ധ്യാനിച്ചു രക്ഷയേയും ചെയ്‌വൂ.

അനന്തരം നിധികലശാദിഷഡാധാരപ്രതിഷ്ഠകളെ പറയുന്നു.

ഗർത്തേ തത്ര വിശോധിതേ വിനിഹിതാ-
ധാരാശ്മമദ്ധ്യാവടേ

ധാന്യാദ്യാഹിതവിഷ്ടരേഽഥ നിധികും-
ഭം താമ്രജം വാശ്മജം
മൂലേന പ്രണിധായ തത്ര വിധിവ-
ദ്രത്നാദിപൂർണ്ണേഽർണ്ണജം
സംപൂജ്യാബ്ജമിഹാഭിരാദ്ധ്യ ഭുവനേ-
ശീം പ്രാർത്ഥയേതാമുനാ. 70

തത്ര വിശോധിതേ ഗർത്തേ = അവിടെ പ്രതിഷ്ഠാസ്ഥാനത്ത് നല്ല വണ്ണം ശോധന ചെയ്തിരിക്കുന്ന കുഴിയിങ്കൽ സ്ഥലശുദ്ധി ചെയ്താൽ, വിനിഹിതാധാരാശ്മമദ്ധ്യാവടേ = പൂജാസ്ഥാനത്ത് ഇരുന്ന് ദേഹശുദ്ധ്യാദി ഗണപതിപൂജാന്തം ചെയ്ത് ആധാരശിലയ്ക്കു പഞ്ചഗവ്യപ്രോക്ഷണശോഷണാദി ശക്ത്യാവാഹനയും ചെയ്ത് പ്രതിഷ്ഠിച്ചു ധ്രുവാ ദ്യൌരിത്യാദി ജപിച്ചു പിന്നെയും ശക്ത്യാവാഹനയും പൂജയും ചെയ്തിരിക്കുന്ന ആധാരശിലയുടെ നടുവിലേ ഗർത്തത്തുങ്കൽ, ധാന്യാദ്യാഹിതവിഷ്ടരേ = പത്മമിട്ടു നെല്ലുമിട്ടു പീഠമുണ്ടാക്കി പീഠം പൂജിച്ച്, താമ്രജം വാ അശ്മജം വാ നിധികുംഭം മൂലേന പ്രണിധായ = ചെമ്പുകൊണ്ടുതാൻ ശിലകൊണ്ടുതാൻ ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്ന നിധികലശത്തെ കമത്തിശോഷണാദി പാത്രപൂജയും ചെയ്ത് മലർത്തി വിധിവത് രത്നാദിപൂർണ്ണേ തത്ര = കൂർച്ചം ന്യസിച്ച് പൂജിച്ചു നവരത്നങ്ങളും സ്വർണ്ണവും ന്യസിച്ചു നെല്ലുകൊണ്ടു നിറച്ച്, അർണ്ണജം അബ്ജം സമ്പൂജ്യ = ലിപിപങ്കജമന്ത്രങ്ങളേക്കൊണ്ടു പൂജിച്ച് ഇഹ ഭുവനേശീം അഭിരാദ്ധ്യ = ശക്തിയെ ആവാഹിച്ച് പൂജിച്ച് പ്രസന്നപൂജാന്തം ചെയ്ത്, അമുനാ പ്രാർത്ഥയേത് = ഈ മന്ത്രംകൊണ്ട് പ്രാർത്ഥിപ്പൂ.

ത്വമേവ പരമാശക്തി-
സ്ത്വമേവാസനധാരികാ
സംതൃപ്തയാ ത്വയാ ദേവി
സ്ഥാതവ്യമിഹ സർവദാ. 71

ഇത് പ്രാർത്ഥനാമന്ത്രം.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ആ കുഴിയിൽ ആധാരശിലകളെ പ്രതിഷ്ഠിക്കണമെന്നു ചൊല്ലുന്നു.

(ഗർത്ത) ഇതി. പിന്നെ ശുദ്ധമാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കുഴിയിൽ ഇനി ഉണ്ടാവാനിരിക്കുന്ന ശ്രീപീഠത്തോളം വിസ്താരദീർഘങ്ങളായി അതിൽ പാതി കനമായി ഒരു കുറവുകൂടാതെ പണിചെയ്തു വിധിക്കു തക്കവണ്ണം ആധാരശില പ്രതിഷ്ഠിച്ച് അതിന്റെ നടുവേ ഒരു കുഴി വേണം. ആ കുഴി

യിൽ നെല്ലുമരിയുമെല്ലാമിട്ട് അവിടെ ചെമ്പുകൊണ്ടുതാൻ കല്ലുകൊണ്ടു താൻ ചമച്ചിരിക്കുന്ന നിധികുംഭത്തെ പ്രതിഷ്ഠിച്ച് അതിൽ നല്ല രത്നം സ്വർണ്ണം ലോഹബീജാദികളെക്കൊണ്ടു കുടം നിറച്ച് പിന്നെ കല്ലുകൊണ്ടു പണിചെയ്തിരിക്കുന്ന ശിലാപത്മത്തെ നാളം കുടത്തിനകത്തു ചെല്ലുമാറ് മലർത്തി അടച്ച് അതിന്റെ കർണ്ണികയിൽ ദേവന്റെ മുഖമെന്ന് അറിഞ്ഞ് ആ ദിക്കുനോക്കി ഇരിപ്പാറു തക്കവണ്ണം ശിലാകൂർമ്മത്തേയും പ്രതിഷ്ഠിച്ച് അതിന്റെ മീതെ ചെമ്പുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ യോഗനാളത്തേയും പ്രതിഷ്ഠിപ്പൂ. പിന്നെ ആ കുഴിയിൽ ഇവറ്റിനെ രക്ഷിച്ചു നാലു പുറവും കല്ലുകൊണ്ട് പണിചെയ്തു യോഗനാളാന്തരം രക്ഷിച്ച കുഴി ശേഷം നികത്തി ഇടിക്ക. പിന്നെ വെള്ളം വീത്തി ഇടിക്ക. വഴിപോലെ ഉറയ്ക്കണം എന്നു താത്പര്യം.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് നിധികുംഭാദിയുടെ ലക്ഷണത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

[22]സ്തംഭോച്ചസ്യ ഷഡംശവിസ്തൃതതദ-
ഷ്ടാംശാധികോച്ചോ ഘടഃ
പത്മോഽഷ്ടാംശസമുച്ഛ്രയോച്ഛ്രയനവാം-
ശോനപ്രഥോഽഷ്ടച്ഛദഃ
അർക്കാംശായതതദ്ദ്വിപാംശരഹിത-
വ്യാസായതാർദ്ധോച്ഛ്രയഃ
കൂർമ്മോ നാഗയവാഗ്രതദ്ദ്വിഗുണമൂ-
ലം യോഗനാളപ്രഥാ. 72

ഇതി-ഇനി ഉണ്ടാവാനിരിക്കുന്ന പ്രാസാദകാൽ നീളത്തിന്റെ ആറൊന്നു വണ്ണമായി അതിലെട്ടൊന്നു കൂടെ കൂടിയ ഇവരമായിരിക്കണം. നിധികുംഭം ചെമ്പുകൊണ്ടും കല്ലുകൊണ്ടുമുണ്ടാക്കാം. കുടംപോലെ ഇരിക്കയും വേണം. ഇങ്ങനെ നിധികുംഭം. പിന്നെ കാലിവരത്തിൽ എട്ടൊന്നിൽപരമായി ഇരിക്കണം, ഇവരത്തിൽ ഒമ്പതാലൊന്നു കുറഞ്ഞ് വിസ്താരമായി പിടിതളുകകളോടും കർണ്ണികയോടുകൂടി ഇരിക്കണം. ശിലാപത്മം കുംഭത്തിന്റെ വിസ്താരമായി പത്മനാളവും വേണം. പത്മനാളം നീളം കുടത്തിന്റെ കഴുത്തോളം. പിന്നെ കാൽനീളത്തിൽ പന്ത്രണ്ടാലൊന്നു നീളവുമായി അതിലെട്ടൊന്നു കുറഞ്ഞു വിസ്താരമായി നീളത്തിൽ പാതി ഇവരമായി ഇരിക്കണം. ശിലാകൂർമ്മം. ആമേടെ ഭാഷ പണിചെയ്കയും വേണം. പിന്നെ ശിലാകൂർമ്മത്തിന്റെ മേൽവായിൽനിന്നു

22. ഈ ശ്ലോകം മുദ്രിതഗ്രന്ഥത്തിൽ കാണുന്നില്ല.

നപുംസകശിലയുടെ കീഴ്വായോളം തളം തുളച്ചുചെല്ലുന്ന നീളവുമായി വൃത്തവുമായി അഗ്രത്തിങ്കൽ ഒരു വിരലും മൂലത്തുങ്കൽ ഇരുവിരലും വണ്ണവുമായി കുഴലുപോലെ ഉള്ളൊടിയായി ചെമ്പുകൊണ്ട് പണിചെയ്യണം. അനന്തനായ യോഗനാളം. ഇങ്ങനെ ആധാരശിലാദിപ്രതിഷ്ഠ ചെയ്കിലുമാം. എന്നിയേ ഈ ക്രിയ ഒന്നും ചെയ്യാതെ തളത്തിന്നുമേൽ നപുംസകശിലാദി പ്രതിഷ്ഠിച്ചു ബിംബപ്രതിഷ്ഠ ചെയ്കിലുമാം.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഇഷ്ടകാലക്ഷണത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

[23]അഷ്ടാശാമിഹിരൈസ്ത്രിധായതതദ-
ർദ്ധവ്യാസപാദൊച് ഛ്രിതാ
യദ്വാർക്കാഹിയുഗൈർമിതാ തതിവിത-
ത്യുത്സേധവത്യോഽംഘ്രലൈഃ
മാർത്തിക്യഃ പുടപാകലോഹിതരുച-
ശ്ശൈല്യോഽഥവാഷ്ടേഷ്ടകാഃ
കർത്തവ്യാശ്ചതുരുന്നിതാശ്ചരുപേ-
താ വാ ഗൃഹൌചിത്യതഃ. 73

ഇതി. പ്രാസാദകാലിവരത്തിന്റെ എട്ടൊന്നുതാൻ പത്തൊന്നുതാൻ പന്ത്രണ്ടാലൊന്നുതാൻ നീളമായി, നീളത്തിന്റെ പാതി വീതിയും നാലൊന്നു കനവുമായി ഇങ്ങനെ മൂന്നു പ്രകാരം ഇഷ്ടകകളെ ഉണ്ടാക്കാം. എന്നിയേ പന്ത്രണ്ടുവിരൽ നീളവും എൺവിരൽ വീതിയും നാലുവിരൽ കനവുമായിട്ടുണ്ടാക്കാം. ഇഷ്ടകകൾ ഈവണ്ണം കട്ടിള കൂട്ടി മണ്ണുണ്ടാക്കി അറുത്ത് ഉണക്കി ചുവക്കെച്ചുട്ട് ഉണ്ടാക്കിലുമാം. എന്നിയേ കല്ലുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിലുമാം. ഇങ്ങനെ പ്രാസാദത്തിന്റെ വലിപ്പത്തിന്നു തക്കവണ്ണം എട്ടു ഇഷ്ടകകളാകിലുമാം നാലു ഇഷ്ടകകളാകിലുമാം പന്ത്രണ്ടു ഇഷ്ടകകളാകിലുമാം.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഗർഭപാത്രത്തിന്റെ ലക്ഷണത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

[24]സ്തംഭായാമദ്വാദശാംശോപപന്നം
വ്യാസം വ്യാസാർദ്ധോച്ഛ്രയം ഗർഭപാത്രം
തുര്യശ്രം തത് ശുദ്ധശുൽബപ്രക്ലൃപ്തം
സ്വോത്സേധാംഘ്ര്യൂനോച്ഛ്രയോർദ്ധ്വച്ഛദാഢ്യം. 74

23. ഈ ശ്ലോകം മുദ്രിതഗ്രന്ഥത്തിൽ കാണുന്നില്ല.

24. ഈ ശ്ലോകം മുദ്രിതഗ്രന്ഥത്തിൽ കാണുന്നില്ല.

ഇതി. പ്രാസാദകാൽ നീളത്തിന്റെ പന്ത്രണ്ടാലൊന്നു ദീർഘവിസ്താരങ്ങളായി സമചതുരശ്രമായി വിസ്താരത്തിൽ പാതി ഇവരമായി ശോധനചെയ്തിരിക്കുന്ന ചെമ്പുകൊണ്ടു ഗർഭപാത്രം പണിചെയ്തുകൊള്ളൂ. ഉള്ളിൽ ഒമ്പതു ഖണ്ഡമായി പണിചെയ്കയും വേണം. തന്റെ ഇവരത്തിൽ മുക്കാലടപ്പിന്നു ഇവരമായി ഗർഭപാത്രത്തിന്ന് അടപ്പു പണിചെയ്തുകൊള്ളൂ.

തദ്ദക്ഷിണേ ദർഭമൃദാദിശോധിതം
നിധായ കൂർമ്മം കൃതധാന്യവിഷ്ടരേ
വിശോദ്ധ്യ തം ധാരണയാത്മമന്ത്രതഃ
പ്രാർച്ച്യാധിവാസ്യേതി ഘടോപരി ന്യസേത്. 75

ഇതി. തദ്ദക്ഷിണേ കൃതധാന്യവിഷ്ടരേ = ഈ നിധികലശത്തിന്റെ തെക്കുഭാഗത്ത് ആറ് സ്വസ്തികപത്മങ്ങളിൽ നെല്ലുമിട്ടു പീഠമുണ്ടാക്കി വെവ്വേറെ പീഠപൂജയും ചെയ്തു. ദർഭമൃദാദിശോധിതം കൂർമ്മം നിധായ = ദർഭർത്ത്വഗ്ജലഗവ്യങ്ങളെക്കൊണ്ട് ശോധന ചെയ്തിരിക്കുന്ന ശിലാകൂർമ്മത്തേയും ശിലാപത്മത്തേയും രജതകൂർമ്മത്തേയും തത്പത്മത്തേയും സ്വർണ്ണകൂർമ്മത്തേയും തത്പത്മത്തേയും വച്ചു. ധാരണയാ ആത്മമന്ത്രതഃ ച തം വിശോദ്ധ്യ = പത്മത്രയത്തിനു ശോഷണാദിത്രയവും കൂർമ്മത്രയത്തിനു ഹ്ളാം ഹ്വം ഫട് ഇത്യാദികൊണ്ടു ഭൂതസംഹാരാദി ലിപിന്യാസാന്തവും അകൂപാരായ നമഃ എന്നു കൂർമ്മമന്ത്രപ്രാണായാമവും പ്രണവാംഗവും ചെയ്ത് ഈ മന്ത്രംകൊണ്ടുതന്നെ ആവാഹിച്ചു പൂജിപ്പൂ. പത്മങ്ങൾക്കു പ്രണവംകൊണ്ടു പൂജിപ്പൂ. ഇതി പ്രാർച്ച്യ അധിവാസ്യ ഘടോപരി ന്യസേത് = ഇപ്രകാരം പൂജിച്ച് അധിവസിച്ചു ശിലാപത്മകൂർമ്മാദിയെ നിധികലശത്തിന്റെ മുകളിൽ വയ്പൂ.

ശിലാപത്മം കുംഭോപരി സുവിനിധായാർണ്ണകമലം
സമർച്ച്യാസ്മിൻ ഭാവ്യാലയവദുപധായാശ്മകമഠം
അകൂപാരായേതി പ്രണവനമസോരന്തരഭുവാ-
ണനാവാഹ്യാനേന പ്രണവവിഹിതാംഗം യജതു ച. 76.

ഇതി. കുംഭോപരി ശിലാപത്മം സുവിനിധായ = നിധികലശത്തിന്റെ മുകളിൽ ശിലാപത്മത്തെ ഉറപ്പിച്ചുവച്ച്, അർണ്ണകമലം സമർച്ച്യ = ലിപിപങ്കജമന്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു പൂജിച്ചു. അസ്മിൻ ഭാവ്യാലയവത് അകൂപാരായ ഇതി പ്രണവനമസോഃ അന്തരഭുവാ അണുനാ അശ്മകമഠം ഉപധായ = ഈ ശിലാപത്മത്തുങ്കൽ പ്രണവമനസ്സുകളുടെ മദ്ധ്യത്തുങ്കൽ 'അകൂപാരായ' എന്നിങ്ങനെയുള്ള മന്ത്രംകൊണ്ട് ശിലാകൂർമ്മത്തെ പ്രാ

സാദത്തിന്റെ മുഖം വരുന്നപോലെ മുഖമായിട്ടു ന്യസിച്ച്, അനേന ആ വാഹ്യ പ്രണവവിഹിതാങ്ഗം യജതു ച = 'അകൂപാരായ നമഃ' എന്നുള്ള ഈ മന്ത്രംകൊണ്ട് ആവാഹിച്ച് പ്രണവാങ്ഗന്യാസാദി ചെയ്ത് പൂജിച്ച് അർഘ്യപുഷ്പാഞ്ജലിയും ചെയ്വൂ.

തദൂർദ്ധ്വഃസ്ഥ പത്മേ രജതരചിതേ സാർണ്ണകമലേ
ന്യസേദ്രൌപ്യം കൂർമ്മം പ്രയജതു ച തേനൈവ മനുനാ
തഥാ സ്വർണ്ണാംഭോജേ/ർച്ചിതലിപിസരോജേകനകജം
നിധായേഷ്ട്വാ കൂർമ്മം വിധിവദമുനാ പ്രാർത്ഥയതു ച. 77

ഇതി തദൂർദ്ധ്വസ്ഥേ രജതരചിതേ പത്മേ = ആ ശിലാകൂർമ്മത്തിന്റെ മുകളിൽ വെള്ളികൊണ്ടുള്ള പത്മത്തേ വച്ച്, സാർണ്ണകമലേ = ലിപിപങ്കജത്തെ പൂജിച്ച് അതിന്റെ മുകളിൽ, തേന മനുനാ രൌപ്യം കൂർമ്മം തഥാ ന്യസേത് = 'അകൂപാരായ നമഃ' എന്നതുകൊണ്ടു രൌപ്യകൂർമ്മത്തെ അപ്രകാരം ന്യസിച്ചു പൂജിപ്പൂ. സ്വർണ്ണാംഭോജേ അർച്ചിതലിപിസരോജേ കനകജം കൂർമ്മം നിധായ = അതിന്റെ മുകളിൽ സ്വർണ്ണപത്മത്തെ വച്ചു ലിപി പങ്കജം പൂജിച്ച് സ്വർണ്ണകൂർമ്മത്തേയും മുമ്പിലെപ്പോലെ വച്ചു. വിധിവത് ഇഷ്ട്വാ അമുനാ പ്രാർത്ഥയതു ച = കൂർമ്മമന്ത്രംകൊണ്ട് ആവാഹിച്ചു പൂജിച്ച് അർഘ്യപുഷ്പാഞ്ജലിയും ചെയ്തു ഈ മന്ത്രംകൊണ്ടു പ്രാർത്ഥിപ്പൂ.

നമസ്തേ കൂർമ്മരൂപായ വിഷ്ണവേ വിശ്വസാക്ഷിണേ
കരിഷ്യമാണം പ്രാസാദമിഹ ത്വം ധർത്തുമർഹസി. 78

ഇതി പ്രാർത്ഥനാമന്ത്രം

വിഘ്നേശാപചിതിം വിധായ യമദി-
ഗ്ദ്വാര്യഗ്രതഃ സ്വസ്തികേ
ദേവം ച പ്രസമർച്ച്യ ശേഷഹവിഷാ
ഹുത്വാ പ്രസാദ്യാഥ തം
കൂർമ്മസ്യോപരി യോഗനാളമുപധാ-
യാജന്മഭ്രമ്യദ്ഗതം
ഗർത്തം മൃത്തികയാഭിപൂര്യ ദൃഷദാ
ചാകോട്യ ദാർഢ്യം നയേത്. 79

അഥ യമദിഗ്ദ്വാരി സ്വസ്തികേ വിഘ്നേശാപചിതിം വിധായ = പിന്നെ പ്രാസാദത്തിന്റെ തെക്കേ ദ്വാരദേശത്തുങ്കൽ രണ്ടു സ്വസ്തികത്തുങ്കൽ ഗണപതിയേയും ദക്ഷിണാമൂർത്തിയേയും പൂജിപ്പൂ. അഗ്രതഃ സ്വ

സ്തികേ ദേവം ച പ്രസമർച്ച്യ = പ്രതിഷ്ഠാസ്ഥാനത്തിന്റെ മുമ്പിൽ സ്വസ്തികത്തിൽ ദേവനേയും പൂജിപ്പൂ. ശേഷഹവിഷാ ഹുത്വാ തം പ്രസാദ്യ = അവിടെ നിവേദ്യമടച്ച തച്ഛേഷംകൊണ്ട് അഗ്നിയിങ്കൽ ഹോമിച്ച കാൽ കഴുകി പ്രസന്നപൂജയും ചെയ്തു രക്ഷിപ്പൂ. കൂർമ്മസ്യ ഉപരി ആജന്മ ഭ്രൂമ്യദ്ഗതം യോഗനാളം ഉപധായ = പിന്നെ സ്വർണ്ണകൂർമ്മത്തിന്റെ മുകളിൽ ഭാവിയായിരിക്കുന്ന നപുംസകശിലാസ്പർശനത്തോളം നീളമുണ്ടായി ചെമ്പുകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്ന യോഗനാളത്തെ ദർഭമുദാദികളേക്കൊണ്ടു ശുദ്ധിചെയ്തു അനന്തായ നമഃ എന്ന മന്ത്രംകൊണ്ട് പൂജിച്ച് ഉറപ്പായിട്ടു നിർത്തിയാൽ പിന്നെയും അനന്തനേ ആവാഹിച്ച് പൂജിച്ച് അർഘ്യപുഷ്പാഞ്ജലിയും ചെയ്ത്,

നമസ്തേ/നന്തരൂപായ വിഷ്ണവേ വിശ്വസാക്ഷിണേ
കരിഷ്യമാണം പ്രാസാദമിഹ ത്വം ധർത്തുമർഹസി.

ഈ മന്ത്രംകൊണ്ട് പ്രാർത്ഥിച്ച്, മൃത്തികയാ ദൃഷദാ ച ഗർത്തം അഭിപൂര്യ ആകോട്യ ദാർഢ്യം നയേത് = നല്ല മണ്ണുകൊണ്ടും കല്ലുകളേക്കൊണ്ടും ആക്കുഴിയെ നിറച്ച് നല്ലവണ്ണം ഇടിച്ച് ഉറപ്പിപ്പൂ. ഇങ്ങനെ ഷഡാധാരപ്രതിഷ്ഠകൾ.

അനന്തരം ഇഷ്ടകാസ്ഥാപനത്തെ പറയുന്നു.

പൂർണ്ണപ്രാസാദദേശേ ത്രിണയനപദസം-
പ്രീണീതാഭീഷ്ടവസ്തൌ
ഭാവ്യേതദ്ദ്വാരശാഖാപദമപി പരിക-
ല്പ്യോത്തരേണാഥ ചൈതത്
ഉല്ലേഖാദിക്രമേണ ജ്വലനമുപസമാ-
ധായ ഗവ്യാദിസിക്താ-
സ്തദ്യാമ്യേ/ഷ്ടേഷ്ടകാസ്തദ്യമദിശി കലശം
ച ന്യസേത് ക്ലൃപ്തപീഠേ. 80

പൂർണ്ണപ്രാസാദദേശേ = മണ്ണുകളെക്കൊണ്ടു നിറച്ചിരിക്കുന്ന പ്രാസാദസ്ഥലത്തുങ്കൽ, ത്രിണയനപദസംപ്രീണിതാഭീഷ്ടവാസ്തൌ = ഈശകോണിൽ മുമ്പിൽ പറഞ്ഞപോലെ വാസ്തുദേവതകൾക്കു ബലിയെ ച്ചെയ്താൽ, ഭാവി ഏതദ്ദ്വാരശാഖാപദം പരികല്പ്യ = ഭാവിയായിരിക്കുന്ന പ്രാസാദദ്വാരത്തിന്റെ പ്രധാനദ്വാരത്തെ അളന്നു നിശ്ചയിച്ച്, ഏതത് ഉത്തരേണ = ഈ ദ്വാരത്തിന്റെ വടക്കുഭാഗത്ത് ഇരുന്നു ദേഹശുദ്ധ്യാദി ചെയ്ത്, ഉല്ലേഖാദിക്രമേണ ജ്വലനം ഉപസമാധായ = സ്വചരണമായി ക്കീറി തീയും ഇട്ടു അന്വാധാനാദി പ്രതിഷ്ഠാഭിഘാരണംവരെ ചെയ്ത്, ത

ദ്യാമ്യേ ക്ലപ്തപീഠേ ഗവ്യാദിസിക്താഃ അഷ്ട ഇഷ്ടകാഃ തദ്യമദിശി കലശം ച ന്യസേത് = ഹോമത്തിന്റെ തെക്കേ അഷ്ടദലപത്മത്തിൽ വ്രീഹ്യാദി വസ്ത്രാന്തരിതമായി പീഠമുണ്ടാക്കിയതിങ്കൽ പഞ്ചഗവ്യംകൊണ്ടും അഷ്ട ഗന്ധജലംകൊണ്ടും ദർഭമൃദാദികൊണ്ടും കഴുകി ശുദ്ധിവരുത്തിയിരിക്കു ന്ന എട്ട് ഇഷ്ടികകളേ വച്ച് അതിന്റെ തെക്കു സ്വസ്തികപീഠത്തുങ്കൽ ഒരു കലശത്തേയും വയ്ക്കൂ.

ധാരണാക്രമവിശോധിതാസ്തതഃ
സ്വാണതസ്സമഭിപൂജ്യ ചേഷ്ടകാഃ
പ്രാർച്ച്യ രത്നജലപൂരിതം ഘടം
പ്രാരഭേത ഹവനം ച മന്ത്രവിത്. 81

തതഃ ധാരണാക്രമവിശോധിതാഃ ഇഷ്ടകാഃ സ്വാണതഃ സമഭിപൂജ്യ = പിന്നെ ഇഷ്ടകകൾക്കും കലശത്തിനും പീഠംപൂജിച്ച് ശോഷണാദി ചെയ്ത് ഇഷ്ടകകളെ തത്തന്മന്ത്രംകൊണ്ട് വെവ്വേറെ പൂജിച്ചു പ്രണവം കൊണ്ടു ഒന്നായി കല്പിച്ചു മൂലം ആവാഹിച്ച് പൂജിപ്പൂ. രത്നജലപൂരിതം ഘടം പ്രാർച്ച്യ = കലശത്തിൽ കൂർച്ചന്യാസാന്തം ചെയ്ത് രത്നം ന്യസിച്ച് വെള്ളം നിറച്ച് മൂലം ആവാഹിച്ചു പൂജിപ്പൂ. പുനഃ ഹവനം പ്രാരഭേത = പിന്നെ പരിധിവച്ചു ഹോമം തുടങ്ങൂ.

പക്വാത് പ്രാഗ് ഭർഗ്ഗദുർഗ്ഗാസ്മരമുരഭിദിമൂ-
ലാക്ഷരൈർവിഘ്നരാജേ
പക്വാന്തേ ദ്വാദശാഖ്യാഭിരിഹ ഹരിഹരേ
പഞ്ചതത്ത്വൈസ്ത്രിധാമ്നി
മൂലാർണ്ണൈസ്ത്ര്യംബകേ ബ്രഹ്മഭിരിഹ ഘൃതമാ-
ഹൃത്യ ഭൂരാദിമന്ത്രൈ-
രാജ്യം ദ്രവ്യാഹൃതേഃ പ്രാങ് മുരഭിദി ജുഹുയാ-
ദൂർദ്ധ്വതശ്ചേതരേഷു. 82

ഭർഗ്ഗദുർഗ്ഗാസ്മരമുരഭിദി പക്വാത് പ്രാങ് മൂലാക്ഷരൈഃ = ശിവങ്കലും ദുർഗ്ഗയിങ്കലും ശങ്കരനാരായണങ്കലും ഹോമത്തുങ്കൽ ഇധ്മത്തിനു മുമ്പിൽ പീഠപൂജാദിനിവേദ്യത്തോളം ചെയ്ത് ഇധ്മാദിചക്ഷുഷ്യന്തവും പ്രണവ വ്യാഹൃതിപീഠപൂജാമന്ത്രങ്ങളും ഹോമിച്ചാൽ പക്വഹോമത്തിനു മുമ്പിൽ തങ്ങളുടെ മൂലാക്ഷരങ്ങളെക്കൊണ്ടും, വിഘ്നരാജേ പക്വാന്തേ ദ്വാദശാ ഖ്യാഭിഃ = ഗണപതിയിങ്കൽ പീഠമന്ത്രാജ്യാഹുത്യന്തവും പക്വഹോമ വും ചെയ്താൽ വക്രദന്താദിദ്വാദശനാമങ്ങളെക്കൊണ്ടും, ത്രിധാമ്നി മൂലാർ

ണ്ണൈഃ = വിഷ്ണുവങ്കൽ പക്വാന്തത്തുങ്കൽ മൂലാക്ഷരങ്ങളെക്കൊണ്ടും, ഇഹ ത്ര്യംബകേ ബ്രഹ്മഭിഃ = ഇവിടെ ശിവങ്കൽ പക്വഹോമാനന്തരം പഞ്ച ബ്രഹ്മങ്ങളേക്കൊണ്ടും ഘൃതം ആഹുത്യ = നെയ്യിനേ ഹോമിപ്പൂ, മുരഭിദ ദ്രവ്യാഹുതേഃ പ്രാക് ഭൂരാദിമന്ത്രൈഃ ആജ്യം = വിഷ്ണുവിങ്കൽ ചതുർദ്രവ്യ ഹോമത്തിനു മുമ്പിൽ ഭൂരാദിമന്ത്രങ്ങളേക്കൊണ്ടു ആജ്യത്തേയും ഇതരേ ഷു, ഊർദ്ധ്വതഃ ച ആജ്യം ജൂഹുയാത് = ശിവദുർഗ്ഗാശങ്കരനാരായണഗ ണപതികളിൽ ചതുർദ്രവ്യഹോമം കഴിഞ്ഞാൽ ഭൂരാദിമന്ത്രങ്ങളേക്കൊ ണ്ടും ആജ്യത്തേ ഹോമിപ്പൂ.

ഭൂരാദ്യാഃ പൃഥഗേവ ലോകപതയ-
ശ്ചാഗ്നിസ്സസോമഗ്രഹാ
നക്ഷത്രാണി സസംപ്രദാനായുഗം
ഭൂതാനി നാഗാ ഹരൌ
സർവ്വാശ്ചാപ്യഥ ദേവതാസ്തദനു വി-
ശ്വേ ചാപി ദേവാഃ പുന-
ർവിഷ്ണുർവ്യാഹൃതയശ്ച വിഷ്ണുപദ-
മൂലാസ്തേ/ണവോ/ന്യേഷ്വതഃ. 83

ഹരൌ ഭൂരാദ്യാഃ = വിഷ്ണുവിങ്കൽ ഭൂഃ സ്വാഹാ ഭുവഃ സ്വാഹാ സ്വഃ സ്വാഹാ ഭൂർഭുവഃ സ്വഃ സ്വാഹാ ഈ നാലും. പൃഥക് ലോകപതയഃ = വെവ്വേറേ ഇന്ദ്രായ സ്വാഹാ അഗ്നയേ സ്വാഹാ യമായ സ്വാഹാ നിരൃത യേ സ്വാഹാ വരുണായ സ്വാഹ വായവേ സ്വാഹാ സോമായ സ്വാഹാ ഈശാനായ സ്വാഹാ ബ്രഹ്മണേ സ്വാഹാ അനന്തായ സ്വാഹാ ഈ പത്തും, സസംപ്രദാനായുഗാഃ = സമ്പ്രദാനമാകുന്ന ചതുർത്ഥിയോടും ാ യുഗമാകുന്ന സ്വാഹാകാരത്തോടും കൂടീട്ടു അഗ്നിഃ സസോമഃ ഗ്രഹാഃ ന ക്ഷത്രാണി = അഗ്നയേ സ്വാഹാ സോമായ സ്വാഹാ ഗ്രഹേഭ്യഃ സ്വാഹാ നക്ഷത്രേഭ്യഃ സ്വാഹാ. ഭൂതാനി നാഗാഃ സർവാഃ ദേവതാഃ തദനു വിശ്വേ ദേവാഃ ച വിഷ്ണുഃ വ്യാഹൃതയഃ ച = ഭൂതേഭ്യഃ സ്വാഹാ നാഗേഭ്യഃ സ്വാഹാ സർവാഭ്യോ ദേവതാഭ്യഃ സ്വാഹാ വിശ്വേഭ്യോ ദേവേഭ്യഃ സ്വാഹാ വി ഷ്ണവേ സ്വാഹാ ഭൂഃ സ്വാഹാ ഭുവഃ സ്വാഹാ സ്വഃ സ്വാഹാ ഭൂർഭുവഃ സ്വഃ സ്വാഹാ ഈ ഇരുപത്തേഴും ഭൂരാദിമന്ത്രങ്ങൾ. അന്യേഷു തേ അണവഃ വിഷ്ണുപദമൂലാഃ = ശിവാദികൾക്കു ഇതുതന്നെ മന്ത്രങ്ങൾ. വിഷ്ണവേ സ്വാ ഹാ എന്നുള്ളടത്തു തന്റെ മൂലം വേണം.

ഗായത്ര്യാ സകലേഷു
പ്രജ്ഞഹോതു സമിദ്ഘൃതാന്നസർപ്പീംഷി

പൂർണ്ണാന്തം സാഷ്ടശതം
ദുർഗ്ഗായാം താനി മൂലമന്ത്രേണ. 84

സകലേഷു ഗായത്ര്യാ സമിദ്ഘൃതാന്നസർപ്പീംഷി സാഷ്ടശതം പൂർണ്ണാന്തം (പ്ര)ജുഹോതു = എല്ലാ ദേവന്മാരിലും തന്റെ തന്റെ ഗായത്രികൊണ്ട് പ്ലാശും ചമതയും നെയ്യും ഹവിസ്സും ഈ നാലും നൂറ്റെട്ടുരു പൂർണ്ണാഹുത്യന്തമായി ഹോമിപ്പൂ. ദുർഗ്ഗായാം താനി മൂലമന്ത്രേണ = ദുർഗ്ഗയിങ്കൽ ആ ചതുർദ്രവ്യങ്ങളെ മൂലംകൊണ്ട് ഹോമിക്കണം.

പക്വാന്തേ നാമദ്വിഷട്കേണ ദിക്പൈ-
ർഭൂതൈശ്ചാജ്യം ബാഹുലേയേ മഹദ്ഭിഃ
ചന്ദ്രാർക്കാഭ്യാം കാലവഹ്നിഗ്രഹൈർദിങ്-
നക്ഷത്രൈർദ്രവ്യം ഹുനേന്മൂലതോഽന്തേ. 85

ബാഹുലേയേ പക്വാന്തേ = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ പീഠമന്ത്രാജ്യാഹുതിയും പക്വഹോമവും ചെയ്താൽ, നാമദ്വിഷട്കേണ = സ്കന്ദായനമഃ സ്വാഹാ ഇത്യാദി ദ്വാദശനാമംകൊണ്ടും പൂജാമന്ത്രവും ദിക്പൈഃ ഭൂതൈഃ മഹദ്ഭിഃ ചന്ദ്രാർക്കാഭ്യാം കാലവഹ്നിഗ്രഹൈഃ ദിങ്നക്ഷത്രൈഃ ആജ്യം = ഇന്ദ്രായ സ്വാഹാ ഇത്യാദി ദിക്പാലമന്ത്രംകൊണ്ടും ഭൂതേഭ്യഃ സ്വാഹാ മഹദ്ഭ്യഃ സ്വാഹാ സോമായ സ്വാഹാ ആദിത്യായ സ്വാഹാ കാലായ സ്വാഹാ അഗ്നയേ സ്വാഹാ ഗ്രഹേഭ്യഃ സ്വാഹാ ദിഗ്ഭ്യഃ സ്വാഹാ നക്ഷത്രേഭ്യഃ സ്വാഹാ ഈ പത്തൊൻപതുകൊണ്ടും ആജ്യാഹുതികളേ ചെയ്തു. അന്തേ മൂലതഃ ദ്രവ്യം ഹുനേത് = ഒടുക്കം മൂലംകൊണ്ട് സമിദാജ്യഹവിരാജ്യങ്ങളേയും ഹോമിപ്പൂ.

പക്വാന്തേ ഷണ്മന്ത്രകൈരാജ്യമാര്യേ
ഹുത്വാ ഗായത്ര്യാ ചതുർദ്രവ്യകം ച
ഗോപ്ത്രാദ്യാഖ്യാ ഷഡ്യുജേന്ദ്രാദിനക്ഷ-
ത്രാന്തൈഃ സ്കന്ദോക്തൈശ്ച സർപ്പിർജ്ജുഹോതു. 86.

ആര്യേ പക്വാന്തേ = ശാസ്താവിങ്കൽ പക്വഹോമം കഴിഞ്ഞാൽ, ഷണ്മന്ത്രകൈഃ ആജ്യം = രേവന്തായ സ്വാഹാ ഇത്യാദി ഷണ്മന്ത്രങ്ങളേക്കൊണ്ടു നെയ്യിനെ ഹോമിച്ചു, ഗായത്ര്യാ ചതുർദ്രവ്യകം ച = സ്വഗായത്രികൊണ്ട് ചതുർദ്രവ്യത്തേയും ഹോമിപ്പൂ. ഗോപ്ത്രാദ്യാഖ്യാഃ ഷഡ്യുജാ സ്കന്ദോക്തൈഃ ഇന്ദ്രാദിനക്ഷത്രാന്തൈഃ സർപ്പിഃ ജുഹോതു = പിന്നെ ഗോപ്ത്രേ സ്വാഹാ ഇത്യാദി ദ്വാദശനാമങ്ങളെക്കൊണ്ടും സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഇന്ദ്രായ സ്വാഹാ ഇത്യാദി നക്ഷത്രേഭ്യഃ സ്വാ

ഹാ എന്നു കഴിവോളമുള്ള പത്തൊൻപതു മന്ത്രങ്ങളേക്കൊണ്ടും നെയ്യി നെ ഹോമിപ്പൂ.

സ്വിഷ്ടകൃത്പ്രഭൃതിഹോമവിരാമേ
പ്രാർപ്യ സർപ്പിരപി താസു ഘടേ ച
തദ്വയാ സമധിവാസ്യ നിശീതി
സ്ഥാപയേത്തദനു താസ്സുവിലഗ്നേ. 87

ഇതി. സ്വിഷ്ടകൃത്പ്രഭൃതിഹോമവിരാമേ = ഇങ്ങനെ എല്ലാവർക്കും ഹോമങ്ങളെ ചെയ്ത് സ്വിഷ്ടകൃദാദിഹോമം മുടിച്ച് താസു ഘടേ ച സർപ്പിഃ പ്രാർപ്യ = ആ ഇഷ്ടകകളിലും കലശത്തിലും സമ്പാതത്തെ സമർപ്പിച്ചിട്ടു. നിശി തദ്വയം ഇതി സമധിവാസ്യ = രാത്രിയിങ്കൽ വസ്ത്രംകൊണ്ടു മൂടി ഇപ്രകാരം ഇഷ്ടകകളേയും കലശത്തേയും അധിവസിച്ച് തദനു താഃ സുവിലഗ്നേ സ്ഥാപയേത് = പിറ്റേ ദിവസം നല്ല മുഹൂർത്തകാലത്തു ആ ഇഷ്ടകകളെ സ്ഥാപിപ്പൂ.

പ്രാസാദദ്വാരസ്യ വാമേതരസ്മിൻ
പാർശ്വോദ്ദേശേ ഭാവിതത് പാദുകാന്തഃ
ഭൂമിം കൃത്വാ സുസ്ഥിരം ശോധയിത്വാ
മാത്വാ ക്ഷേത്രം കല്പയേദിഷ്ടകാനാം. 88

ഇതി. പ്രാസാദദ്വാരസ്യവാമേതരസ്മിൻ പാർശ്വോദ്ദേശേ = പ്രാസാദത്തിന്റെ നടുവിൽ വാതൽ വയ്ക്കുന്നതിന്റെ വലത്തുഭാഗത്തുങ്കൽ ഭാവിതത്പാദുകാന്തഃ ഭാവിയായിരിക്കുന്ന പാദുകത്തിന്റെ അകത്ത്, ഭൂമിം (കൃത്വാ?) സുസ്ഥിരാം കൃത്വാ = ഭൂമിയെ അളന്നു സ്ഥിരമാക്കിച്ചെയ്ത്, ശോധയിത്വാ = മുഷ്ട്യാദികളെക്കൊണ്ട് അവിടെ സ്ഥലശുദ്ധിയെചെയ്ത്, മാത്വാ ഇഷ്ടകാനാം ക്ഷേത്രം കല്പയേത് = അളന്നുകണ്ട് ഇഷ്ടകകളെ വയ്പാൻ സ്ഥാനത്തെ കല്പിപ്പൂ.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഇഷ്ടകാന്യാസസ്ഥാനത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

ഉണ്ടാവാനിരിക്കുന്ന പ്രാസാദഗർഭാന്തരത്തിന്റെ വലത്തേപ്പുറത്തു കട്ടിളയ്ക്കു താഴെ ഇനി ഇടുവാനിരിക്കുന്ന പാദുകത്തിന്നകത്തുഭാഗത്തു വരുമാറ് ഇഷ്ടകാന്യാസത്തിന്നു ഭൂമിയെ കല്പിച്ച് കുറ്റി ഉറപ്പിച്ചു ശോധന ചെയ്ത് അളന്ന് ഇഷ്ടകാക്ഷേത്രത്തെ കല്പിപ്പൂ.

ക്ഷേത്രേ ചതുഷ്പദയുതേ ചതുരശ്രരൂപേ
രേഖേ ലിഖേച്ഛിഖിമരുത് പദയോഃ പുരോ/ഗ്രേ

[25]**തച്ഛിഷ്ടകോഷ്ഠയുജി പിപ്പലശങ്കുനോദ-**
ഗഗ്രേ ധ്രുവേണ സകലേഷു ശിവേ/സ്ത്രതോ വാ. 89

സകലേഷു പിപ്പലശംകുനാ = സകല ദേവന്മാരിലും അരയാൽച്ചമതകൊണ്ട് ചതുരശ്രരൂപേ ക്ഷേത്രേ = ഒരിക്കൽ ദീർഘവിസ്താരമായിട്ട് ഒരു ചതുരശ്രം വരച്ച് ഉണ്ടാക്കിയാൽ, ചതുഷ്പദയുതേ = അച്ചതുരശ്രത്തെ നാലു പാദമായി വരച്ചു ഖണ്ഡിപ്പൂ. ശിഖിമരുത്പദയോഃ പുരോ/ഗ്രേ രേഖേ ലിഖേത് = അതിൽ അഗ്നികോണിലേയും വായുകോണിലേയും ഖണ്ഡങ്ങളിൽ കിഴക്കോട്ടായിട്ട് ഓരോ രേഖകളെ വരച്ചു രണ്ടായി ഖണ്ഡിപ്പൂ. തച്ഛിഷ്ടകോഷ്ഠയുജി = വായുകോണിലേയും ഈശകോണിലേയും പദങ്ങളിൽ ഉദ(ഗ) ഗ്രേ രേഖേ = വടക്കോട്ടായിട്ടും ഓരോ രേഖകളേയും ഉണ്ടാക്കു. സകലേഷു ധ്രുവേണ ശിവേ അസ്ത്രതഃ വാ = എല്ലാവർക്കും പ്രണവംകൊണ്ട് ശിവന് അസ്ത്രംകൊണ്ടും രേഖകളെ വരച്ച് ചതുരശ്രത്തെ എട്ടായി ഖണ്ഡിപ്പൂ.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഇഷ്ടകാക്ഷേത്രത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

എട്ടിഷ്ടകകളെ ന്യസിക്കുന്നു എങ്കിൽ മൂന്നിഷ്ടകകളുടെ വീതിയും ഒരു ഇഷ്ടകയുടെ നീളവും കൂടിയേടത്തോളം സമചതുരശ്രമായി ഇഷ്ടകാക്ഷേത്രത്തെ കല്പിക്കണം എന്നു യുക്ത്യാ എന്നതിന്നു താല്പര്യം. പിന്നെ ആ ക്ഷേത്രത്തെ കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറും വടക്കും നടുവേതന്നെ സൂത്രമിട്ടു നാലു ഖണ്ഡമാക്കിയാൽ പുറത്തെ അരികിന്നു രണ്ടു ഇഷ്ടികാവീതിയെ അകത്തുചെന്നേടത്തു അഗ്നികോണിലും കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറും നിരൃതി കോണിലും ഈശാന്തകോണിലും തെക്കുവടക്കും ഓരോ സൂത്രത്തെ അരയാൽ ചമതകൊണ്ട് വരച്ചാലാക്ഷേത്രത്തുങ്കൽ ക്രമത്താലേ ഇഷ്ടകകളെ ന്യസിക്കണം. അപ്പോൾ നടുവിലൊരു പഴുതുണ്ടാകുകയും ചെയ്യും.

ഇനി ഒരു ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഇഷ്ടകാന്യാസസ്ഥാനത്തെ ചൊല്ലുന്നു.

നാഗൈർഭിത്തിതതിം വിഭജ്യ ചതുരോ
ബാഹ്യേ വിധായാംശകാ-
നന്തസ്ത്രീനഖിലേഷു ഗോഭിരജിതേ
ഷഡ്‌ദ്വൌ ച ഷാണ്മാതുരേ
ഭൂതൈസ്ത്രീനപി ചൈകകം വിതനുയാദ്
ഗർഭം പരാംശേ സ്ഥിതം
വിപ്രസ്യോപരി പാദുകസ്യ ഭുവി രാ-
ജ്ഞോ/ധഃ ക്രമാദന്യയോഃ. 90

25. തച്ഛിഷ്ടകോഷ്ഠയുജി പിപ്പലശങ്കുനോദ-
ഗഗ്രേ ക്രമം ന്യസതു തത്ര തദിഷ്ടകാശ്ച

ഇതി. ഉണ്ടാവാനിരിക്കുന്ന ഗർഭഭിത്തിയുടെ വിസ്താരത്തെക്കൊണ്ടു എട്ടു വിഭജിച്ചിട്ട് അകത്തേ നാലു കൂറും പുറത്തേ മൂന്നു കൂറും പോക്കി ശേഷിച്ച അംശത്തിൽ ഗർഭം ന്യാസം ചെയ്യേണ്ടു സാമാന്യം. വിഷ്ണുവിന് എങ്കിൽ ഒമ്പതു പകുത്തു പുറത്തെ ആറുകൂറും അകത്തെ രണ്ടു കൂറും കഴിച്ച ശേഷത്തിൽ ഗർഭം വയ്ക്കൂ. ഷൺമുഖനെങ്കിൽ അഞ്ചു പകുത്തു പുറത്തു നിന്നു മൂന്നും അകത്തുനിന്നൊന്നും കഴിച്ച ശേഷത്തിൽ ഗർഭം വയ്ക്കേണ്ടു. ഇതിന്റെ സൂക്ഷ്മം ഇഷ്ടകാന്യാസത്തുങ്കൽതന്നെ വരുത്തിക്കൊള്ളണം എന്നേ മതിയാവൂ താനും. പിന്നെ ബ്രാഹ്മണർക്ക് എങ്കിൽ പാദുകമേൽ വാവിതാനത്തുങ്കൽ ഗർഭം ന്യാസം ചെയ്യേണ്ടു. ക്ഷത്രിയർക്കു എങ്കിൽ ചെരുപ്പ് വിതാനത്തുങ്കൽ വൈശ്യനെങ്കിൽ അതിനോടു താഴെ ശൂദ്രനെങ്കിൽ അതിനും താഴെ ഗർഭം വയ്ക്കേണ്ടു.

പീഠം വർമ്മസമുക്ഷിതേ/ത്ര പരിപൂ-
ജ്യാന്തഃ സ്ഥിതഃ സംസ്മരൻ
ദേവം സാഞ്ജലിരീശ്വരേ ഗിരിശവാ-
രം മൂലമഷ്ടാവരം
അന്യേഷ്വപ്യഭിജപ്യ വഹ്നിചിതിമാ-
സൂദ്വാസ്യ ചാഷ്ടേഷ്ടകാ-
ശ്ചിനൂീതോന്നതിനിമ്നതേ പരിഹരൻ
തുല്യാ യഥോപാനഹാ. 91

വർമ്മസമുക്ഷിതേ അത്ര പീഠം പരിപൂജ്യ = ദേഹശുദ്ധ്യാദി ഗണപതിപൂജാന്തം ചെയ്തു, കവചമന്ത്രംകൊണ്ടു തളിച്ചിരിക്കുന്ന ഇഷ്ടകാക്ഷേത്രത്തുങ്കൽ പീഠത്തെ പൂജിച്ച് അന്തഃ സ്ഥിതഃ സാഞ്ജലിഃ ദേവം സംസ്മരൻ = പ്രാസാദത്തിന്റെ അകത്തുഭാഗത്തുനിന്ന് അഞ്ജലിയെ ബന്ധിച്ച് ദേവനെ ധ്യാനിച്ചുംകൊണ്ട് ഈശ്വരേ ഗിരിശവാരം അന്യേഷു അഷ്ടാവരം അത്ര മൂലം അഭിജപ = ശിവങ്കൽ പതിനൊന്ന് ഉരുവും വിഷ്ണ്വാദികൾക്ക് എട്ടെട്ട് ഉരുവും തന്റെ മൂലമന്ത്രങ്ങളെ ജപിച്ച് ആസു വഹ്നിചിതം ഉദ്വാസ്യ = ഈ ഇഷ്ടകകളിൽ അഗ്നിചൈതന്യത്തെ ഉദ്വസിച്ച്, അഷ്ട ഇഷ്ടകാഃ ഉന്നതിനിമ്നതേ പരിഹരൻ യഥാ ഉപാനഹാ തുല്യാഃ തഥ ചിനൂീത = എട്ട് ഇഷ്ടകകളേയും പൊക്കവും താഴ്ചയും വരാതെ പാദുകത്തിന്റെ സമമായിട്ടു ചേർത്തു ന്യസിപ്പൂ.

ഈശേ/ഷ്ടാഭിഃ സദ്യജാഭിഃ കലാഭി-
ർവഹ്ന്യംശാദീശാംശനിഷ്ഠം ക്രമേണ
ലക്ഷ്മീശോമാശ്രീശയോർമൂലവർണ്ണൈ-
ശ്ചിനൂീതാന്യേഷു സ്വമൂലേന ചൈനാഃ. 92.

ഈശേ സദ്യജാഭിഃ കലാഭിഃ അഷ്ടാഭിഃ = ശിവങ്കൽ സദ്യോജാത കലകൾ എട്ടുകൊണ്ടും ലക്ഷ്മീശോമാശ്രീശയോഃ മൂലവർണ്ണൈഃ = വിഷ്ണു വിങ്കലും, ശങ്കരനാരായണങ്കലും തന്റെ മൂലാക്ഷരങ്ങൾ എട്ടുകൊണ്ടും, അന്യേഷു = മറ്റുള്ള ദുർഗ്ഗാദികളിൽ, സ്വമൂലേന = തന്റെ മൂലംകൊണ്ടും, വഹ്ന്യംശാദീശാംശനിഷ്ഠം ക്രമേണ ഏനാഃ ചിനുീത = അഗ്നികോണ ഖണ്ഡത്തിൽ തുടങ്ങി ഈശകോണഖണ്ഡം അവസാനമായിട്ടു ക്രമേണ ഇഷ്ടികകളെ എട്ടിനേയും ചേർത്തുവയ്പൂ.

ആവാഹ്യാത്ര നിജേന മൂലമനുനാ
ദേവം സഹാംഗം യജേ-
ദാലിപ്യാമലയാ മൃദാ കലശവാ-
രാപൂര്യ ഗർഭാവടം
വീക്ഷേതാക്ഷതസൂനമോമിതി ജപൻ
ക്ഷിപ്ത്വാ ജലാവർത്തകം
വാമാവർത്തസമുദ്ഭവേ/സ്ത്രഹുതസ-
മ്പാതം ച സമ്പാതയേത്. 93

അത്ര നിജേന മൂലമനുനാ ദേവം ആവാഹ്യ സഹാംഗം യജേത് = അവിടെ മധ്യഗർത്തത്തിങ്കൽ തന്റെ തന്റെ മൂലംകൊണ്ടു ദേവനെ ആവാഹിച്ച് അംഗന്യാസാദിചെയ്തു പൂജിച്ചു അർഘ്യപുഷ്പാഞ്ജലിയും ചെയ്വൂ. അമലയാ മൃദാ ആലിപ്യ = പിന്നെ നല്ല മണ്ണു കുഴച്ചതിനെക്കൊണ്ട് ഇഷ്ടകകളുടെ ഇടയിൽ തേച്ച്, കലശവാരാ ഗർഭാവടം ആപൂര്യ = കലശ ജലംകൊണ്ടു ഇഷ്ടികകളുടെ നടുവിലെ കുഴിയെ നിറച്ച്, ഓം ഇതി ജപൻ അക്ഷതസൂനം ക്ഷിപ്ത്വാ ജലാവർത്തകം വീക്ഷേത = ഓം എന്നു ജപിച്ചു വെളുത്ത പൂവും അക്ഷതവും ആ ജലത്തിലിട്ട് വെള്ളം പോകുന്ന വഴിയെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കു. വാമാവർത്തസമുദ്ഭവേ അസ്ത്രഹുതസമ്പാതം ച സമ്പാതയേത് = ആ പൂവു ഇടത്തുട്ടു പ്രദക്ഷിണമായി കണ്ടു എങ്കിൽ അസ്ത്രംകൊണ്ട് നൂറ്റെട്ട് ഉരു ആജ്യാഹുതി ചെയ്തു സമ്പാതത്തെ സ്പർശിക്കയും വേണം.

മനുവരമഹിതം മഹാസ്ത്രഗുപ്തം
വിഭുമഭികല്പ്യ തഥേഷ്ടകാശ്ചതസ്രഃ
തദുപരി വിനിധായ ധാന്യമൃദ്ഭി-
ർദൃഢമവടം പരിപൂര്യ സാധു രക്ഷേത്. 94

മനുവരമഹിതം മഹാസ്ത്രഗുപ്തം വിഭും അഭികല്പ്യ = പിന്നെ മൂലംകൊണ്ട് ആവാഹിച്ച് പൂജിച്ച് അർഘ്യപുഷ്പാഞ്ജലിയും ചെയ്തു രക്ഷിച്ചു തച്ചെ

തന്യത്തെ അവിടെ വ്യാപ്തമായി കല്പിച്ച്, തഥാ ചതസ്രഃ ഇഷ്ടകാഃ തദുപരി വിനിധായ = അപ്രകാരം തന്നെ വേർപ്പെട്ടു നാലു ഇഷ്ടികകളെ മുകളിൽ നാലു ദിക്കിലുമായി വച്ച്, ധാന്യമൃദ്ഭിഃ അവടം ദൃഢം പരിപൂര്യ സാധു രക്ഷേത് = നെല്ലുകൊണ്ടും മണ്ണുകൊണ്ടും ആ കുഴിയെ നല്ലവണ്ണം നിറച്ചു വഴിപോലെ രക്ഷിച്ചുകൊള്ളൂ.

തതഃ സമഭ്യർച്ചിതവാസ്തുരത്ര
ശുഭേഽഹ്നി ഗർഭോചിതസാധനാനി
സംഭൃത്യ മന്ത്രീ വിനിധായ വഹ്നിം
സമാരഭേതോത്തരതോഽഗ്നികാര്യം. 95

തതഃ ശുഭേ അഗ്നി = അനന്തരം നല്ല ദിവസത്തുങ്കൽ, സമഭ്യർച്ചിതവാസ്തുഃ = മുമ്പിലേപ്പോലെ ഈശകോണിൽ വാസ്തുബലിയെച്ചെയ്ത്, ഗർഭോചിതസാധനാനി സംഭൃത്യ = ഗർഭന്യാസത്തിനു വേണ്ടുന്ന കോപ്പുകളെ ഒക്കെയുമുണ്ടാക്കി, മന്ത്രീ ഉത്തരതഃ അഗ്നികാര്യം സമാരഭേത = ആചാര്യൻ ഇഷ്ടകാസ്ഥാനത്തിന്റെ വടക്ക് ഇരുന്നു ഹോമത്തെ ആരംഭിപ്പൂ.

ന്യസ്യ ന്യഗ്വിലമഗ്നിദക്ഷിണദിശി
വ്രീഹ്യാദിമന്മണ്ഡലേ
പാത്രം താമ്രകൃതം പിധാനസഹിതം
ഗവ്യാദി സംശോധിതം
പീഠാരാധനപൂർവ്വമത്ര കൃതസം-
സ്കാരേ സമുത്താനിതേ
കുര്യാത്സാഗരമൃദ് വൃതിം ധൃതഹിര-
ണ്യേനാഗ്രദോഷ്ണാ സുധീഃ. 96

അവിടെ കീറിത്തീയുമിട്ട് അന്വാധാനാദി ഹവിസ്സ് വാങ്ങി ഉപസ്തരിച്ച്, അഗ്നിദക്ഷിണദിശി വ്രീഹ്യാദിമന്മണ്ഡലേ = തീയുടെ തെക്ക് അഷ്ടദലപത്മത്തിൽ വ്രീഹ്യാദി വസ്ത്രാന്തരിതമായി പീഠമുണ്ടാക്കിയതുങ്കൽ, താമ്രകൃതം പിധാനസഹിതം പാത്രം ഗവ്യാദിസംശോധിതം ന്യഗ്വിലം ന്യസ്യ = ചെമ്പുകൊണ്ട് അടപ്പോടുംകൂടി ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്ന ഗർഭപാത്രത്തെ പഞ്ചഗവ്യംകൊണ്ടും അഷ്ടഗന്ധജലംകൊണ്ടും കഴുകി കമത്തിവച്ചാൽ, പീഠാരാധനപൂർവ്വം കൃതസംസ്കാരേ സമുത്താനിതേ = ദേഹശുദ്ധ്യാദി പീഠപൂജാന്തം ചെയ്ത്, കുംഭസംസ്കാരങ്ങളായ ശോഷണാദിയും ചെയ്ത് മലർത്തിവച്ചാൽ, ധൃതഹിരണ്യേന അഗ്രദോഷ്ണാ സാഗരമൃദ്വൃതിം കുര്യാത് = സമുദ്രത്തിലെ മണ്ണുകൊണ്ടു ശോഷണാദിത്രയം ചെ

യ്ത്തു പൂജിച്ചാൽ പലകയുടെ അഗ്രത്തുങ്കൽ സ്വർണ്ണം പിടിച്ച ആ കൈകൊണ്ടു സമുദ്രത്തിലെ മണ്ണ് എടുത്ത് ഗർഭപാത്രത്തിന്റെ അകത്തുതേയ്ക്കു.

കുഡ്യശ്ലേഷമിഹ പ്രകല്പ്യ വൃതിമാ-
ദാവന്തരാളേ സ്ഥിതം
പ്രത്യക് പ്രാക് സ്ഥമവാഗുദക് സ്ഥമപി രേ-
ഖാദ്വന്ദ്വമാപാതയേത്
പാത്രേഽസ്മിൻ നവഖണ്ഡമണ്ഡിതമഹീ-
സംസ്ഥാനരൂപേ സ്മര-
ദ്വർണ്ണാംഭോജചിതീതി തത്തദുദിത-
ദ്രവ്യാണി വിന്യസ്യതു. 97

ഇഹ ആദൌ വൃതിം കുഡ്യശ്ലേഷം പ്രകല്പ്യ = ഇവിടെ ആദിയിങ്കൽ തേയ്ക്കുന്ന മണ്ണു നല്ലവണ്ണം ഗർഭപാത്രത്തിന്റെ അകത്തു എല്ലാടവും പറ്റിയിരിക്കുമാറു കല്പിച്ചാൽ, അന്തരാളേ സ്ഥിതം പ്രത്യക് പ്രാക്സ്ഥം അവാഗുദക്സ്ഥം അപി രേഖാദ്വന്ദ്വം ആപാതയേത് = ഗർഭപാത്രത്തിന്റെ അകത്തു പടിഞ്ഞാറുനിന്നും കിഴക്കോട്ടായിട്ടും തെക്കുന്നു വടക്കോട്ടായിട്ടും ഈരണ്ടു രേഖകളെ ഉണ്ടാക്കണം. നവഖണ്ഡമണ്ഡിതമഹീസംസ്ഥാനരൂപേണ അസ്മിൻ പാത്രേ = അപ്പോൾ ഒമ്പതുപദമായിട്ടുവരുന്നതിനെ നവഖണ്ഡംകൊണ്ടു ശോഭിച്ചിരിക്കുന്ന ഭൂമിയുടെ സ്ഥിതിപോലെ കല്പിച്ച് അതുങ്കൽ. സ്മരദ്വർണ്ണാംഭോജചിതി = ലിപിപങ്കത്തെ പൂജിച്ച് അതുങ്കൽ, തത്തദുദിതദ്രവ്യാണി വിന്യസ്യതു = അതതു ദേവന്മാർക്കു പറയപ്പെടുന്ന ദ്രവ്യങ്ങളെ ക്രമേണ ന്യസിക്കണം.

മൃന്മൂലധാതുമണിബീജകലോഹക്ലൃപ്ത്യാ
ദ്രവ്യാർപ്പണം ഭവതി സർവ്വസുപർവ്വഗർഭേ
സ്കന്ദേ തു വാഹമണിലോഹകധാതു ബീജ-
മൃത്കന്ദകക്രമത ഇത്യപി വാ പ്രഭേദേ. 98

സർവസുപർവഗർഭേനമൃന്മൂലധാതുമണിബീജകലോഹക്ലൃപ്ത്യാദ്രവ്യാർപ്പണം ഭവതി എല്ലാ ദേവന്മാരിലും മണ്ണുകളും കിഴങ്ങുകളും ധാതുക്കളും രത്നങ്ങളും ബീജങ്ങളും ലോഹങ്ങളും ഇങ്ങനെ ഗർഭപാത്രത്തുങ്കൽ ക്രമേണ ദ്രവ്യന്യാസം ഭവിക്കുന്നു. സ്കന്ദേതു സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ ഭേദമുണ്ട്. വാഹമണിലോഹകധാതുബീജമൃത്കന്ദകക്രമതഃ = വാഹനങ്ങളും രത്നങ്ങളും ലോഹങ്ങളും ധാതുക്കളും ബീജങ്ങളും മണ്ണുകളും കിഴങ്ങുകളും ഇങ്ങനെ ക്രമങ്ങൾ ഭവിക്കുന്നു. പ്രഭേദേ ഇത്യപി വാ = ശാസ്താവിങ്കൽ ഈ സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ പറഞ്ഞ ക്രമമായിട്ടും ആകുന്നു.

ഭൃദ്ഗതീർത്ഥതരംഗിണീഹ്രദകുളീ-
രാവാസവല്മീകഭൃ-
ധാന്യാഗാരഗജോക്ഷശൃംഗജമൃദോ-
ദിക്കോണമദ്ധ്യേ ന്യസേത്
സേനാനീതരദേവതാസ്വധിദിശം
പാഥോജനീലോത്പലോ-
ത് പന്നേ കൈരവലോഹിതോത്പലസമു-
ത്പന്നേ ച മൂലാന്യപി. 99

സേനാനീതരദേവതാസു = സുബ്രഹ്മണ്യനേ ഒഴിച്ചുള്ള വിഷ്ണ്വാദി ആറു ദേവന്മാരിലും, ദിക്കോണമദ്ധ്യേ = ദിക്കു നാലിലും കോണുകൾ നാലിലും നടുവിലുമായിട്ടു, ഭൃദ്ഗത് = പർവതത്തിലെ മണ്ണ്, തീർത്ഥം തീർത്ഥത്തിലേ മണ്ണും തരംഗിണീ = പുഴയിലേ മണ്ണും, ഹ്രദം = കയത്തിലെ മണ്ണും, കുളീരാവാസം ഞണ്ട് ഇരിക്കുന്നിടത്തേ മണ്ണും, വല്മീകം ഭൃഃ പുറ്റുമണ്ണും ധാന്യാഗാരം = കണ്ടത്തിലെ മണ്ണും ഗജോക്ഷശൃംഗജമൃദഃ = ആനക്കൊമ്പേലേ മണ്ണും കാളക്കൊമ്പേലേ മണ്ണും, ഈ ഒമ്പതിനേയും ന്യസേത് = ന്യസിപ്പൂ. അധിദിശം = പിന്നെ കിഴക്കുതുടങ്ങി നാലു ദിക്കുകളിലും പാഥോജനീലോത്പലോത്പന്നേ = താമരയുടേയും കരിങ്കുവളത്തിന്റെയും കൈരവലോഹിതോത്പലസമുത്പന്നേ = ആമ്പലിന്റേയും ചുകന്ന താമരയുടേയും മൂലാനി അപി ന്യസേത് = കിഴങ്ങുകളേ ന്യസിപ്പൂ.

ന്യസ്യേന്മനോഹ്വാം ഹരിതാലമഞ്ജനം
ശ്യാമം ച പൂർവാദിശിവാന്തിമം ക്രമാത്
സസീസസൌരാഷ്ട്ര്യഭിധാനരോചനം
സഗൈരികം പാരതമത്ര മദ്ധ്യതഃ. 100

ഈ ആറു ദേവന്മാരിലും, പൂർവാദിശിവാന്തിമം ക്രമാത് = കിഴക്കുതുടങ്ങി ഈശകോണ് അവസാനമായിട്ട്, മനോഹ്വാം = മനയോലയും, ഹരിതാലം = അരിതാരവും, അഞ്ജനം = അഞ്ജനക്കല്ലും, ശ്യാമം = പച്ചയും, സസീസസൌരാഷ്ട്ര്യഭിധാനരോചനം = ഈയവും തിരുവട്ടപ്പയനം ഗോരോചനയും, ഗൈരികം = ചെങ്കല്ലും, അത്ര മദ്ധ്യതഃ പാരതം ച ന്യസ്യേത് = അവിടെ നടുവിൽ രസത്തേയും ന്യസിപ്പൂ.

വജ്രം മൌക്തിക വൈഡൂര്യ(ക)-
ശംഖസ്ഫടികപുഷ്യകം ഷട്സു
ചന്ദ്രോപലം മഹാനീലം
തദ്വന്ന്യസതു പത്മരാഗമപി. 101

ഷട്സു തദ്വദ് = വിഷ്ണ്വാദി ആറു ദേവന്മാരിലും മുമ്പിൽ പറഞ്ഞപോലെ കിഴക്കു തുടങ്ങി ഈശാവസാനമായും നടുവിലും വജ്രം = വൈരം, മൌക്തികം = മുത്ത്, വൈഡൂര്യം = അതു തന്നെ, ശംഖ് = അതുതന്നെ, സ്ഫടികം = അതു തന്നെ, പുഷ്യകം = പുഷ്യരാഗം, ചന്ദ്രോപലം = ചന്ദ്രകാന്തം, മഹാനീലം = ഇന്ദ്രനീലം, പത്മരാഗം = അതുതന്നെ ഈ ഒമ്പതിനേയും ന്യസ്തു ന്യസിക്കണം.

തഥാ ശാലിനീവാരകൌ കങ്കുമാഷൌ
കുലസ്ഥം സനിഷ്പാവസംജ്ഞം തിലം ച
സമുദ്ഗം സസിദ്ധാർത്ഥകം സന്നിദദ്ധ്യാ-
ദ്ധരൌ സാജിതേശാര്യസുംഭാഭിമാതൌ. 102

സാജിതേശാര്യസുംഭാഭിമാതൌ ഹരൌ = ശങ്കരനാരായണങ്കലും ശാസ്താവിങ്കലും ദുർഗ്ഗയിങ്കലും, വിഷ്ണുവിങ്കലും. തഥാ = അപ്രകാരം കിഴക്കു തുടങ്ങി ഈശാവസനാമായും നടുവിലും, ശാലിനീവാരകൌ = നെല്ലും വരിനെല്ലും, കങ്കുമാഷൌ = കമ്പപ്പയറും ഉഴുന്നും, കുലസ്ഥം = മുതിരയും, സനിഷ്പാവസംജ്ഞം തിലം ച = തുമരയും എള്ളും സമുദ്ഗം സസിദ്ധാർത്ഥകം = ചെറുപയറും കടുകും, സന്നിദദ്ധ്യാത് = ഈ ഒമ്പതിനേയും ന്യസിപ്പൂ.

ശിവന്റേയും ഗണപതിയുടേയും ബീജങ്ങളെ പിന്നെപ്പറയും. ലോഹങ്ങളെ വെവ്വേറെ പറയുന്നു

സുവർണ്ണരജതായസത്രപു നിധായ ദിക്ഷ്വന്യതഃ
സുവർണ്ണമയമർപ്പയേദ് ഗരുഡകൂർമ്മശംഖാരി ച
ശരാസനഗദാംബുജം ന്യസതു ഹൈമമന്തർഹരൌ
സുപർണ്ണപദസിംഹകാന്യപി തു താനി സുംഭദ്വിഷി. 103

ഹരൌ ദിക്ഷു സുവർണ്ണരജതായസത്രപുനിധായ = വിഷ്ണുവിങ്കൽ ദിക്കുകളിൽ പൊന്നും വെള്ളിയും ഇരുമ്പും ചെമ്പ്രക്കൊടിയും നാലും ന്യസിച്ചാൽ, അന്യതഃ സുവർണ്ണമയം ഗരുഡകൂർമ്മശംഖാരി ച അർപ്പയേത് = കോണുകളിൽ പൊന്നുകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ ഗരുഡനും ആമയും ശംഖും ചക്രവും ന്യസിപ്പൂ. അന്തഃ ഹൈമം ശരാസനഗദാംബുജം ച ന്യസതു = അകത്തു സ്വർണ്ണംകൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കിയ വില്ലും ഗദയും താമരയും ന്യസിക്കണം. സുംഭദ്വിഷി സുപർണ്ണപദസിംഹകാനി താനി അപി = ദുർഗ്ഗയിങ്കൽ ലോഹങ്ങൾ ഇതുതന്നെ. അവിടെ ഗരുഡന്റെ സ്ഥാനത്തു സ്വവാഹനമാകുന്ന സിംഹത്തെ ന്യസിക്കണം.

ത്രപ്വന്തം ഹരിവദ്വിധായ വിദിശാ-
സ്വാര്യേശനാരായണേ
ന്യസ്യേച്ഛൂലപരശ്വധം ദരരഥാംഗ-
ഞ്ചാഥ ശാർങ്ഗീശ്വരേ
ഖട്വാംഗാർദ്ധവിധൂക്ഷതാർക്ഷ്യക-
മഠാക്ഷസ്രുഗ്ഗദാബ്ജം ധനു-
ർഹൈമം ശാസ്തരി ഹൈമതോമരശരാം-
ഭോജം ച മദ്ധ്യേ ന്യസേത്. 104

ആര്യേ ഈശനാരായണേ ഹരിവത് ത്രപ്വന്തം വിധായ = ശാസ്താവിങ്കലും ശങ്കരനായണങ്കലും ദിക്കുകളിൽ വിഷ്ണുവിങ്കലേപ്പോലെ പൊന്ന്, വെള്ളി, ഇരുമ്പ്, ചെമ്പ്രക്കൊടി, നാലും ന്യസിച്ചാൽ, വിദിശാസു ശൂലം പരശ്വധം ദരരഥാംഗം ച = കോണുകളിൽ പൊന്നുകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ ശൂലവും വെണ്മഴുകും ശംഖും ചക്രവും നാലും ന്യസിപ്പൂ. ഇങ്ങനെ രണ്ടിടത്തും ദിക്കും കോണും ന്യസിച്ചാൽ, അഥ ശാർങ്ഗീരശ്വരേ ഖട്വാംഗം = കട്ടുത്തുടി, അർദ്ധവിധു = അർദ്ധചന്ദ്രൻ, ഉക്ഷാവു = കാള, താർക്ഷ്യൻ = ഗരുഡൻ, കമഠം = ആമ, അക്ഷസ്രക് = അക്ഷമാല, ഗദാബ്ജം = ഗദയും താമരയും, ധനുസ്സ് = വില്ലും. ശങ്കരനാരായണങ്കൽ ഹൈമം പൊന്നുകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ ഒമ്പതിനേയും അന്നമദ്ധ്യേ ന്യസേത് = നടുവിൽ ന്യസിപ്പൂ. ശാസ്തരി മദ്ധ്യേ ഹൈമതോമരശരാംഭോജം ച ന്യസേത് = ശാസ്താവിങ്കൽ നടുവിൽ പൊന്നുകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ പീലിക്കുന്തവും അമ്പും താമരയും ഈ മൂന്നിനേയും ന്യസിപ്പൂ. ഇങ്ങനെ വിഷ്ണുദുർഗ്ഗാഹരീശശാസ്താക്കന്മാരിൽ ലോഹങ്ങൾ.

ശിവന്റെ ബീജലോഹങ്ങളെ പറയുന്നു.

ബീജേ താനി ന്യസതു നവ നീവാരകങ്ക്വന്തരോദ്യ-
ച്ഛാമാനീശേ ച്യുതചരമരാജീനി ലോഹേ/നുത്രപ്യം
താമ്രം സായസ്ത്രപുകമഠപാഥോജശൂലം ച ഹൈമം
ഖട്വാംഗാർദ്ധേന്ദ്വൃഷഭധനുരന്തഃ കുഠാരം ച പഞ്ച. 105

ഈശേ (ബീജേ) = ശിവങ്കൽ ബീജത്തുങ്കൽ, നീവാരകങ്ക്വന്തരോദ്യച്ഛാമാനി ച്യുതചരമരാജീനി താനി നവ ന്യസതു = മുമ്പിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽ വരിനെല്ലിന്റെയും കമ്പത്തിന്റെയുമിടയിൽ ചാമ കൂടെ കൂട്ടിയാൽ ഒടുക്കത്തേ കടുകിനേ കളഞ്ഞിട്ടുള്ള ശാല്യാദി ഒമ്പതിനേയും തന്നെ ന്യസിക്കണം. ലോഹേ അനുത്രപ്യം = ലോഹത്തുങ്കൽ പൊന്നും വെള്ളിയും കഴിഞ്ഞാൽ, താമ്രം = ചെമ്പും, സായം = ഇരുമ്പും, ത്രപു

= ചെമ്പ്രക്കൊടിയും, ഹൈമം കമഠപാഥോജശൂലം = പൊന്നുകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ ആമയും താമരയും ശൂലവും ഇങ്ങനെ ദിക്കോണുകളിൽ ന്യസിച്ച്, അന്തഃ ഖട്വാംഗാർദ്ധേന്ദുവൃഷഭധനുഃ പഞ്ച = കട്ടുത്തടിയും അർദ്ധചന്ദ്രനും കാളയും വില്ലും വെണ്മഴുകും ഈ അഞ്ചിനേയും അകത്തു ന്യസിപ്പൂ.

ബീജാനി ലോഹാനി ച വിഘ്നരാജേ
മഹേശവന്ന്യസ്യ തതോ നിദദ്ധ്യാത്
ചാഷസ്വദന്താംബുരുഹാംകുശാനി
ദിശാസു മദ്ധ്യേ/ത്ര ഗജം ച ഹൈമം. 106

വിഘ്നരാജേ ബീജാനി ലോഹാനി ച മഹേശവത് ന്യസ്യ = ഗണപതിയിങ്കൽ ബീജങ്ങൾ ഒമ്പതും ലോഹങ്ങൾ പതിമൂന്നും ശിവങ്കലേപ്പോലെ ന്യസിച്ചാൽ. തതഃ ഹൈമം ചാഷസ്വദന്താംബുരുഹാങ്കുശാനി ദിശാസു = നാലു ദിക്കുകളിലും പൊന്നുകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ എലിയേയും സ്വദന്തത്തേയും താമരയേയും തോട്ടിയേയും, മദ്ധ്യേ ഗജം ച = നടുവിൽ ആനയേയും, നിദദ്ധ്യാത് = ന്യസിപ്പൂ. ഇങ്ങനെ ആറു ദേവതകളുടേയും ദ്രവ്യന്യാസക്രമം.

അനന്തരം സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ ദ്രവ്യന്യാസക്രമത്തെ പറയുന്നു.

ശിഖിശക്തിതാമ്രചൂഡ-
സ്വരുകരിണഃ സ്വർണ്ണജാൻ ഗുഹേ ന്യസേത്
പൂർവ്വാദിമദ്ധ്യനിഷ്ഠം
മദ്ധ്യാദീശാന്തമഥ നവൈതാനി. 107

ഗുഹേ പൂർവാദിമദ്ധ്യനിഷ്ഠം = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ കിഴക്കുതുടങ്ങി നാലു ദിക്കുകളിലും ഒടുക്കവും നടുവിലുമായിട്ട്. സ്വർണ്ണജാൻ ശിഖിശക്തിതാമ്രചൂഡസ്വരുകരിണഃ ന്യസേത് = മൈലും വേലും കോഴിയും വജ്രവും ആനയും സ്വർണ്ണംകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നവറ്റേ ന്യസിപ്പൂ. അഥ മദ്ധ്യാദീശാന്തം ഏതാനി നവ = പിന്നെ നടുവിലും കിഴക്കു തുടങ്ങി എട്ടു ദിക്കുകളിലും ക്രമേണ ഈശാവസാനമായി ഈ പറയുന്ന രത്നങ്ങൾ ഒമ്പതിനേയും ന്യസിപ്പൂ.

വാരിജരാഗം വജ്രം
മൌക്തികവൈഡൂര്യസംജ്ഞിതേ സ്ഫടികം
ശംഖം നീലം പുഷ്യം
പ്രവാളസംജ്ഞാ ച വിന്യസേത് ക്രമശഃ. 108

വാരിജരാഗം = പത്മരാഗം, വജ്രം = വൈരം, മൌക്തികം = മുത്ത്, വൈഡൂര്യം = അതുതന്നെ, സ്ഫടികം = അതുതന്നെ, ശംഖം = അതുത ന്നെ, നീലം = അതുതന്നെ, പുഷ്യം = പുഷ്യരാഗം, പ്രവാളസംജ്ഞം = പവിഴം. ഇവ ഒമ്പതും, ക്രമശഃ വിന്യസേത് = ക്രമേണ ന്യസിപ്പൂ.

തദ്ബാഹ്യേ തപനീയം
രജതം താമ്രായസീ ത്രപു സനാഗം
പിത്തളകാംസ്യേ ന്യസ്യേ-
ദ്ദിക്ഷ്വഷ്ടാസ്വന്തരഷ്ട ലോഹാനി. 109

തദ്ബാഹ്യേ അഷ്ടാസു ദിക്ഷു = അതിന്റെ പുറത്തു കിഴക്കു തുടങ്ങി എട്ടു ദിക്കുകളിലും തപനീയം = പൊന്നും, രജതം = വെള്ളിയും, താമ്രാ യസീ = ചെമ്പും ഇരുമ്പും, ത്രപു = ചെമ്പ്രക്കൊടിയും, സനാഗം = നാക വും, പിത്തളകാംസ്യേ = പിച്ചളയും ഓട്ടും, ഈ എട്ടും ന്യസിച്ച് അന്തഃ അഷ്ടലോഹാനി ന്യസ്യേത് = അകത്ത് ഈ എട്ടും കൂട്ടീട്ടും ന്യസിപ്പൂ.

ന്യസതു രസം സമനോഹ്വം
ഹരിതാലാഞ്ജനകമാക്ഷികം ശ്യാമം
സൌരാഷ്ട്രീം രാജാവർത്തം
ച തഥാ ഗൈരികം ച മദ്ധ്യാദി. 110

മദ്ധ്യാദി = നടുവിലും കിഴക്കു തുടങ്ങി എട്ടു ദിക്കുകളിലും, രസം = അതുതന്നെ, മനോഹ്വം = മനയോല, ഹരിതാലം = അരിതാരം, അഞ്ജ നം = അതുതന്നെ, മാക്ഷികം = മാക്കീരക്കല്ല്. ശ്യാമം = പച്ച, സൌരാ ഷ്ട്രി = തിരുപ്പശ, രാജാവർത്തം = ചാലിയം, ഗൈരികം = കാവിക്കല്ല്, ന്യസതു ഇവ ഒമ്പതിനേയും ന്യസിപ്പൂ.

സിദ്ധാർത്ഥശാലിയവ-
ഗോധൂമാംസ്തിലമാഷകൌ പ്രിയംഗുഞ്ച
മുദ്ഗംനീവാരകമപി
തദ്വദ്വിന്യസ്യതു പഞ്ചമാവരണേ. 111

തദ്വത് മുമ്പിലേപ്പോലെ നടുവിലും കിഴക്കു തുടങ്ങി ഈശാവസാന വുമായിട്ട്, സിദ്ധാർത്ഥം = കടുക്, ശാലി = നെല്ല്, യവം = അതുതന്നെ, ഗോധൂമം = ഗോതമ്പ്, തിലം = എള്ള്, മാഷം = ഉഴുന്ന്, പ്രിയംഗു = തി ന, മുദ്ഗം = ചെറുപയറ്, നീവാരം = വരിനെല്ല് ഇവ ഒമ്പതിനേയും പഞ്ച മാവരണേ വിന്യസിതു = അഞ്ചാമത്തെ ആവരണത്തുങ്കൽ ന്യസിപ്പൂ.

സാഗരശൈലസരിത്തീർത്ഥ-
ഹ്രദകേദാരദന്തിഖലജാതാഃ
മൃത്സ്നാ ന്യസേത് പരിതോ-
ദിക്ഷ്വഷ്ടാസ്വഷ്ടമൃത്തികാശ്ചാന്തഃ. 112

അഷ്ടാസു ദിക്ഷു = കിഴക്കു തുടങ്ങി ഈശാവസാനം എട്ടു ദിക്കുകളിൽ. സാഗരം = സമുദ്രം, ശൈലം = പർവ്വതം, സരിത്ത് = പുഴ, തീർത്ഥം = തീർത്ഥജലം, ഹ്രദം = കയം, കേദാരം = കണ്ടം, ദന്തി = ആനക്കൊമ്പ്, ഖലം = കലപ്പ, ഈ സ്ഥലത്തുങ്കൽനിന്ന് എടുത്തത്. മൃത്സ്നാഃ = മണ്ണുകൾ, പരിതഃ = പ്രദക്ഷിണമായിട്ടും, അന്തഃ അഷ്ടമൃർത്തികാഃ ച ന്യസേത് = നടുവിൽ ഈ മണ്ണുകൾ എട്ടും കൂടീട്ടും ന്യസിപ്പൂ.

നീലാരുണോല്പലപയോരുഹകൈരവാണാം
മൂലാനി ദിക്ഷു സകലം ച നിധായ മദ്ധ്യേ
പ്രോക്ഷ്യാസ്ത്രതഃ സമവകുണ്ഠ്യ തനുത്രതോ/ത്ര
തദ് ദ്രവ്യജാതമമൃതീകൃതമാതനോതു. 113

ദിക്ഷു നീലാരുണോല്പലപയോരുഹകൈരവാണാം മൂലാനി നിധായ = കിഴക്കു തുടങ്ങി നാലു ദിക്കുകളിൽ നീലോല്പലത്തിന്റേയും രക്തോല്പലത്തിന്റേയും താമരയുടേയും ആമ്പലിന്റേയും കിഴങ്ങുകളെ ന്യസിച്ചു. മദ്ധ്യേ സകലം ച = നടുവിൽ ഈ നാലുംകൂടിയും ന്യസിപ്പൂ. ഇങ്ങനെ എല്ലാവർക്കും ദ്രവ്യങ്ങളെ ന്യസിച്ചാൽ അസ്ത്രതഃ പ്രോക്ഷ്യ തനുത്രതഃ അവകുണ്ഠ്യ തദ് ദ്രവ്യജാതം അമൃതീകൃതം ആതനോതു = അസ്ത്രംകൊണ്ടു തളിച്ചു കവചമന്ത്രംകൊണ്ടു അവകുണ്ഠനമുദ്രയെ കാട്ടി ആ ദ്രവ്യസമൂഹത്തെ സുരഭിമുദ്രയും കാട്ടി അമൃതമയമാക്കി കല്പിപ്പൂ.

ഗായത്ര്യാ സ്മരശാസനേ മുരരിപൌ
സ്വസ്വാർണ്ണമൂലാണുനാ
ശേഷേഷു ദ്രവിണാനി വിഘ്നഗുഹയോ-
ർമ്മൂലേന ച ന്യസതു
ഈശേ വ്യോമദശാർണ്ണവക്ത്രബഹുരൂ-
പാജാന്ധുവാമേശസൂ-
ക്തോത്പന്നൈസ്തു കലാണുഭിർദ്രവിണജാ-
താനി ന്യസേദ്വാ ക്രമാത്. 114

സ്മരശാസനേ മുരരിപൌ ഗായത്ര്യാ = ശിവങ്കലും വിഷ്ണുവിങ്കലും തന്റെ ഗായത്രികൊണ്ടും, ശേഷേഷു സ്വസ്വാർണ്ണമൂലാണുനാ = ശേഷം

ശങ്കരനാരാണങ്കലും ദുർഗ്ഗയിങ്കലും ശാസ്താവിങ്കലും തങ്ങളുടെ മൂലാക്ഷരം കൊണ്ടും മൂലംകൊണ്ടും, വിഘ്നഗുഹയോഃ മൂലേന ച = ഗണപതിയിങ്കലും സുബ്രഹ്മണ്യങ്കലും തന്റെ മൂലംകൊണ്ടും, ദ്രവിണാനി ന്യസത്തു = ഈ ദ്രവ്യങ്ങളെ ന്യസിപ്പൂ. ഈശേ വ്യോമദശാർണ്ണവക്ത്രബഹുരൂപാജാസ്ഥു വാമേശസൂക്തോല്പന്നൈഃ കലാണഭിഃ ദ്രവിണജാതാനി ന്യസേത വാ = ശിവങ്കൽ വ്യോമവ്യാപിദശാക്ഷരത്തിന്റെ അക്ഷരങ്ങളേക്കൊണ്ടു മണ്ണുകളേയും, തത്പുരുഷകലകളേക്കൊണ്ടു കിഴങ്ങുകളേയും, അഘോരകലകളേക്കൊണ്ടു ധാതുക്കളേയും, സദ്യോജാതകലകളേക്കൊണ്ടു രത്നങ്ങളേയും വാമദേവകലകളേക്കൊണ്ടു ബീജങ്ങളേയും ലോഹങ്ങളിൽ ദിക്കുകളിലേതും ഈശാനകലകളേക്കൊണ്ടു കോണുകളിലേയും നടുവിലേയും ലോഹശേഷത്തേയും (?) ഇങ്ങനെ ന്യസിക്കിലുമാം.

തദ് ദ്രവ്യജാതമജിതേ ദ്വിഷഡക്ഷരേണ
ഗവ്യേന മൂലമനുനോക്ഷതു ചേതരേഷു
അഭ്യർച്ച്യ മൂലമനുനാ സകലേ/ധിവാസ്യ
പക്വാവസാനമനലേ തനുയാത് പുരോവത്. 115

അജിതേ തദ് ദ്രവ്യജാതം ദ്വിഷഡക്ഷരേണ ഗവ്യേന ഉക്ഷതു = വിഷ്ണുവിങ്കൽ ന്യസിച്ച ദ്രവ്യങ്ങളെ ദ്വാദശാക്ഷരംകൊണ്ടു പഞ്ചഗവ്യംകൊണ്ടു തളിപ്പൂ. ഇതരേഷു മൂലമനുനാ = മറ്റുള്ള ദേവന്മാരിൽ മൂലമന്ത്രംകൊണ്ടു ഗവ്യത്തേത്തളിച്ചു. മൂലമനുനാ അഭ്യർച്ച്യ = മൂലമന്ത്രംകൊണ്ടു ആവാഹിച്ചു പൂജിച്ചു നിവേദിച്ചു പ്രസന്നപൂജയുംചെയ്തു. സകലേ അധിവാസ്യ = എല്ലാ ദേവന്മാരിലും വസ്ത്രംകൊണ്ടു മൂടി അധിവസിച്ചു. അനലേ പുരോവത് പക്വാവസാനം തനുയാത് = ഹോമത്തുങ്കൽ ഇഷ്ടകയിങ്കലേപ്പോലെ പരിധിതുടങ്ങി പക്വഹോമം കഴിവോളം ചെയ്വൂ.

അർക്കാർണ്ണർണ്ണാംശ്ചതുർത്ഥ്യാ സഹ ദിഗധിപനാ-
രായണൻ ബീജയുക്താൻ
സർവ്വാൻ ധാതുംശ്ച ലോഹാന്മനുവിദഥ ഹൃനേത്
പർവ്വതാൻ വൈ സമുദ്രാൻ
സർവ്വാണ്യുദ്ദിശ്യ തീർത്ഥാന്യപി തദനു നദീ-
ശ്ച ഹ്രദാംശ്ച ദ്വിഠാന്താൻ
പാതാളാന്നഗകാൻ ദിഗ്ഗജവൃഷഭയുതാൻ
വ്യാഹൃതീസ്താരകം ച. 116

മനുവിത് മന്ത്രജ്ഞനായ ഗുരു. അ(ർക്കാ)ർണ്ണാർണ്ണാൻ ദ്വാദശാക്ഷരത്തിന്റെ അക്ഷരങ്ങളേയും ചതുർത്ഥ്യാ സഹ ദ്വിഠാന്താൻ ദിഗധിപനാ

രായണാൻ = ചതുർത്ഥീവിഭക്തിയോടുകൂടി സ്വാഹാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന ദിക്പാലന്മാരേയും ഇന്ദ്രായ സ്വാഹാ അഗ്നയേ സ്വാഹാ ഇത്യാദി പത്തും നാരായണായ സ്വാഹാ എന്നും ബീജയുക്താൻ സർവാൻ ധാതൂൻ ച ലോഹാൻ പർവതാൻ സമുദ്രാൻ സർവബീജേഭ്യഃ സ്വാഹാ സർവധാതുഭ്യഃ സ്വാഹാ സർവലോഹേഭ്യഃ സ്വാഹാ സർവപർവതേഭ്യഃ സ്വാഹാ സർവസമുദ്രേഭ്യഃ സ്വാഹാ. സർവാണി തീർത്ഥാനി തദ്വന്ന നദീൻ ഹ്രദാൻ ച പാതാളാൻ നാഗകാൻ ദിഗ്ഗജവൃഷഭയുതാഃ = സർവ്വതീർത്ഥേഭ്യഃ സ്വാഹാ, സർവഹ്രദേഭ്യഃ സ്വാഹാ സർവപാതാളേഭ്യഃ സ്വാഹാ സർവനാഗേഭ്യഃ സ്വാഹാ, സർവ്വദിഗ്ഗജേഭ്യഃ സ്വാഹാ സർവവൃഷഭേഭ്യഃ സ്വാഹാ. വ്യാഹൃതീഃ താരകം ച ഭൂഃ സ്വാഹാ ഭുവഃ സ്വാഹ സ്വഃ സ്വഹാഭൂർഭുവസ്വ സ്വാഹാ ഓം സ്വാഹാ ഹുനേത് = ഈ മന്ത്രങ്ങളേക്കൊണ്ടു നെയ്യിനേ ഹോമിപ്പൂ.

ഏതൈർമന്ത്രൈഃ പ്രാഗ് ഘൃതം ശാർങ്ഗപാണൌ
ഹുത്വാ ഗായത്ര്യാ ചതുർദ്രവ്യഹോമം
കൃത്വാ സമ്പാതൈധിതേ ഗർഭപാത്രേ
പ്രോദ്വാസ്യാഗ്നിം മൂലമാവർത്തയേച്ച. 117

ശാർങ്ങപാണൌ ഏതൈഃ മന്ത്രൈഃ പ്രാഗ് ഘൃതം ഹുത്വാ = വിഷ്ണുവിങ്കൽ ഈ പറഞ്ഞ മന്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ട് മുമ്പിൽതന്നെ ആജ്യാഹുതികളെ ചെയ്ത്, ഗായത്ര്യാ ചതുർദ്രവ്യഹോമം കൃത്വാ = വിഷ്ണുഗായത്രി കൊണ്ടു സമിദാജ്യഹവിരാജ്യങ്ങളേയും ഹോമിച്ചു സ്വിഷ്ടകൃദാദി ചെയ്ത് സമ്പാതൈധിതേ ഗർഭപാത്രേ അഗ്നിം ഉദ്വാസ്യ മൂലം ആവർത്തയേത് ച = സമ്പാതത്തെ ഗർഭപാത്രത്തിലാക്കി അഗ്നിയേയും അതിങ്കൽ ഉദ്വസിച്ചു ലയാംഗം ചെയ്തു മൂലം നൂറ്റെട്ടുരു തൊട്ടു ജപിപ്പൂ.

ശാർങ്ഗീശേ ദ്രവ്യഹോമാവധി സഗണപദു-
ർഗ്ഗാര്യകേ സ്വേഷ്ടകാവത്
കൃത്വേന്ദ്രാദ്യൈശ്ച നാരായണപദവിലസത്
സ്വസ്വമൂലൈർജ്ജുഹോതു
മൂലേനൈകാദശാജ്യാഹുതിമിഹ സുവിധാ-
യാഥ ലോകേശപൂർവൈ
രുക്തൈർമന്ത്രൈശ്ച നാരായണപദബഹുസ-
ച്ഛങ്കരൈരങ്കരേ തു. 118

സഗണപദുർഗാര്യകേ ശാർങ്ഗീശേ = ഗണപതിയിങ്കലും ദുർഗ്ഗയിങ്കലും ശാസ്താവിങ്കലും ശങ്കരനാരായണങ്കലും. സ്വേഷ്ടകാവത് ദ്രവ്യഹോ

മാവധി കൃത്വാ തന്റെ ഇഷ്ടകാഹോമത്തുങ്കൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നപോലെ ചതുർദ്രവ്യഹോമം കഴിവോളം ചെയ്താൽ, ഇന്ദ്രാദ്യൈഃ നാരായണപദവി ലസത് സ്വസ്വമൂലൈഃ ജുഹോതു = ഇന്ദ്രായ സ്വാഹാ ഇത്യാദി സർവ വൃഷേഭ്യഃ സ്വാഹാ എന്നു കഴിവോളം ഹോമിക്കുമ്പോൾ നാരായണായ സ്വാഹാ എന്നു വേണ്ടാ, അവിടെ തന്റെ തന്റെ മൂലം വേണം. ശങ്കരേതു = ശിവങ്കൽ വിശേഷം, ഇഹ മൂലേന ഏകാദശാജ്യാഹുതിം സുവിധായ = ഇവിടെ ദ്രവ്യഹോമാന്തം ഇഷ്ടകങ്കലേപ്പോലെ ചെയ്തു മൂലംകൊണ്ടു പതിനൊന്നു ഉരു. നെയ്യിനേ ഹോമിച്ച് ഉക്തൈഃ മന്ത്രൈഃ നാരായണപദ ബഹുസച്ഛങ്കരൈഃ = ദിക്പാലാദി പറഞ്ഞ മന്ത്രങ്ങൾ ഹോമിക്കുമ്പോൾ നാരായണായ സ്വാഹാ എന്നുള്ളേടത്തു ബഹുവചനമായുള്ള ശങ്കരേഭ്യഃ സ്വാഹാ എന്നും ഹോമിക്കണം. പിന്നെ സ്വിഷ്ടകൃദാദി ചെയ്‌വൂ.

സ്വേഷ്ടകോദിതവർത്മനോദ്ധുഹുതാന്തകൃജ്ജുഹുയാദ്ഘൃതം
ഹേതിരത്നകലോഹധാതുകബീജകാന്യപി മൂർത്തികാഃ
മൂലകാന്യപിചോദ്ദിശന്നിജനാമതോ/ഥ സിമദ്ഘൃതാ-
ദ്യാഹുതിം ച കരോതു താരകസൂദനേ നിജമൂലതഃ. 119

താരകസൂദനേ സ്വേഷ്ടകോദിതവർത്മനാ ഉദ്ധുഹുതാന്തകൃത് = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ തന്റെ ഇഷ്ടകാഹോമത്തുങ്കൽ പറഞ്ഞ സ്കന്ദായ സ്വാഹാ ഇത്യാദിനക്ഷത്രേഭ്യഃ സ്വാഹാ ഇത്യന്തം ഹോമിച്ചാൽ. ഹേതിരത്നകലോഹധാതുകബീജകാനി മൂർത്തികാ മൂലകാനി അപി ഉദ്ദിശൻനിജനാമതഃ ഘൃതം ജുഹുയാത് ഹേതിഭ്യഃ സ്വാഹാ ബിജേഭ്യഃ സ്വാഹാ മൂർത്തികാഭ്യഃ സ്വാഹാ മൂലേഭ്യഃ സ്വാഹാ ഇങ്ങനെ ദ്രവ്യനാമങ്ങളെക്കൊണ്ടു നെയ്യിനേ ഹോമിച്ച് സമിദ്ഘൃതാദ്യാഹുതം ച കരോതു. സമിദാജ്യഹവിരാജ്യങ്ങളെ മൂലംകൊണ്ടു ഹോമിപ്പൂ.

ശിഖിശക്തിപവിസ്ഥലസ്ഥിതാശ്വ-
ക്ഷുരികാസീനി ഗുഹോദിതാനി വാര്യേ
ന്യസനേ/ത്ര നിജേഷ്ടകോദ്ധുഹോമാ-
വസിതൌ ഹേതിമുഖാഹുതിസ്തദാ സ്യാൽ. 120

ആര്യേ ന്യസനേ = ശാസ്താവിങ്കൽ ദ്രവ്യന്യാസത്തുങ്കൽ ഗുഹോദിതാനി ശിഖിശക്തിപവിസ്ഥലസ്ഥിതാശ്വക്ഷുരികാസീനി വാ = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന മയിലും വേലും വജ്രവും നീക്കി തത്സ്ഥാനത്തു കുതിരയും ചുരികയും വ്യാജമായിട്ടു സുബ്രഹ്മണ്യങ്കലെ ക്രമംപോലെ ദ്രവ്യങ്ങൾ ന്യസിക്കുന്നു എങ്കിൽ, അത്ര നിജേഷ്ടകോദ്ധുഹോമാവസിതൌ = അവിടെ തന്റെ ഇഷ്ടകാഹോമംപോലെ നക്ഷത്രേഭ്യഃ സ്വാഹാ

ഇത്യന്തം ഹോമിച്ചാൽ. തദാ ഹേതി മുഖാഹുതിഃ സ്യാത് = അപ്പോൾ ഹേതിഭ്യഃ സ്വാഹാ ഇത്യാദി മുലേഭ്യഃ സ്വാഹാ ഇത്യന്തം ഹോമിച്ച സ്വി ഷ്ടാകൃദാദി ഹോമം മുടിപ്പൂ.

ഹൃത്വേഷ്ടകാഗർത്തഗതം മൃദാദ്യം
സംശോദ്ധ്യ ഗവ്യാദിസമാപ്ലുതേ/ത്ര
സവിഷ്ടരേ/ഭ്യർച്ചിതയോഗപീഠേ
ശക്തിം സമാവാഹ്യ നിജാം യജേത. 121

സമ്പാതസ്പർശനാദിമൂലമന്ത്രജപാന്തം എല്ലാടവും ചെയ്താൽ ഇഷ്ട കാഗർത്തഗതം മൃദാദ്യം ഹൃത്വാ = ഇഷ്ടകാമദ്ധ്യഗർത്തത്തുങ്കൽ മുമ്പേ സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്ന മണ്ണും നെല്ലും വാരിക്കളഞ്ഞു. സംശോദ്ധ്യ = തളി ച്ച ശുദ്ധിവരുത്തി, ഗവ്യാദിസമാപ്ളുതേ അത്ര സവിഷ്ടരേ = പഞ്ചഗവ്യ പ്രോക്ഷണത്തേയും അഷ്ടഗന്ധജലപ്രോക്ഷണത്തേയും ചെയ്ത് അവിടെ വിഷ്ടരത്തെ വച്ച തങ്കൽ, അഭ്യർച്ചിതയോപീഠേ നിജാം ശക്തിം ആവാ ഹ്യ യജേത = പീഠം പൂജിച്ച വിഷ്ണുവിങ്കൽ ശ്രീബീജംകൊണ്ടും മറ്റ എ ല്ലാരിലും ഭുവനേശ്വരികൊണ്ടും തങ്ങളുടെ ശക്തിയെ ആവാഹിച്ച പൂജി ച്ച് അർഘ്യപുഷ്പാഞ്ജലിയും ചെയ്വൂ.

പിന്നെ ഗർഭന്യാസത്തെ പറയുന്നു.

പ്രാജ്ഞാജ്ഞാതഃ പിധാനോത്തരമഖിലജഗ-
ദ്ഗർഭി തദ് ഗർഭപാത്രം
തിഷ്ഠൻ കൃത്വാഞ്ജലൌ തത്തദണുശതജപം
മന്ത്രവിദ് സംവിധായ
ഗർഭീയന്തീം ജഗന്മണ്ഡലമഖിലമഭി-
ധ്യായ ശക്തിം സ്വയം തദ്
ഗർഭാകാരേ/ത്ര ഗർത്തേ ന്യസതു നിശിശനൈഃ
സ്വോക്തമന്ത്രപ്രജാപീ. 122

മന്ത്രവിത് പ്രാജ്ഞാജ്ഞാതഃ മന്ത്രജ്ഞനായ ആചാര്യൻ വിദ്വാ ന്മാർക്കു ദാനങ്ങളെ ചെയ്തു മുഹൂർത്തം പറയിച്ച. വിധാനോത്തരം അഖി ലജഗദ്ഗർഭി തദ് ഗർഭപാത്രം അഞ്ജലൌ കൃത്വാ തിഷ്ഠൻ = അടപ്പുകൊ ണ്ട് അടച്ചിരിക്കുന്ന ആ ഗർഭപാത്രത്തെ സകലപ്രപഞ്ചഗർഭരൂപത്വേന വിചാരിച്ച അഞ്ജലിയിങ്കൽ എടുത്തുംകൊണ്ട് നിന്നാൽ, തത്തദണുശത ജപം സംവിധായ = തത്തൻമൂലമന്ത്രത്തെ നൂറ്റെട്ടുരുജപിച്ച. അഖിലം ജഗന്മണ്ഡലം സ്വയം ഗർഭീയന്തീം ശക്തിം അഭിധ്യായ = അഖിലമായി രിക്കുന്ന പ്രപഞ്ചത്തെ താനേതന്നെ ഗർഭമാക്കിച്ചെയ്തിരിക്കുന്ന ശക്തി

യെന്നും ധ്യാനിച്ച. തദ്ഗർഭാകാരേ അത്ര ഗർത്തേ = ആ ശക്തിയുടെ ഗർഭാകൃതിയായിരിക്കുന്ന കുഴിയിൽ, നിശി സ്വോക്തമന്ത്രപ്രജാപീ ശനൈഃ ന്യസേത് = രാത്രിയിങ്കൽ തന്റെ മന്ത്രത്തെ ജപന്നായിട്ടു പതുക്കെ ഗർഭപാത്രത്തെ വയ്ക്കൂ.

സർവഭൃതധരേ! കാന്തേ! ഇതി സർവത്ര തന്മനുഃ
സർവഭൃതാലയേ! ഭദ്രേ! ഇതി സ്കന്ദപ്രഭേശയോഃ. 123

സർവത്ര സർവഭൃതധരേ കാന്തേ ഇതി തന്മനുഃ = എല്ലാ ദേവന്മാരിലും സർവഭൃതധരേ കാന്തേ ഇത്യാദി ഗർഭന്യാസമന്ത്രം. സ്കന്ദപ്രഭേശയോഃ സർവഭൃതാലയേ ഭദ്രേ ഇതി = സുബ്രഹ്മണ്യങ്കലും ശാസ്താവിങ്കലും 'സർവഭൃതാലയേ ഭദ്രേ' ഇത്യാദി ഗർഭന്യാസമന്ത്രം.

സർവഭൃതധരേ! കാന്തേ! പർവ്വതസ്തനമണ്ഡിതേ!
സമുദ്രപരിധാനേ! ത്വം ദേവി! ഗർഭം സമാശ്രയ - ഇതും
സർവ്വഭൃതാലയേ! ഭദ്രേ! സാഗരാംബരഭൂഷിതേ!
ഉത്തുംഗാദ്രിസ്തനഭരേ ദേവി! ഗർഭം സമാശ്രയ. 124

ഇതും ഗർഭം വയ്ക്കുന്ന മന്ത്രങ്ങൾ.

പ്രാസാദപൂരുഷതയാ പരിണാമിനീഹ
മൂലേന ദേവമഭിവാഹ്യ സമർച്ച്യ ഗർഭേ
കിഞ്ചിന്നിവേദ്യ പരിതോഷ്യ സുരക്ഷ്യ തക്ഷ്ണാ
പ്രാസാദമാരചയതാം സഹമന്ത്രബിംബം. 125

പ്രാസാദപൂരുഷതയാ പരിണാമിനി ഇഹ ഗർഭേ മൂലേന ദേവം അഭിവാഹ്യ = പ്രാസാദമൂർത്തിസ്വരൂപേണ കല്പിച്ചിരിക്കുന്ന ഈ ഗർഭപാത്രത്തിങ്കൽ മൂലംകൊണ്ടു ദേവനെ ആവാഹിച്ച സകളീകരിച്ച, സമർച്ച്യ കിഞ്ചിത് നിവേദ്യ = അർഘ്യാദി കൊടുത്തു മൂർത്തിപൂജയും ചെയ്തു ത്രിമധുരാദി നിവേദിച്ച്, പരിതോഷ്യ സുരക്ഷ്യ പ്രസന്നപൂജയും ചെയ്തു രക്ഷിപ്പൂ. അഥ തക്ഷ്ണാ സഹ മന്ത്രബിംബം പ്രാസാദം ആരചയതാം = പിന്നെ തക്ഷാവു തുടങ്ങിയുള്ള പണിക്കാരെക്കൊണ്ടു ബിംബത്തേയും പ്രാസാദാദികളേയും പണി ചെയ്യിപ്പൂ.

അനന്തരം ശിലാപരിഗ്രഹത്തെ പറയുന്നു.

ആഖില്യ മണ്ഡലമിഹാഹിതസന്നിധാനം
മൂലേന ദേവമഭിപൂജ്യ ചരും നിവേദ്യ
തദ്വാമതോഽസ്ത്രമപി തത്സവിധേ നിധായ

ശസ്ത്രാണി ചാസ്ത്രമനുനാപ്രയജേതതക്ഷ്ണാം. 127

ഇഹ മണ്ഡലം ആലിഖ്യ = സ്വഗൃഹാദികളിൽ ഒരേടത്തു പത്മങ്ങളെ ഇട്ടു പീഠം വിരിച്ചാൽ പീഠപൂജാദിചെയ്ത്, മൂലേന ആഹിതസന്നിധാനം ദേവം അഭിപൂജ്യ = മൂലംകൊണ്ടു ദേവനെ ആവാഹിച്ചു പൂജിപ്പൂ. തദ്വാമതഃ അസ്ത്രം അപി = അതിന്റെ ഇടത്തു ഭാഗത്തു പത്മത്തിൽ അസ്ത്രംകൊണ്ടും ആവാഹിച്ചു പൂജിപ്പൂ. തത്സവിധേ തക്ഷ്ണാം ശസ്ത്രാണി നിധായ അസ്ത്രമനുനാ പ്രയജേത = അവ രണ്ടിന്റേയും അടുക്കൽ പത്മത്തിൽ കല്ലു കീറുന്നതിനുള്ള പണിക്കാരുടെ ഉളി മുതലായതിനെ വച്ച് അവറ്റെയും അസ്ത്രമന്ത്രംകൊണ്ടു പൂജിപ്പൂ.

നിവേദ്യ ശിഷ്ടേന പയോന്ധസാഗ്നൌ
ഹുത്വാ ശയിത്വാ മുഖജാൻ പ്രസാദ്യ
ദദ്ധ്യന്നമശ്നാതു ഗുരുഃ സകർത്താ
തത്രാർച്ചനീയഃ സ്ഥപതിശ്ച തദ്വത്. 128

നിവേദ്യശിഷ്ടേന പയോന്ധസാ അഗ്നൌ ഹുത്വാ മുഖജാൻ അശയിത്വാ = അവിടെ പൂജിച്ചു ദേവനു പാൽപായസത്തെ നിവേദിച്ചു തച്ഛേഷംകൊണ്ടു അഗ്നിയിങ്കൽ വൈശ്യഹോമം ചെയ്തു ബ്രാഹ്മണരെ കാലുകഴകിച്ച് ഊട്ടി അവർക്കു ദക്ഷിണയും ചെയ്ത്, പ്രസാദ്യ = പ്രസന്നപൂജയും ചെയ്താൽ, സകർത്താ ഗുരുഃ ദധ്യന്നം അശ്നാതു = യജമാനനും ആചാര്യനും തച്ഛേഷത്തേയും വേർവിട്ടു ചോറും തയിരുംകൂട്ടി ഭക്ഷിപ്പൂ. തത്ര സ്ഥപതിഃ തദ്വത അർച്ചനീയഃ = തച്ഛേഷംകൊണ്ടു ബിംബം പണിചെയ്യുന്ന സ്ഥപത്യാദികളേയും ഭക്ഷിപ്പിപ്പൂ.

രക്ഷാമംഗലപൂർവകം ശുഭനിമി-
ത്തർക്ഷേ ശിലാർത്ഥം വ്രജേ-
ന്മന്ത്രീ ശസ്ത്രിഭിരന്വിതസ്സ്ഥപതിഭിഃ
കർതത്രാപി ചൈന്ദ്ര്യാദിഷു
ആസാദ്യാഥ ശിലാകരം സുമഹിതാ-
ത്മാണം ത്രിനേത്രാദികം
ജപ്ത്വാന്വിഷ്യ ശിലാം നിജേഷ്ടമനുബിംബം-
ബാദിക്ഷമം കല്പയേത്. 129

ഇതി - ശുഭനിമിത്തർക്ഷേ = ശുഭലക്ഷണത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന മുഹൂർത്തത്തുങ്കൽ, മന്ത്രീ ശസ്ത്രിഭിഃ സ്ഥപതിഭിഃ കർതത്രാ അപി അന്വിതഃ = ആചാര്യൻ ശസ്ത്രികളായിരിക്കുന്ന ശില്പികളോടും യജമാനനോ

ട്ടം കൂടീട്ട്, രക്ഷാമംഗലപൂർവകം ഐന്ദ്ര്യാദിഷു ശിലാർത്ഥം വ്രജേത = അസ്ത്രമന്ത്രംകൊണ്ടു ദേഹശുദ്ധ്യാദിരക്ഷകളെച്ചെയ്തു മംഗലസൂക്തവും സ്വസ്തിസൂക്തവും ജപിച്ചു കിഴക്കാദിയായ ദിക്കുകളിൽ ബിംബത്തിന്റെ ശിലയെ എടുപ്പിപ്പാനായിക്കൊണ്ടു പുറപ്പെട്ടു. അഥ ശിലാകരം ആസാദ്യ സുമഹിതാത്മാ = അനന്തരം ശില മുമ്പേ നോക്കിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥലത്തുചെന്നാൽ കാലും കഴുകി ദേഹശുദ്ധിചെയ്ത്, ത്രിനേത്രാദികം അണും ജപ്ത്വാ ശിലാം അന്വഷ്യ = ത്രിനേത്രായ ച രുദ്രായ' എന്ന മന്ത്രത്തെ ജപിച്ചു ശിലയെ അന്വേഷിച്ച്, നിജേഷ്ടമനബിംബാദിക്ഷമാം കല്പയേത = തങ്ങൾക്കു ഇഷ്ടമായിരിക്കുന്ന ബിംബത്തിനും പീഠത്തിനും നപുംസകശിലയ്ക്കും യോഗ്യമായിരിക്കുന്ന ശിലയെ നിശ്ചയിപ്പൂ.

"ത്രിനേത്രായ ച രുദ്രായ ഭൂതാനാം പതയേ നമഃ
ശിലാം ദർശയ ദേവേശ പ്രസന്നോ മേ വൃഷധ്വജ"
ഇതു ശില നോക്കുവാനുള്ള മന്ത്രം.

സിദ്ധാദ്ര്യാകരസംഭവം വസുമതീ-
മഗ്നാ സ്വവർണ്ണോചിതാ
സ്നിഗ്ദ്ധാ ശസ്ത്രസഹാ ഗഭീരനിനദാ
ദിശ്യാഹിതാഗ്രാ ശിലാ
ഗ്രാഹ്യാ ബിംബവിധൌ സ്ഥൂലിംഗബഹുലം
തസ്യാഃശിരോ/ധോമുഖം
യത് കാഷ്ഠാഭിമുഖീ സമുത്ഥിതവതീ
സ്ഥാപ്യാ ച തദ്ദിങ്മുഖീ. 130

ഇതി - സിദ്ധാദ്ര്യകരസംഭവാ = സിദ്ധന്മാരുടെ ആശ്രമങ്ങളുള്ള പർവതാദികളിൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതും, വസുമതീമഗ്നാ = ഭൂമിയിങ്കൽ താണുകിടക്കുന്നതും, സ്വവർണ്ണോചിതാ = ബ്രാഹ്മണാദികളുടെ വർണ്ണരേഖകളോടും അകാരാദ്യക്ഷരരേഖകളോടും കൂടിയിരിക്കുന്നതും സ്നിഗ്ദ്ധാ = മനോഹരയായിരിക്കുന്നതും, ശസ്ത്രസഹാ = ഉളികൊണ്ടാൽ സഹിക്കുന്നതും,[26] ഗഭീരനിനദാ = ഗംഭീരധ്വനിയോടുകൂടിയതും, ദിശി ആഹിതാഗ്രാ = ഒരു ദിക്കിനെ നോക്കി അഗ്രഭാഗം കാണുന്നതും, ശിലാ ബിംബവിധൌ ഗ്രാഹ്യാ = ഈവണ്ണം ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ശിലാബിംബം ഉണ്ടാക്കുന്നതിനു ഗ്രഹിപ്പാൻ യോഗ്യാ. തസ്യാഃ ശിരഃ സ്ഥൂലിംഗബഹുലം അധോമുഖം = ആ ശിലയുടെ തലയ്ക്കൽ ഉളിവച്ചാൽ പൊരി അധികമുണ്ടാകും, കീഴിലേ വശത്തു മുഖമായുമിരിക്കും. യത്കാ

26. പൊടിഞ്ഞു പോകാത്തത് എന്നർത്ഥം.

ഷ്ഠാഭിമുഖീ സമുത്ഥിതവതീ = യാതൊരു ദിക്കിനേ നോക്കി ശില കിട ക്കുന്നു എന്നാൽ, തദ്ദിങ്മുഖീ സ്ഥാപ്യാ ച = ആ ശിലകൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കു ന്ന ബിംബം ആ ദിക്കുനോക്കിത്തന്നെ പ്രതിഷ്ഠിക്കണം.

കൊള്ളരുതാത്ത ശിലയേയും പറയുന്നു.

ദുഷ്ടോദ്ദേശസമുത്ഭവാന്യപരിശി-
ഷ്ടാ ദുർഗ്രഹാഭ്യാശ്രിതാ
വാതാഗ്ന്യർക്കകരാഹതാതിവിപുലാ
ബാലാ ച വൃദ്ധാ സതീ
ദുരേഖാക്ഷരഗർഭമണ്ഡലയുതാ
രൂക്ഷസ്വരാ ജർജ്ജരാ
ദുഃസ്പർശാപദിശം നിവേശിതശിരോ-
ദേശാ വിവർജ്യാ ശിലാ. 131

ഇതി - ദുഷ്ടോദ്ദേശസമുത്ഭവാ = ദുഷ്ടജനങ്ങൾ വസിക്കുന്ന സ്ഥല ത്ത് ഉണ്ടാകുന്നതും, അന്യപരിശിഷ്ടാ = മറ്റൊന്നിന് എടുത്തു ശിഷ്ടമായി ക്കിടക്കുന്നതും, ദുർഗ്രഹാഭ്യാശ്രിതാ = വേതാളാദിഭൂതഗണങ്ങൾ ആശ്ര യിച്ചിരിക്കുന്നതും, വാതാഗ്ന്യർക്കകരാഹതാ = കാറ്റുകൊണ്ടും തീകൊ ണ്ടും വെയിലുകൊണ്ടും പൊട്ടിയിരിക്കുന്നതും, അതിവിപുലാ = ഏറ്റവും വലുതായതും, ബാലാ വൃദ്ധാ ച = ഉറപ്പു കുറഞ്ഞതും തൊടുമ്പോൾ പൊ ട്ടുന്നതും അതിജീർണ്ണമായിരിക്കുന്നതും, ദുരേഖാക്ഷരഗർഭമണ്ഡലയുതാ = നിന്ദിതരേഖകളോടും നിന്ദിതാക്ഷരങ്ങളോടും കൂടിയിരിക്കുന്നതും, ഗർഭമണ്ഡലയുതാ = ഉള്ളിൽ പൊത്ത് ഉള്ളതും പ്രാണികൾ വസിച്ചി രിക്കുന്നതും, രൂക്ഷസ്വരാ = ക്രൂരമായ ശബ്ദത്തോടുകൂടിയതും ജർജരാ = ശസ്ത്രങ്ങൾ തൊടുമ്പോൾ പൊട്ടിപ്പോകുന്നതും, ദുഃസ്പർശാ = ശസ്ത്രംകൊ ണ്ടു തൊടുവാൻ വയ്യാത്തതും, അപദിശം നിവേശിതശിരോദേശാ = ദി ക്കുകൾ നോക്കി ഇരിക്കാതെ കോണാന്തരാളങ്ങളിൽ നോക്കി ശിരസ്സു കാണുന്നതും ശിലാ വിവർജ്യാ = ഇങ്ങനെയുള്ള ലക്ഷണത്തോടുകൂടിയി രിക്കുന്ന ശിലബിംബാദികൾക്കു കൊള്ളരുത്.

പുരുഷസ്ത്രീനപുംസക ശിലകളെ പറയുന്നു.

ഉർവീ ധീരരവാ സ്ഥൂലിംഗബഹുളാ
ന്യഗ്രോധബോധിച്ഛദ-
പ്രഖ്യാ ബിംബവിധൗ വിശാലബഹുളാ
ഗ്രാഹ്യാ ശിലാ പൗരുഷീ
രംഭാപത്രനിഭാ നചാതിബഹുളാ

സ്നിഗ്ദ്ധസ്വരാ ശീതളാ
സ്ത്രൈണീ പീഠവിധൗ ദ്വിലക്ഷ്മഭിദുരാ
ക്ലൈബീ പദാബ്ജാർപ്പണേ. 132

ഇതി - ബിംബവിധൗ = ബിംബം ഉണ്ടാക്കുവാൻ, ഗുർവീ = വലു തായി ഇരിക്കയും, ധീരരവാ = ഗംഭീരധ്വനിയോടുകൂടിയിരിക്കുകയും, സ്ഥ ലിംഗബഹുളാ = തീപ്പൊരി അധികം കാണുന്നതും, ന്യഗ്രോധബോധിച്ഛ ദപ്രഖ്യാ = പേരാലിന്റെ ഇലപോലെയും അരയാലിന്റെ ഇലപോലെയും ആകൃതിയായിരിക്കുന്നതും, വിശാലബഹുളാ = വിസ്താരം അധികമായി രിക്കുന്നതും, (ആയ) പൗരുഷീ ശിലാ ഗ്രാഹ്യാ = പുരുഷശില ഗ്രഹിക്ക പ്പെടുവാൻ യോഗ്യാ, പീഠവിധൗ = പീഠമുണ്ടാക്കുവാൻ, രംഭാപത്രനിഭാ = കദളിവാഴയിലപോലെയിരി(ക്കുകയും?)ക്കുന്നതും, നാതിബാഹുലാ = ഏറ്റം വലുതാകാതെ കിടക്കുന്നതും, സ്നിഗ്ദ്ധസ്വരാ = മൃദുസ്വരത്തോടുകൂടി യിരിക്കു(കയും?)ന്നതും, ശീതളാ = തൊടാൻ ശൈത്യമായതും (ആയ) സ്ത്രൈണീശിലാ = സ്ത്രീശില ആകുന്നതു ഗ്രഹിക്കണം. പദാബ്ജാർപ്പ ണേ ദ്വിലക്ഷ്മിദുരാ ക്ലൈബീ ശിലാ = നപുംസകശില ഉണ്ടാക്കുന്നതിന്നു പുരുഷലക്ഷണത്തോടും സ്ത്രീലക്ഷണത്തോടും കൂടിയിരിക്കുന്ന നപുംസ കമാകുന്ന ശില ഗ്രഹിക്കപ്പെടണം.

ലബ്ധായാം ശുഭലക്ഷ്മലക്ഷിതശിലാ-
യാം ശോധയിത്വാംഭസാ
സമ്പാദ്യ ധ്വജപട്ടികാദിപരിവീ-
തം മണ്ഡപം മൂലതഃ
മദ്ധ്യേ ദിക്ഷു ദിഗിശ്വരാനപി യജേ-
ത്സർവേഷ്വഥോ ബീജമു-
ഖ്യാസിഭ്യാമപി കല്പവിത്ത്രിണയനേ
മൃത്യുഞ്ജയേനാപി തത്. 133.

ഇതി - ശുഭലക്ഷ്മലക്ഷിതശിലായാം ലബ്ധായാം = നല്ല ലക്ഷണ ത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ശിലയെ നോക്കിക്കണ്ടു നിശ്ചയിച്ചാൽ, അംഭ സാ ശോധയിത്വാ = ദർഭമൃത്ത്വക് വെള്ളംകൊണ്ടു[27] ശിലയെ നല്ലവ ണ്ണം കഴുകി ശുദ്ധിവരുത്തിയാൽ, ധ്വജപട്ടികാദി പരിവീതം മണ്ഡപം സമ്പാദ്യ = ആ ശിലയുടെ മുകളിൽ ദിശ്ധ്വജങ്ങളോടും തോരണങ്ങളോ ടും കൊടിക്കൂറകളോടും പരിവൃതമായി ഒരു മണ്ഡപത്തെ കെട്ടിയുണ്ടാ

27. ദർഭ, മണ്ണ്, വെള്ളം ഇവകൊണ്ട്.

ക്കി, സർവേഷു മദ്ധ്യേ മൂലതഃ ദിക്ഷു ദിഗീശ്വരനാൻ അപി യജേത് = എല്ലാ ദേവന്മാരിലും നടുവിൽ പത്മത്തിൽ മൂലംകൊണ്ടു ദേവനേയും കിഴക്കുതുടങ്ങി എട്ടുദിക്കുകളിലും ഇന്ദ്രാദിലോകപാലന്മാരെ പരിവാരത്തോടുകൂടി ആവാഹിച്ചു പൂജിപ്പൂ. അഥോ ത്രിണയനേ കല്പവിത് ബീജമുഖ്യാസിഭ്യാം മൃത്യുഞ്ജയേന അപി യജേത = പൂജാനന്തരം ശിവങ്കൽ ബീജമുഖ്യ മന്ത്രംകൊണ്ടും കൂടെ ദേവനെ പൂജിക്കണം, "ഭ്രൂം ജ്രൂം ക്ഷ്റൂം' ഇങ്ങനെ ബീജമുഖ്യമന്ത്രം. "ഓം ചിച്ഛിഖേഛരിദിക്ഷികൃത്' ഇങ്ങനെ ക്ഷുരികാമന്ത്രം "ഓം ജ്ജും സഃ' ഇതു മൃത്യുഞ്ജയമന്ത്രം, ഈ മന്ത്രങ്ങൾ പന്ത്രണ്ടാം പടലത്തിൽ പറകയും ചെയ്യും.

തത് പശ്ചിമേ/സ്ത്രമനനാഷ്ടശതാജ്യഹോമം
കൃത്വാർപ്പ്യ സർപ്പിരധിവാസ്യ ച ശസ്ത്രജാതം
തദ്ദേവതാവ്യുദസനായ സഭൂതകൂര-
മോം ദേവതാഭ്യ ഇതി ദിക്ഷു ബലിം കിരേച്ച. 134

ഇതി - പിന്നെ എല്ലാവരിലും, തത് പശ്ചിമേ അസ്ത്രമനനോ അഷ്ടശതാജ്യഹോമം കൃത്വാ = പൂജയുടെ പടിഞ്ഞാറ് കീറിത്തീയുമിട്ടു അസ്ത്രമന്ത്രംകൊണ്ടു നൂറ്റെട്ടുരു ആജ്യാഹുതിചെയ്തു സമ്പാതമുണ്ടാക്കി അസ്ത്രംകൊണ്ടു പൂജിച്ചിരിക്കുന്ന ശസ്ത്രങ്ങളിൽ, അർപ്പ്യ = സമ്പാതസ്പർശനത്തെച്ചെയ്തു, ശസ്ത്രജാതം അധിവാസ്യ = ശസ്ത്രസമൂഹത്തെ വസ്ത്രംകൊണ്ടു മൂടി അധിവസിച്ചു, തദ്ദേവതാവ്യുദസനായ = അവിടെ വസിച്ചിരുന്ന ദേവതകളുടെ ഉദ്വാസനയ്ക്കായിക്കൊണ്ടു, ദിക്ഷു ഓം ദേവതാഭ്യ ഇതി സഭൂതകൂരം ബലിം കിരേത് ച = മണ്ഡപത്തിന്റെ എട്ടുദിക്കുകളിലും മുമ്പിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന "ദേവതാഭ്യഃ പിതൃഭ്യഃ' ഇത്യാദി മന്ത്രംകൊണ്ടു ഹാരിദ്രാദിഭൂതകൂരഹവിസ്സുകൊണ്ടു ബലിയേത്തുക.

ദേവാഗ്രതോ ജപതു നിശ്യധിശയ്യ ദർഭ-
ശയ്യാംനമസ്സകലലോകമനം ത്രിധാമ്നി
ശംഭൗ നമഃ ശമ്യതി മന്ത്രയുജാർത്ഥയിത്വാ
സ്വപ്നാർത്ഥമോം ഹിലിഹിലീതി മനം ജപേച്ച. 135

ഇതി - നിശി ദേവാഗ്രതഃ ദർഭശയ്യാം അധിശയ്യ = രാത്രിയിങ്കൽ ദേവനെ പൂജിച്ചതിന്റെ മുമ്പിൽ പുല്ലു വിരിച്ച് അതിന്റെ മുകളിൽ ആചാര്യൻ കിടപ്പൂ. ത്രിധാമ്നി നമഃ സകലലോകമനംജ(പേത്?)പതു = വിഷ്ണുവിങ്കൽ "നമഃ സകലലോകായ' ഇത്യാദി മന്ത്രത്തെ ജപിപ്പൂ. ശംഭൗ നമഃ ശം ഇതി മന്ത്രയുജാ അർത്ഥയിത്വാ സ്വപ്നാർത്ഥം "ഓം ഹിലിഹിലി' ഇതി മനം ജപേത് = ശിവങ്കൽ നമഃ ശംഭോ ത്രിണേത്രായ ഇത്യാദി

രണ്ടുകൊണ്ടും പ്രാർത്ഥിച്ച സ്വപ്നദർശനത്തിനായിക്കൊണ്ട് ഓം ഹിലി ഹിലി ഇത്യാദി മന്ത്രത്തേയും ജപിപ്പൂ. മറ്റുള്ള ദേവന്മാരിൽ മൂലംതന്നെ ജപിച്ചുകൊള്ളൂ.

"നമഃ സകലലോകായ വിഷ്ണവേ പ്രഭവിഷ്ണവേ

വിശ്വായ വിശ്വരൂപായ സ്വപ്നാധിപതയേ നമഃ."

ഇതു വിഷ്ണുവിങ്കലെ മന്ത്രം

"നമഃ ശംഭോ ത്രിണേത്രായ രുദ്രായ വരദായ ച

വിശ്വായ വിശ്വരൂപായ സ്വപ്നാധിപതയേ നമഃ.'

ആചക്ഷ്വ ദേവദേവേശ പ്രപന്നോ/സ്മി തവാന്തികം

സ്വപ്നേ സർവാണി കാര്യാണി ഹൃദയസ്ഥാനി യാനി വൈ."

ഇതു രണ്ടും ശിവങ്കൽ പ്രാർത്ഥനയ്ക്ക്.

"ഓം ഹിലിഹിലി ശൂലപാണയേ സ്വാഹാ.'

ഇതു സ്വപ്നദർശനത്തിന്,

ദുസ്സ്വപ്നേ/സ്ത്രശതാജ്യഹോമകൃദഥ
പ്രാതഃ സമഭ്യർച്ച്യതാ-
മുദ്ബുദ്ധ്യ സ്വമനും ജപൻ വദനപാ-
ദാദ്യാഗകേഷ്വങ്കയേത്
തക്ഷ്ണാ താം സഹ പീഠാപാദദൃഷദം
പ്രോദ്ധാര്യ കൃത്വാ രഥേ
നീത്വാത്രോത്തരക്ലൃപ്തശില്പിനിലയം
ബിംബാദികം കാരയേത്. 136

ഇതി - ദുഃസ്വപ്നേ ദൃഷ്ടേ = സ്വപ്നം നല്ലവണ്ണമല്ലാതെ ദുഃസ്വപ്നം കണ്ടാൽ, പ്രാതഃ അസ്ത്രശതാജ്യഹോമകൃത് = നേരത്തെ അസ്ത്രംകൊണ്ടു നൂറ്റെട്ടുരു ആജ്യാഹുതിചെയ്തു സമ്പാതം ശിലയിൽ സ്പർശിച്ച്, താം സമഭ്യർച്ച്യ = ആ ശിലയെ പൂജിച്ച്, ഉദ്ബുദ്ധ്യ സ്വമനും ജപൻ വദന പാദാദ്യംഗകേഷു അങ്കയേത് = ഉദ്ബുദ്ധ്യ "സ്വാഗ്നേ പ്രതിജാഗൃഹി' ഇത്യാദി ഋക്കു ജപിച്ചു ബിംബത്തിന്റെ മുഖം വരുന്നേടത്തും പാദാഗ്രം വരുന്നേടത്തും അകത്തുഭാഗം പുറത്തുഭാഗം കൈകൾ ഇത്യാദി സ്ഥാനങ്ങളിലും അടയാളങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കൂ. തക്ഷ്ണാ സഹ പീഠപാദദൃഷദം താം പ്രോദ്ധാര്യ = പിന്നെ പണിക്കാരേക്കൊണ്ടു പീഠത്തിന്റെ നപുംസകശിലയുടേയും ബിംബത്തിന്റെയും ശിലകളെ എടുപ്പിച്ചു, രഥേ കൃത്വാ നീത്വാ = വണ്ടിപ്പുറത്തുവച്ചു ക്ഷേത്രത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നാൽ ഉത്തരക്ലൃപ്തശില്പിനി

ലം ബിംബാദികം കാരയേത് = വടക്കുപുറത്തു ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്ന പണിപ്പുരയിൽവച്ചു ബിംബത്തേയും പീഠത്തെയും നപുംസകശിലയേയും ലക്ഷണംപോലെ പണിചെയ്യിപ്പൂ.

ഇതി തന്ത്രസമുച്ചയേ/ർച്ചകോർവീ-
ഗ്രഹവാസ്ത്വിഷ്ടിനിധീഷ്ടകാക്രിയാഢ്യഃ
സഹഗർഭശിലാഹൃതിപ്രകാരഃ
പ്രഥമോ/യം പടലഃ പ്രഗുംഭിതോ/ഭൂത്. 137

ഇതി - തന്ത്രസമുച്ചയേ = ഇപ്രകാരം തന്ത്രസമുച്ചയമാകുന്ന ഗ്രന്ഥത്തുങ്കൽ, അർച്ചകോർവീഗ്രഹവാസ്ത്വിഷ്ടിനിധീഷ്ടകാക്രിയാഢ്യഃ = ആചാര്യവരണം ഭൂപരിഗ്രഹം വാസ്തുബലി നിധികലശാദി സ്ഥാപനം ഇഷ്ടകാസ്ഥാപനം ഈ ക്രിയകളോടു, സഹഗർഭശിലാഹൃതിപ്രകാരഃ = ഗർഭന്യാസത്തോടും ശിലാപരിഗ്രഹത്തോടും കൂടി, പ്രഥമഃ പടലഃ പ്രഗുംഭിതഃ അഭൂത് = മുമ്പിലത്തെപ്പടലം സമ്പൂർണ്ണമായി ഭവിച്ചു.

ഇതി തന്ത്രസമുച്ചയഭാഷായാം
പ്രഥമഃ പടലഃ സമാപ്തഃ